

GOVERNMENT OF INDIA
NATIONAL LIBRARY
CALCUTTA

12298

This book was taken from the Library on the date last stamped. A late fee of 6 nP. will be charged for each day the book is kept beyond a month.

Te
894.8132
Su 916 m

Te
894.8132
Su 916 m

N. L. 44.

MOIPC-SI-10 LNL/62-11-12-62-50,000.

KASABANDI
SESHADRI & CO
BOOK-SELLERS
ELLORE-KISTNA

మ నో ర మ్

జ్యోతిర్మయవరాధిపతిశోధి నాటకము.

శ్రీ లలిత

మ. రా. రా. శ్రీ. పొన్నలూరు మూర్తినారాయణశాస్త్రిగారు.

ప్రకాశకులు :- పర్వతనేని పెదనాగభూషణం
గుర్జుపల్లి వెంకటాచార్యులు,
కాటగిగడ్డ గోపాలకృష్ణయ్య గారు.

చెనవాడ స్వరాజ్య ముద్రాశాలయందు,

ము ద్రిం ప బ డి న ది.

ముదటి కూర్పు 1000 ప్రతులు.

౧౯౨౫

జ్యోతిర్మయవరాధిపతి
మూర్తినారాయణ శాస్త్రి
మద్రాసు లోని
మొదటి కూర్పు

నం 140.

ప్రతి
కూర్పు
ముద్ర

Rel-25
K.T. Rao

894.8132/5-9/6

రూపాయలను పండించుట

అనారోగ్యమును విడిచి అమ్మలడుచున్న వివిధ వస్తువుల శేయు వ్యవస్థలు అన్యాయ పరిశోధన దలుపబడుచున్నవి. పెట్టుబడివిశేష మగిక్యము శేకుడకనే ముక్కున చుట్టిన పరిశోధనల నాగించ వచ్చును. ప్రతి పరిశోధనయు మాటికి మార్పుగా లాభము నీయ గలవు.

SHELF LISTED పానిసత్వముతో పనిలేదు

వివాదముల పైతము నిర్వహించుకొన విలువ పరిశోధనలు యీ పత్రిక పోటిండుచున్నది కాన బోతుకు తెలుపునకలయునకరి నాశ్రయించ శక్తియుములేదు. స్వగంధి జీవనోపాధిని గలిగించుకొన నిచ్చునలవాటికి పత్రిక కల్పవృక్షమునంటిది.

సిరి రామోకాలక్షవలదు

దేవుడు నాథిక పరిశోధనక వ్యాపారసంపత్తి పభివృద్ధిదశకు దియ్యుటపై యీ పత్రిక ప్రోత్సహించబడినది. అనుభవాలగు నిద్యా ధతులు చుట్టిన వ్యాపముల ప్రోత్సహించుచున్నది. ఈపత్రిక ధనలక్ష్మి యుక్త యువరస్వరూపము. అమ్మాయపత్రికను స్వీకరించక బోతి లేదు సిరిరామోకాలక్షిసవాడవగుచువు.

అమ్మాయపత్రికను చదువుము? విశ్వవిద్యనొనరించుచుము.

సంపత్తిని చలదా రు 2-8-0 లు మాదిరిపె

మామయ, ఆమ్మాయ పత్రిక, జెబవాక్ష

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రల పట్టి.

నాటకమునందు వచ్చు పాత్రల పట్టి.

పురుషులు:—

- 1 దేవేంద్ర విజయరామయ్య.
- 2 శేషయ్య.
- 3 శ్రీశచంద్రయ్య.
- 4 రఘువీర పాంథ్య } నాటక ధారులు.
- 5 బయ్యసామి }
- 6 ములసీదాసుడు—ప్రేక్షకు.
- 7 నోవీంద్ర ప్రసాదపెన్నె—శివభార్య భర్త.
- 8 నవీనచంద్రయ్య—అనందమూలము భర్త.
- 9 రామకృష్ణ ముఖర్జీ—పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు.
- 10 అరిందమహానుజ—దేవేంద్రుని గురువు.
- 11 నుల్లూ—దేవేంద్రుని శిష్యుడు.

స్త్రీలు:—

- 1 శేవతి—దేవేంద్రుని భార్య.
- 2 మనోరమ—అనంద మహారాజు.
- 3 కుముదిని—మనోరమ సోదరి.
- 4 జామిలియా—మనోరమని చెప్పుకొన్న ఘాతుకి.

MANORAMA.

(A detective drama in 5 Acts)

ఈ గ్రంథములోని మొదటి నాల్గవఘటనలు పైటిల్లున్న
ప్రకారము ముద్రాకాలయందును, మిగత ఘటనలు తారదాభాండవ
ముద్రాకాలలోను, ముద్రింప జాచినవి.

ప్రక్షిణి కల్యాణము.

2వ చక్కని నాటకము. * జాషువాగారిచే వ్రాయబడినది.
పలయువకు మాచే వ్రాసివలబడయగలరు.

శ్రీ

మనోరమ

వివాహము

(ప్రథమాంకము)

నాం ది.

ము॥ సిరికింబ్రావయి, విశ్వవిక్షణకళా ♦ క్షీణప్రభావుండునై
 సీతజేకోమయ్యుడై మరధ్వగజనో ♦ బ్రేకప్రతిచ్యుత్తి
 ర్వోరమాలంబుండునై, వివేకయుతిమా ♦ యాహంతికివంచన
 దురుడొ, నాశ్రయణీయుడవిజయమి ♦ తుండిచ్చుతన్
 క్షేయముల్.

(నాంద్యంతిమునబ్రవేశించి)

మాత్రీధారుడు—(సభికులువచ్చింజరియిడి) ఇతలకామిగా వలన సభావలన
 సాంబరీవై విన్నవించుచున్నావను. కాళాత్రిమణమునకు సహింపుడు
 వివేకీయమనగు కామేనాటికమును బ్రదర్శింపుమనుచున్నాను (సభికు
 లెవమొనీరి) జాతయో

చ॥ సభములు వంచి సాలినయ ♦ సద్యయియున్ విశ్వలంబునై యమ
 యభరణిలోగ్రహింపులగు ♦ నాశితు లీకలివేసెలెరుః స
 మ్ముఖమున పల్లవత్విమలము ♦ బొల్పుగజూడెనదుష్టుడవయె
 ముఖవిషకుంభమయ జన ♦ మూల్ వదిలియింత్రు శ్రోత్రప్రయం

బంగన్

కావున ఇట్టి పితృహామయం విచిత్రమేమిటో బ్రహ్మాంధ్రమమయం బిగా? నిందితమనానను? ఇంతేకాక! ఇంతాక విన్నపమున్నది. అదియే నూరు బ్రహ్మాంధ్రమ! ఏమి, ఈ భావనాపటినుండే నేయైన నోక నాటకము నుంచుంటున్నది నలు అర్థానంగల లోపముల నవలించుకొని నాటకమును వెలుంగునట్టి ప్రదర్శించుట ధర్మము! సునామననిమగ్నమ నిత్యము ను తమకొకటే యేమి విన్నవించుచున్నదేమి? [తెనెపువకొకటేమియున్న] ప్రేమనీ! యంగమ నియంత్రణము ప్రార్థనోదలేనా? విలంబమున కొన్నిమిది నూరుంచుట చభావము నూటమంటికిని గనకావధ్యముల నేయుచున్నావి!

నటి—[ప్రతీతిండు] ఎంతయంతకంటేయొకటేమియును నిలుపుటప్రస్తుత నోకనూరు ముందుకు నూపుటకీ ఏమిటా విద్యనోకనవలెనవుచున్నది.

నూత్రి—ఏమిటా కావ్యము నిర్మింపకొనరుండేయోయిల నరికినదికొలనయో? కావ్యము ప్రపంచమునకే అచ్యుతమైనది అట్లుయే నరికిదేమాప్రేమ, నిత్యమంగలదే నటుడేమాప్రేమ ప్రదర్శన తెలుపుము బ్రహ్మాంధ్రమంగలదే నభ్యుదయ నొక్కించియు విలంబమున కొన్నినూరుచున్నావి!

నటి—[విన్న] కామధర్మము నేయుచున్నా నేమి యొకటిని అచ్యుతమునకు నటుడేమాప్రేమనినా? అట్లుయే నికే భావంబితము! నభ్యుదయని నూ కావ్యంబిది?

నూత్రి—“అధునిక మానవజీవితములలో అహింసయుగం నొరులవలె నటింపి యంతరిగలగనుక మాంతకులయిన వింతమనుష్యుల చరిత్రము బ్రహ్మాంధ్రమ” నని నూయుచునున్నది.

నటి—కావున! కావ్యం నొకటిగాయిను నిర్మింపవలెననుటకు నాటకములకు ప్రతీతింపకే యిట్టికామధర్మముల నురకులుకాదే సునామనమందు న్నూరా భర్తల? ఇదియే వింతమిది! అయిన నుడేమాప్రేమమును బ్రహ్మాంధ్రమ?

నూత్రి—[చతుర] నియంత్రణ చరిత్రము బ్రహ్మాంధ్రమిది విన్నవే యాధర్మమునకు నుడేమాప్రేమయు. అట్టికాటము లోక కొన్నియొకవచ్చును. అందును దుష్టదర్శనమాన్యములతో నిందించున నాటకము. [అలా చింతించు]

నటి—వాటికి మీ నువ్వు బ్రహ్మకృతమృతమే ప్రకర్షించుటయెట్లు? నామోండా!
ఇంకను నాబాండుకుటతోదనే నాత్రి గడిపువలయునా?

నూత్రి—స్వప్నకల్పనయింపి! కేమిటి! ఇవిభోధము! వాడు వాటిని స్వప్నకల్పన
వ్వనది! మానూనూనూనా చిన్నదియ! నీయేకావనిన విలువదలయెను

నటి—కన్నెల్లదయి నేయుచుంటిరా!

నూత్రి—లేదు! నీవు కన్నె! నేనుభూక్తియని విల్పించుచున్నానీ యెన్నడు
లకవియొక్కో చెప్పుకొనును. చూడము.

నటి—(అలాచించి) అ! కన్నెనీవ్వునది. పోలకల వృద్ధయ! మోసాత్రి
కాన్డోనా నూనూనూనూ కేమిటిచూపుకొనినది!

నూత్రి—(విల్ప) వాటినిగూర్చి యంతరిగ నాలోచింపవలయునా? వాడు కాదు.
వాడనే నువ్వుగూడ! నానావిధకావ్యము ననుసరించి వాటియని చెప్పి
చివరము.

నటి—(అలాచేయుచే) పృథువలన విసూధిలగు కల్పతెంజతోయివ్వును.
చొప్పివూ? నూత్రివాణాయని కన్నయని వ్యాపక నాకువచ్చివచ్చి అతిదేవా?

నూత్రి—అరుణ లయ! నూత్రియగున్నాను. నూతునీ పంజరములు ముప్పగు
విజే కావ్యములు వ్రాసియున్నాడు. పెక్కుండుగ్గి విధ్యవ్యక్తిగలవని
వ్రాతివ్రాసుచూచి పోకంటియియున్నాను. కావున నీవెందు రిందుని
“నూనూనూ” వాటిను పోద్యవాడుకూలమై, వృద్ధయంగవరుణు,
మొచ్చుననది తిలకదేవ.

నటి—మీకు పోద్యమందిన నొట్టి వాటి మైనన, నీవీవంతులను ననూనూనూనూ
లగ్నికావయ! గర్జించుచునే యుండును.

నూత్రి—అట్లయిన నికేవాలనింపజేల? నూనూనూనూనూనూ నూనూనూనూనూ
నియు! క్రమ యుదయించినది. భవిష్య మధున నామృతము! జడచూచి
నాకృతు నువదయింపును. యుగవృద్ధుని నుభవించుచు.

నటి—మీకు పంజుష్టి గర్జించుటకే నా నేను పృథువలదితని. అట్లెగావయ
చేరువన. విలుగువును గూర్చి చాడెదను!

మాత్ర—పప్పుడుగి శిల ? ఎద తెగి ? యేదయంతువు మో స్వేదజలమే మును
పున దంభిదంశనలకు ?

పద—సంయోగం చాడెదను.

—♦ కవిరాజ విరాజితము ♦—

జలజహీతుండు ప్రచండకరంబుల ♦ సర్వముఁగాల్చిననేమి? నదీ
తిలకము జహ్ను నుమూరి సమున్నతదివ్యతరంగము లున్న జహ్నా
యలయిక తోఁ బని లేదు జనంబున; ♦ కంబుజసౌరభ సద్విభవో
జ్వలజల యంతోఁగముద్గతిభావఁగఁగఱుటఁ జాలకులన్ వెలయున్.

మాత్ర—[జలజముతో] కృష్ణుడీ! నాదర్శనం బొందుమును నీగానామృత
సేవనముగఁ జ్చికాంత భ్రమింపఁజేయులెయ్యది. ఆగ్రీష్ణుడు
కుద్యున్న చంద్రోలుకఱుకీ రుంజితము జలజలవిద్యురుద్ధి.

(తే ర లో)

ఓయో! యేల మో యేనెకవచనము ? ఎందుచాగినను మోకు లేచి
కెలుంగు కట్టల దప్పించుకొనరాదు.

తే॥ నదీల తేవులల్పిదికింపఁ ♦ జాలు నినుఁడు
తెవకరంబుల నెల్లభూ ♦ తిములదాడు
నదిని రూపమ్మిలిపి ♦ యంబుగాడె?
యన్నతికిఁగను కదిములం ♦ వదెడులేదెగి

మాత్ర—[విని] నీదిరెలుగని యావేనుచో నా? కన్నీర హృదయము—తలిపొద్దు
అమి. అడుగో కచిండుఁదేవియో పన్నాగిముల బమ్మయివ్వాడు. కావున
తేవారా భారతమై యొందము గనెల్లు.

[జరుపుదును నిన్ను మింతకు]

ఇది ప్రస్తావన.

(రంగము:—దేవేంద్రవిజయమిగుని యాలోచనామందిరము.)

శబ్దం—[గ్రాన్డోస్ పద్ధతములు ముందువలె] [స్వగ] ఈపద్ధతము లెందుకాగల
 శబ్దం నిరూపకుని యాపాధారణ మేదామిదనముమందర వివిధపాఠ్యములు
 కట్టించుట గాకుంటే? అది ఎంతెంత సామాన్యత్యములు జరుగుచు
 న్నవి కల్పితములు యింతకు నెదురేవలనోములయియు గాకను.
 అప్పుడే కల్పించినానిములను విశాళప్రయత్నములతో ప్రతిపెద్దమనుష్యులు
 విసర్జకు శోయనను నిచ్చుటయిధ్యక్షులలో యుగపాఠ్యములలో వీరములు యెం
 దవిలయోకు! పగల్గెలుబనిలేనీ రాకులు సహజస్థలముల మధ్యపాన ప్రకు
 ములయి జాతమనగదెల్పుచున్నవారు! అచో భారతిగను ము సేవితీర్చి పుత్రు
 లను గన్నచా? (అలాంటిది) కానిమ్ము! వీరినుండగములు త్వరిత విశాళము
 కొండకపోవు! ఈపాపాత్ములు తగుశిక్షలకు బాల్పవలెపోయి! పాపాలకులు
 రాజ్యము నెంతనిచ్చుటకునుగదేయదలచుచున్నారోపరిపాలకులంతి తిం
 దము: నేమిద ప్రయత్నించుచున్నాను! యి...భూమియునకు నిష్ఠ యిక్కడను
 క్కడ జరుగుచుండెడిది! కాకున్నచో నిష్ఠకథలుల యుపయోగ మేమున్నది?
 ప్రతివీధియో ముఖమదనలయొననియే ప్రయత్నించుకు,తివప్రయత్నియిన కేరాలి
 యిద్దగునాదనో యాపాలోనెల్లను మీనింపవలయుననియే యాచుచుండును.
 కా.కాదవలయునందును ముఖమునకును ముఖమునకును మూలములని పెద్దలు
 కాపును! కావున

నే! తాగరానోమలొక్కెడను హం ♦ తిగులునొకట
 దామరాచిదిత్రులైన జా ♦ దిగులు నొకట
 కేలువెల్పువర్తించి ని ♦ దింపనీకు
 కాదభలున నెన్నుచును వై ♦ రంబునలచి! ౫

అపాధారణ మేదాకాణమునుపరివర్తించరాకములును అర్థపద్ధతమోక్తములును
 నిరంధ్రము.దేవేంద్ర విజయమిగులే దేవున్నచో నొగరినుండియే జొక్కమా మీ
 గంగాబలములతో సాగర సలిలములతో మునింగిపోయియుండెడిది! (అమ్ము
 వైకేయి కైదిగి) ఎన్నిరణోటములు ప్రాప్తించుచున్నవి...అయినక
 నమ్మహామహుల క్విహానిశేషములే నిండుకవిజయమునే పొందలేదునుకుంటివి.
 (మోహిద్దమన్న కట్టివై నూర్పుండి (కాయము) ఈవస్తులొక్కొక్కరి
 గాదకు వీరయవలెత్రయముబాకికొనెనది జానిసారాంతము బావదమైరావదా

దంజంటెను మిన్నలని ప్రవచనములను... ఒక్కడేగి యందరిచేతనో ముప్పు
లొందియు వారి వారులొంతములను బయల్పడునగుననియు చెప్పెను.

అపరాధవిరూపమునంటి భయంకరకవితకావ్యము. వేదోక్తిలేదు. విరూపక్షుని
నంటి పనిత్రయన్ని వేదోక్తియందుంటియో గవ్యము! (వేద ప్రభువాది) మారు
మంటి అనియెందుచున్నాడని (తెలియవలయును).

(దేవేంద్ర విదయమి, నుండు పోవేళించును.)

శబ్దము - దేవేంద్రమును కమలమునందును)

శబ్దము - అప్పు! అంతరికము!

శబ్దము - అంతరికమును మారుచున్నాడని.

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును! విదయ
మారు పనిత్రయమును కమలమునందును మిగులగలుగుచున్నాడు.

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును!

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును! విదయ
మారు పనిత్రయమును కమలమునందును మిగులగలుగుచున్నాడు. (అంతరికము
లో) అప్పు! అంతరికమునందును! విదయమారు!

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును! విదయ
మారు పనిత్రయమును కమలమునందును మిగులగలుగుచున్నాడు. (అంతరికము
లో) అప్పు! అంతరికమునందును! విదయమారు!

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును! విదయ
మారు పనిత్రయమును కమలమునందును మిగులగలుగుచున్నాడు.

శబ్దము - అంతరికములో కమలమునందును! అప్పు! అంతరికమునందును! విదయ
మారు పనిత్రయమును కమలమునందును మిగులగలుగుచున్నాడు.

అట్లే—కామిని కాలికొండకు వెళ్ళును పరియ్యంగిది! ఇంతకాలముండిన
కామినికొండకు నిడుగురులెరి! ఇంతవరకు నడచినదేమియుంబరదు, కాని
తాని సోపపుడు శుభముందగు.

[illegible]

శ్రీశ్రీ - సీతా - మధుఃపదపద చంద్రితాదికవితలందు సీతాభంబు భిఃపముగాఁచి
 సంతత నానుచంద్రితంత ముఖఃబు నొందినది. సీతాంధ్యవ ముఖాభవము. భం
 కమహాదత్తము. భాముగర్వి.

లేక—పప్పుడు నిల్లి పోయిపోయి పలుకుచున్నది. ఇంకను నువ్వనుకుంటూ వున్నావో
రానో అన్నది కాగ్రహించుకోవలసివచ్చింది.

కేంద్ర-శాసనసభ! దేశం! యే దేశం పూజార్థం నిర్వహించబడినది!

శ్రీమ—అః! తెలియని విషయాలనివర్తి చూపిస్తున్నాను.

దేవీ—దేవీకారమున నునుపింపకుండ గా నీవేదవ్యతిరిగి భావంబులు.

శ్రీమ. — ఎందఱి ముక్తికై.

శ్రీ ౪—విజయవల్లిభిః బాహుః రత్నభాః

లేక—నా కేయకానికి కావలయును. కేయకానికి దినములు పోయినా ఆ కేయకాని
 చూడకున్నది. నా కేయకాని మానము కోరుచున్నది. అట్టిదేవుడు నా కేయకాని
 దుష్ట జూచియుండును.

தேவ—பிண! உராமகேதவமாருதையு னாத் தானே; தனதுநாடு பிழைப்பிதான்?

గతము—విశ్వంశయి అధియోగ నివృత్తునందు మిగిలినందున గోపనమును.

జీతం—(పరిసరముగా) మధ్యాహ్నం కుటుంబము దాని (కొత్త) పాఠశాలకు వచ్చిరి.
చివరకు

రెడ—మొత్తము రు. ౧౫౦౦ మాత్రము చెల్లించును.

శ్రీ ౧—నామా! కవిరమణునితో నా పాఠాన్నియు, శ్రీనివాస యాత్రానినీ

దేవత—పరి! ఒకటియ్యవూకాచి. పోతిరే! గ్రేహు! నీ పొందికావలసియును. మ్రొవలసియును. నిరర్థము. నియందిరిని. పరి! కానియు! నీవెప్పుడెప్పుడును వారి బలమును.

మౌనము:—[స్వగతము] అమ్మా! ఈ మేల్మేరలు మధ్యాహ్నమున కుద్వేగమున నుండునట్లు పరిశీలించి చూచుచున్నాను. ఇంతటిమందరాగిని వారిదృష్టిమనమునకు ముగిసి పరిశీలించి చూచుచున్నాను. నిర్మలాకాశమునై మధ్యాహ్నము కాగలచోట నీమందరాగమును గలయంతయును అభివేదించుచున్నాను. అమ్మా! స్వగతము.

శేషము:—[స్వగతము] ఎట్టికష్టమున పడయోగాని మాయలయిల్లు నవ్యాశ్రయమును యొందెను. [ప్రకాశము] నీవృత్తాంతమును వివరించు! అప్పుడని యేదానో తెల్పెను.

శేషము:—నెమ్మదిగా అది వివరించుచును.

మౌనము:—మహారాజా! అర్థశాస్త్రము పరాయణులని మునుగూర్చునది యుద్వేగమునకును జోరబురుచున్నదానినా. మధ్యరాత్రునకు నావృత్తాంతమును మించి యోగి కతో వినినామి. దశమరాత్రునకు నెమ్మదిగా వినినామి. నీమందరాగము.

శేషము:—నీమందరాగమును వివరించుచున్నారలనై యందుకును గారణమేమి? మౌనము:—అయ్యో! అర్థశాస్త్రమునది యోగిదశమరాత్రునకు కథికానది. అర్థశాస్త్రమునకు నామందరాగమును వివరించుచున్నామి. అప్పుడు నెమ్మదిగా తెలుసుకొనెదాము.

శేషము:—[స్వగతము] అమ్మా! అంతయును తెల్పలేదు. నీమందరాగమును వివరించుచున్నాను. [ప్రకాశము] నీమందరాగము.

మౌనము:—అయ్యో! నామందరాగమును వివరించుచున్నాను.

శేషము:—అయ్యో! నీమందరాగమును వివరించుచున్నాను. అంతయును తెల్పలేదు. నీమందరాగమును వివరించుచున్నాను. అప్పుడు నెమ్మదిగా తెలుసుకొనెదాము.

[అంతయును తెల్పలేదు]

మౌనము:—[స్వగతము] అయ్యో! నీమందరాగమును వివరించుచున్నాను. అప్పుడు నెమ్మదిగా తెలుసుకొనెదాము.

శేషము:—[స్వగతము] అయ్యో! నీమందరాగమును వివరించుచున్నాను. అప్పుడు నెమ్మదిగా తెలుసుకొనెదాము.

శబ్ద—(కుమారకుడు తొలగిపోయి) (అనంతముతో కనబడి) పగలుపై కన భావనా
బలమంతయు మరచిపోయింది, అలాసా చక్రవర్తిని పురికించుకుందామోయను!
అలా!

తే॥ అమృతసముట్టి విడువట్లు, * విమలచంద్ర
శలను గురిపించునట్లు, నీ * కలిమిన్న
పొగనుదనము ప్రశంస మై * నగదునున్న
దీమరువంచీ ధవ్యత్వ * మెవడుగాంచె॥

[వెంటో నవ్వు]

శబ్ద—[అనంత] పరిభ్రమణియైగాని దేవతావ్యయమిది! అహో! శిల్పివాధనం
కానీ నిత్య-రేఖలైన దేవతావ్యయంలోలే నీమనోహరమైన విమలచంద్ర
యని దీక్షించుకున్నాను. [ప్రకా] కుమారమా! చేతలయిన సాహాయ్యములే
యెట్లుకు పరిష్కరిస్తే యివ్వాలి. కావున విడిచిపెట్టండినీ పరిష్కరించు
మన మునుపటివలెవును!

మనో—[చైతన్యముతో] తండ్రీ! బహుశుభాకరించితి కుత్సంతిను, వింతయైనది, నా
పేరు "కుమారము" యని మనవిచేసి యుంటినిగ నా! పుట్టింపునల నాడలేదే
యెప్పుడునీ మునుపునెవరూధ మింకొకరి భావించుదు.

శబ్ద—అదేమి అట్లుమనుండీను!

మనో—వాడుతెలియ విచిత్రమని తొలుతనే చెప్పితిగానో!

శబ్ద—నగ! భావించితిని. ప్రయోజనమున్నది!

మనో—దానితోకలిసి నెంతయు ప్రయోజనమున్నది. అయినపుడీనా శోకం నాకులే
బ్రహ్మమను.

శబ్ద—అక్కడల్లెల్లెలయిందీసాధారణముగానియే భేదముగలవలెను. అట్టిచో నీవిన
తలెత్తుకును—విశ్రమముచేయవలసింది—అయినపుడీవిధములవిన్ను. చోలయిందే
లా? మనోమా! అక్కడయు గొలుపుచున్నావు. మిమలత్వము మిమలత్వము
నూర నొకటియే ఉండిరా నేమి!

మనో—మనోమా! నాకల్లెయి నామిత్తెయి గలవలెల్లెలయి పుట్టివారు. వారికు
పుత్ర శోకం లేయాకలమునవారు. దురదృష్టవశాత్తూ వారిమాయలకు నేను
నూర నెట్లెట్లెయి.

దేశ:-[అశ్రువులు] ఎంత విచారాభివ్యక్తములు అనిపోయినవి! అమ్మా! నీతి
దీని యందు భాగ్యంతి వాడగుటకు మిత్రులు సుమిత్రులు పెట్టికొన-
లేదా?

మహా:-[కన్నుల నీరు గార్చుచు] వాడెవరో యెంగరమును చెట్టివాడు. అశ్రువుల
నూలుగా రికములతో వెళ్ళిందిన యాయంగుళియొకటి వంటిది పర్యవంశ
యైనది. అట్టియెంగర మేనాడు వాడేరినంది దూరమైపోయినాడో యా
వాడే నాస్వభవపదలకు మారమైపోయినది. అవాడే యాచార్యునిగాను
నాస్వభవమునకు వాడేయైనది.

హా! హా!

దేశ:- నందలలు వోయి, స్వప్ననంబు • సమసిపోయి,
హృదయము నిలగిపోయి, న • మృదియుణ్ణోయి,
సుఖములకు దూరమైపోయి, • సుక్తిపోయి,
విచ్చిదాననై పోయినది • జచ్చిపోయి.

దేశ:-[ధృగ్] విమోచనీయం గరుణాస్పృహహూయ నీలకంఠమై ధైర్యమును దుడి
చినయెడలైనది. (సహ) యిదియేమి! సాహస! నీవు నిచ్చివాడై కష్టమును
కావు!

మహా:- నీటిచ్చివాడే కాదు, నిచ్చియానుపద్రునుండి నీలకంఠుడొకని జచ్చిరిపో

దేశ:-[అశ్రువులు] ఇదేమిగుండుటయు! మనోరమా! సాధుశిలవసువు, నిచ్చి
యానుపద్రు, బంధిని వాగవదు ఆవృత్తాంతమిందు వివరింపుము!

మనో:- మహారాజా! కన్నెతగునెప్పుడు! అంగుళియొకటి చొక్కెనై నుండుననినప
నెట్లయినను వాయానీ స్వాధీనియై దేశికవనలయైనది నీలకంఠ మచ్చట
ఉంది. అప్పటికా క్రొత్తకాంత మాయంటనే యుండినది. అది దేశ మనూ
గతునది నటించుచు నప్పు నేనకులకు జూపి "యెదియో పిల్చ" వంచెచ్చి యంత
యో జూపి నివారణచురుండెడిది.

దేశ:- ఇది మఱింతి విచిత్రముగ నున్నది. మనోరమా! నీవారెవరుబట్టితిమి? నీ యిం
కుటలేదా?

మహా:- దేది. పి నేనాడు మాబంధువులయందును నీలకంఠుని వాచానుభవము దేవులకును
పోయినది. మాబంధువులు కన్ను కిరివించిరి. వాకు బాధతో అరిగియున్న
ది. సాహించునెందు వందలలోనుండి క్షాత్ర క్షయం వాడగునైదుకోరువం
టెరి. అదివాచాను బంధువులతో నున్న యొక్కటి సమీపముననుచు
వాబంధువులతోనికి జయ్యగానున్నదని పిల్చి యాచన ప్రచురిపోయితిరి. అతడు
కులము గాడె యున్నాడు. అతడుతోడిది వివాహగృహమునకు వచ్చెరి.
నిచ్చియానుపద్రుతోనినెప్పుడు. వానిలో వాడంతకాలమేయున్నది. అది
కన్ను కాంత "నీవగలగూనీవని పిచ్చివయెడలెచ్చితివి; అనియుచున్నది. దేశ

శరీ—మామా! కాకులలాముక నీమిదియోఁ జర్చిపోయినది మనోగతు స్వప్నకలం
యమన్న పుకు మొట్టు విశ్వయంత్రదలం? మనోగతుక నడవనజీవి-కమిది
నిదిజంబి-యావంతదల-కట్టిటిఁదాన స్వామివిష్ణుకు నవధరింపకలయినది
కా మామా మనోగతు మంత్రియం? కమిదిని విశ్వయమగా మరలించియే
యందుఁది గాఢభిప్రాయము.

శరీ—నీవింకను లోయనవదిసిటలేదు. కమిదినిఁగూడ కట్టిమంత్రియమంత
మాన్యమున్నది. అందులకుఁదగినట్లు మామా మనోగతుమానఁ జేరోకు
కాదోకుగనుక కమమంత్రియము నెఱవేర్చుకొని.

శరీ—అట్లుయినచో కాకులకామానాడ ప్రతిరోయించునది చెప్పుఁడు.

శరీ—కాకులకామా విశ్వయమగఁ జర్చిపోయినాఁడు. ఏలనది? అరఁదగిల్చి
కర్మమును జొందియందలేదు. క్రమక్రమమున దివము శరీరమంశయఁ
కాఁగితిమంద నిజరెండు దివములకుఁ జనిపోవునవగా నట్లుఁడు చక్కా
త్తుఁడై మనోగతు మర్తగమనంపిఁగాఁడు! ఇంతయెంతయె? ఈయంత్రము
జదివి పిచ్చుటఁ బ్రత్యక్షమయ్యు! అపాపాత్ముగాఁడంత మాటానినియూ
దినుచున్న పుడే యాశ్చర్యమఁగలిగినది.

శరీ—(ఉత్తరమునందుకొని వతివును.)

సీ! కాళికాదేవి మాఁకాంబమునుఁగాన

సోదరీ ననుఁ గృతఁజూచుమమ్ము!

నిత్యంబు పొత్తిండునీగుఱములు సహం

వఁగలేక యాచారుఁడొసినాడ

నాదువురాలి నీవనింపదన్నిచెడివాఁడ!

నొక రోగమున వేగుఁచున్న వాఁడఁ!

బదునేడు, కా, యెనుఁపరేపంపుటమున

నీయాస్తియెల్ల వండ్లిందివాఁడ!

తే! నోదువోరము; నీయింటఁనున్నదరియె;

నెరటచున్నదియెను నెవ్వరెఱుంగఁజాల;

రండు సర్వవహస్యంబులమహాబలియొ
కాన ధైర్యము వహియింపుకలగఁజాలె

౧౧

తే నిన్ను గుఱుకొనఁజాలకనేకవరుష
భావణములాడి చంపితింభవ్యమూర్తి!
స్వస్థతనుజెంది యాకాశ్రమంపుటంబు
నీకుఁబంపెద; ననుగిగుఁగింపు తల్లి!

౧౨

అట్లు నీకరుణ,

రానునుటయు.

(అత్తగారు దేవేంద్రునిచ్చి) మామ! యావ్యక్తభాగమునందలి రహస్యములు
“నీటిగానినూడూ” చందమున నిలిపింబులైయున్నవి. మావ్యక్తితే భేరింతుఁ
బడఁదగినంతటి విశాలగాఢాంధకారముమాడ్కినీకడ భేరింతుఁబడఁగలవా!
మీరే యారహస్యములు భేరింపవలయును.

తే—అట్లవలయు! నేడుమాత్ర మాకవిషయమిది విశదమౌతినా! ఇప్పుటికి దాని
నట్లు పలికితిని. కార్యరంగమునఁ బ్రవేశించిరిగాని ఫలితములేలదు.

శబీ—ఎప్పుడు ప్రవేశింపవలయును?

తే—ఎప్పుడోనా! యిప్పుడే ప్రవేశింపవలయును! నేనించుక నీపక్షమునకుని
బ్రహ్మాదిని తంపఁబడియుండవని యంగీకరింతును. ఇది కాదుకదా అట్లయి
వలె! గుఱుచినిది రాకునుకదావలయు నావళమునుగి నిధించిన దాక్షత
ఎవ్వఁడో ముందు కదిపెట్లవలయును. ఈ కారణము నీవెఱుఁగెదను.
ఏమందువు?

శబీ—ఎప్పుడును మీయానతి చొప్పునఁ జేయవలెనని నంకితమునైయుంటినిగానా!
(లేచినిలువలకును.)

తే—అంతమా! ఇంకొక ౧౦౫వ! విషయ విషయముల నింపుకొనియేదేయి!

శబీ—కన్నక బడుచున్నది చంపెను నానిచ్చుకను.

శ్రీ—అంధులతోలేదు మనస్సును. నేననుకోవోయినట్లు నీకార్యమన నడచు
పుడకకైయలంతును.

శ్రీ—నా పేరు “ధీర బాహు”

దేవ—మంచిది. నీకుకుర్మణునిగావుత! విస్తోలమ గర్భియ నేమనకుము! ఇంక
కూట! అవంతునదీయనందలి యాంతునకనీలాది భుజోరతుని భాగం
తిలెం దెడతేటా చాల బ్రాహ్మణునిండును!

శ్రీ—బ్రాహ్మణు ధాగ్గింతిలండుటకు విచ్చివాడవా? (కవల) మనకు తవులిం
దికతో, ప్రభులు తెక్కపెట్టంగలెను. నావ్యావయనవిస్తడ గ్రహించి
నాను. (శ్రీ) నా మాట! నేనోయిదను. (విక్ర) మించును)

దేవ—(కవల) ఎన్నఁదునిట్టి విచిత్రవంతునిండు జరిగియుండలేదు. నానిమ్ము!

ది! కొంకాప్రస్తు నయ్యెనులకుంజలలోని కమాస్యమెల్లఁ గూ
లంకను. నేమనీ. విభవంలాంకరీ: బలసాహసంబు లే
వంగఁ గొంకల శేవటులవన ర్తిలి, యాశేరినాగర్త గుణ
లొక్కరి మధురింతుఁ బదిలంబుగ. శత్రులగెల్చి కల్పనగా!
(విక్ర) మించును.)

అంతః

రంగము భ వానిపురియు.

(ప్రేక్షకు. కులసీతామని మందిరము.)

శ్రీ—(నడకపర్చిపైఁ బయిది చూచోవలెనోఁ కవల) విశేషముగభవనునిచ్చి
టలేదు!...ధనమెవలంబుతోడ నే శిలువా? కన మకధామంబునాడ నానఁ
దెది. అదా! ఏమిశాందర్యయ? ధర్మకమ్ములందురుగాని యుంతురకల్తెల
నెవ్వరును నంగీకరింపదు. రకా రకవలెండు మహాకవులు కొంకలును మహా
భక్తులు కొంకలును గాంకాకవయలను సంప్రదించుగా నంగీకరించిరి. అట్లే
నాగయనాదికను నేడును నంగీకరించువాను, పదమంది యెత్తివతే ధర్మ

మ... ఏదైనా నాకా తోడేమందరి కలెదను నాదనియే నాదృష్టి! నాది తరలమలాకు కాన్యమై పడుకొనినవో భగవంతుడను వంటివైతాడు.

(తరలా)

వందానా సామే! వందానా.

కుల—(చెవిదీసికొని) (స్వగ) ఏదెవడో పల్లెటూరి ముడ్డవయ్యలున్నాడు. దీనికైతె నాలోతనము పెప్పురలయొడుగాలోలును!

రైతు—(చీకేరించి వందానాసాను వందానా వంటవందానా!

కుల—ఎవరోలు నిత్ర! నిలేయూడు?

రైతు—నా పేరాంది-కైత్రం అలాఅడగండి-నా పేరు కాంతిప్ప-కేకా! పెద్దలకు గండి-మీది యెక్కడను నాకొంతవ్వర-దగ్గలంటే అట్టేవ్వల గాను-కొందు కోకొప్పవంటిది-పల్లెటూరు అయ్యూ! నా పేరు కాంతిప్ప-నాతోంది! కౌడ్ల కాంతిప్ప-నాకాకొందికాంతిప్ప-అయ్యవంటిది పెద్దకాంతిప్ప-మెదకాంతిప్ప తొంద్రి-యెవరో కాంతిప్ప అనుకున్నా-తెలియదు-నాకు అన్ని తప్పులేవంటి కానూ! చేయిచెయ్యకున్నాడో! నాకువని యెవరోంది!

కుల—(వినుచునా) ఈవర్షనకుచాలును ఇప్పి! పల్లెటూరువారలలో మోలె-కుంటుంది నాకు మిగుల: శేషము ఏమిచెప్పినాడ వచ్చితిరోయి! ఏమైన కేను. చాళులచేయవలసియన్నా కా!

రైతు—(స్వగ) అలా! పీడనము మరియొకరింతయొక్కెగలన్నది! పల్లెటూరికికల అదివ వింతవినును! మాయపడుకునిచెప్పడే! (చీకా) కానూ! నేను పేదకాట్టి పెద్దకేరకు వుండండి! కైత్రం నాకుకొంచెం మార్పుకోగల తుండండి అయ్యూ! నాగా యెనుకుంటున్నా కా! కైత్రం నాకోమ-కుతుండండి. అది మొదట నుంచికేనాని చాత్రగా మలిచెడిపోయిందండి కానూ! నా పెత్తనానికెదగినట్లే నాకాకుంటే నిర్భయంగా వుండాలంటుంది! అది చాత్రకాపిచ్చిదని అందలు అనుకుంటుందారే!

కుల—నీకుకురకు చిచ్చిపట్టెనుగదా. అనువదికికల అందకోపోయితివా! చాత్రకు గారో మాటాడె! చామొడ్డకు వచ్చితిరేమి?

రైతు—బాబూ! చాకటాచారముందీ? తమకేనామా చాకటాచారము?

కుల—నేను చాక్లెట్లనుగాను. బ్యాంకుకాదిని ఇంకేదాము! నాకు బదిలీయిస్తుంది.

రైతు—నామాకురికి నిర్విక్రం దేమా మాకింకేదయ్యిందిబాబూ!

కుల—అవలంకి నా కిది తెలియదేయి! పోయి చాక్లెట్లతో మాట్లాడుము.

రైతు—మాత్రాల్లో పెద్దమనిషి మారకాంకిచ్చి నన్ను తమకాదికల్లుకున్నాడే!
యిత్రాల్లో పిప్పిది అవలంకిచ్చిరం నాదంటుంటే కాదికల్లువలపుటాదికి
మీ కేదాల్లోకి నాకెట్లకు పంపించారంటినామా?

కుల—(భయపరచే గొంతున వలంకి) (తనలో) మనోరమకన్యాకుమారుని నిర్విక్రం
దని పాక్షిక. తనకు కేవలం (కన్నయమానికొని అలాంటిది కనీసం) అలా
నామాగా నిర్విక్రం. ఓహ...

రైతు—(అల్లకించే). అయ్యో! అలా నిర్విక్రంగానో ఇచ్చింది! ఇచ్చింది!
నాకు నిర్విక్రంగానో అనుమతి? పంపించి యిండుకండి?

కుల—(అరిగింది తనకన్నయ్యింది) (తనలో) నేను బయట: కట్టింది? (అలాంటి
నో) ఓహ! నాకిచ్చి.

చాపాలమునుదున్నకొంట, పశువుల, మునిలించుట, యింకే. బాడివం
టలగరి చూచుకొంట, పశువులగువేసము, వర్ణలోభముం
గలిగి వ్రేలించవృత్తముల: గా: చంగ నేరని వల్లెటూళ్ళ మూ
ర్ఖులకు నెయిగకకృమల లోక కోవవనాగరకత్వ పంపదలో. గత

రైతు—అయ్యో! బాబూ! ఇచ్చింది ఇచ్చింది యిండుకనామా! అనిర్విక్రం
అనుమతి! పంపదలో! అదేనన్నా మిక్కుల్ని కలిగించా? ఇచ్చిందా? కట్టిం
దా? ఇకనుదుల్లెదేదా?

కుల—(అరిగింది) ఏయ్! పశువులకే కలంకున్నా నమో అదికల్లుదే! నిర్విక్రం
కలంకు నిర్విక్రం పాక్షికంకలంకుదేదేదే. నిర్విక్రం! నాకు బదిలీయిస్తుంది.
(తనలో) ఈమాధుని తిండు చాటుకుచాదిక. నాని యిండుకదేరలంకు.

உரு—(கனகசபாசனத்தில்) சென்று விக்கிரம் திருத்திரிமங்கலம் நோக்கி) காணா
 நுமிநாநேதெய்வம் காணாநீயுடா! இவ்வகை தனது மிகுந்ததுவம்
 கலத்தெய்வம்! (கருகமினி தவலா) அறா! துறாநாநுமிநாநே

[illegible]

వచ్చినదియైనది. మనకు దీర్ఘకాలిక పరిణామ శాస్త్రముంది. దీనిని మౌలికముగా మౌలికముగా ౧౯౯౦లలోనే గుర్తించింది. 'నీటి కంటికి' అని

దంపతులు! ఇకనీ రోజులంతా పాత గాంధీని నివేదిస్తున్నట్లు అవుతుంది.

• (విమర్శ) విమర్శన

(మనోరమమునకు ప్రతిపదకంఠం.)

ప్రశ్న - (పదం) తప్పియిన దానిని పేర్కొనుట? (అక్షరములనుబట్టి) అ. ! కేంద్ర
విజయమైనదిగానా? యాదృశ్యముగ నున్నదా? (పదం) కా
యవారి వున్నప్పుడు! యానందువునకు పేరు?

100. (పాత కథిసంబంధి మల్ల వారది) (కవచా) నా వారిని నీవు వెదకినది
 (మన) పాత దురదోష మల్లవారిని నీవు ఈ కనుమరకు నిద్రి పట్టి
 వదిలినా, నీ వాత్తకంయినది నిధారణ చేయవలెనని చెప్పినావు. నీవు
 మార్చుచు, నుతి చేసినావు. మిథ్యయు కవిత్వ ముమార్చుకొను నొద మన్న
 ని, పొమ్మని మైత్రవర్తి పట్టితిని, ఆ మార్పుకొనుట నాకు చతురత కే ఈ
 కలబదిచోయితిని, (నీవు కథిసంబంధి) మల్ల నిట్టొంటినికే తగిలినది.
 అయ్యో! ఇట్లెవరి పశువు నాలుగదనము!

శ్రీ—మనమునకు అవకాశం? అతనివంటి తెలివైనవాడైనా, చివరలోనాటికే
మన పక్షానో వచ్చేవాడట! ఇంకా పుట్ట మాటాడితే మనకు ప్రాంతంకాదు
కదా! అతనిని చీకటిలో వేసుకుని వేయాలి!

100—(అక్షరముల) అక్షరములను గానగీతముల నుపయోగము
 గానగీతములను గానగీతములను గానగీతములను గానగీతములను

యెందువని కోరుచున్నది. అయినను మనము బ్రాక్షత్తగా ఉన్నచో, నాది
వలన నియోగయోధయగులేదు.

శ్రీ—ఓ! ఇంకను బ్రాక్షత్తయేమి? మనోరథుడు యామప్పప్రెమిని కట్టించుకొని పో-
యి వానియందఁ జేరియంతునని కోరుచున్నది. ఇంకేమిన్నది? మన
పదిగ ప్రవయంతయే మంటిగో? గలిపిపోయినది.

మం—(నివ్వబోయినచో) అరలే! అరలే! మంతనం జరిగినది? కత్తవ్వకుమారి
తప్పదు!

శ్రీ—మీరు పరమియంటినుండి మనోరథుడు దిసికొని వచ్చియెడ కత్తవ్వకుమారి అది
మాత్రము కత్తపాళ్ళము!

మం—కత్తపాళ్ళముని యిచ్చవలె! అది మీరు విన్నదే మీర చేతులలోఁబడి పోయి
వచ్చినవారు. (గ్రోధయినచో) ఓరా! చేతులరా! ముప్పసిద్ధుఁడను బ్రాహ్మణుడు
బానియనకు కులదీక్షామీద తానెవ్వరు చిత్తించితివా! ఓకోకి ప్రా-
తాకాష్టి ఇఁక నీది ప్రసవమువలెవు! వాచేకన నీతనము లాడవచ్చుచి.
మీరదీక్షామీదఁ జెప్పఁదగుకొంటినిరా! నీవంటి దివ్యేంద్రుల పెండ్లవైదఁ
బరిహర్యఁ గలఁదనుకొనము! కానియ్యి! దీక్షాయోధుఁడవైతివి.

శ్రీ—(అశ్చోఽయితి) చాలు! చాలు! ఇఁకఁ బట్టిపెట్టుము! ఇప్పుడేలప్పు వయము
జేసికొనము. బ్రాక్షత్తగానుండుము! నీను మీరు లేతవచ్చిదను. ఏమిటి
యెంతవదలెనుమో! బ్రాక్షత్త! ముమ్మాటికి బ్రాక్షత్త! చేతులఁదేదనక మా-
నులు ధరింపఁగలదు. ఇఁక నేలలోయెదను. (నివ్రచుచుండుట)

మం—(తాళ వర్ణింపబడి వంటివగు తనలో) ఏమైన శిశ్యరేయించినవాని ఈ
కారితోట్టి వయసునకులేదు. ఎందుచో నన్ను కారించి ఎవర కధ్యక్షుని
గా నెమ్మకొనుచుండురు. పూర్వదండలు చేయించుదురు. కాని, యాతా
నన్నింత నీరతుగాఁ జూచునేమి?...తొలిసారి వాణిమిగిలె!

శ్రీ! ముందరమై ప్రకాశమయియున్నామగుల కుందనుమండఁజేయివా
నాదకుటిర లక్ష్మియనిది! నా వృద్ధయెంబుర మోహనముల
పొందుగ వాటి నాకు ధనముండన భోగమునిత్తులయ నా
మందలకొల్పె; నాన శిరసావహియించెద దాని యానకులే! (నివ్ర-
చుకొని నిలిచినుండి యెవరుత్తఁడనైయంటెదంగా. (నివ్రచుచుండుట).
వర్తమాంబు నువర్తమాంబు.

మ నో ర మ

శ్రీకృష్ణమాంజనేయము

—•••••—

రంగము—దేవేంద్రాని దర్శనగృహము

(గోవిందప్రసాదపేట(హైదరాబాద్)) (ఈనాటిలోనికొక శ్రీకృష్ణమాంజనేయముగా దీర్చుచు)

గోవింద—(ఈనాటి) ఎంతరించిరిగదా? మనోగతు యొక్కదీక్షిల్లుకద్దెయందునుగో
వచ్చినను ఎందుకే యాశ్రయంపడయ్యావా? ఇది పిచ్చిదనికా మేనుండను
మును దీనిని నిర్వాంధమున నుంచితము! ఆనందపురీతమునకు నేరియొందిని.
ఆ త్రిలోకమందరి - అజగత్కానిని-వచ్చు సాదరముగఁ నొప్పుండేలేని
“ఏమి వైద్యప్రాయో! పిచ్చికానికొక ద్వారలో పిచ్చిగుదిర్చి మోటుచూపము
జొందు” కని పట్కివది. ఆహా! ఆ మోటుచూపమునకు నిలువగలదా? ఎంత
సాందర్యమున్నదో అంత చాతుర్యమున్నది ఇట్టియెవరి మోటుచూపమున నుం
దదని సుటొంపథముగఁ జాటిచెప్పవచ్చును. నిర్భయ సాయంత్రాలయన నీలే
దేంద్రానియొందు మువలెలైతేనే నేనియొక్కోలోయి యాచయ్యపెద్దమ్మను
చూడూఁఖిలూని పచ్చిపప్పుచే నెలాపొచ్చునరావకానయగు నానుండరి
చూచివది. అప్పుటికప్పుడే నువ్వోరను కన్నెందుగోని చొయ్యవదిని నిక్కయించి
వది. ఆహా! యేమిచిత్తలుగ్గి కానెమియు నెఱుంగవట్లు నడిచిది “ఏమి
వైద్యప్రాయో! పిచ్చికానిపిచ్చిత్వోగో వయములేని బహుమతులఁజొందు”
దన్నది ఇది కావలసకలబ్బుటకేకదా! ఆ త్రిలోకమందరి కటాక్షపరం
చులు మధాకరణియములలోని నమ్మోనుభవములై నానైఁ బ్రసరింపినవచ్చు
దెంతటి యానందముజొందుచుండువో నాగోవరముచాతున్నది. ఎట్లయిత
న బట్టికేవలయెవని చెప్పివది కాశీక్షేత్రంకియొక బ్రహ్మించి మనోరమ
నిలువలది దీక్షాకానియొ యామోక్షసింఁచడంగాఁ (పరామోక్షయొందు
ము)

(ముగ్ధుని ప్రసంగము.)

మల్లు—వావా! యెంతవరకు వచ్చావా?

గోవిం—నీదిక్కడి నేరకుడవా?

మల్లు—కేరం!

గోవిం—వియ్యవూరుదంటు నున్నావా?

మల్లు—ఎందులకు?

గోవిం—కొంచెము పనియొస్తుంది.

మల్లు—అవకేంటో వెప్పరావా?

గోవిం—కానిపోతే చాలాదశలనీయవచ్చుంది.

మల్లు—అ! అన్నాడు.

గోవిం—(పక్కానకముపైచాసి) ఇదిదీనికొనిపోయివారికిఁబాటమో! (చీటియెత్తును)

మల్లు—అట్లే నూత్రకాసులెగండి (విచ్చగిమించును)

గోవిం—(స్వగ) ఈనేరకుని తెంకనను చితువు. మనోరథ కాళియనుచ్చివ
దేవేందుగిడుగుదాఁ తెంకనువచ్చిదే మో ననితోఁచుచున్నది. కానియు
ఈసంకెరినను నామెద్య పాఁగడు. నానాచంటయెంచును నిరఁదెంతటి
వాఁడు?

(దేవేంద్య నిజముమిటుగఁజూచివేరకును.)

గోవిం—నుడే ఈవెనింగ్ పాగ్ (పొయ్యివూరేయును)

దేవేం—నుడే ఈవెనింగ్ (చూచిలేయును) (కేరం) నీనియాకారముఁ బాఁడు
తోక నీకారములన్నియు నీనియొగమున వ్రేలుచున్నట్లున్నది నీచే
మనోరథము దోడ్కొనిపోవుటకై వచ్చియుండును. నీనితోఁగొంత ముందీ
వాదములేనీ వల్లగ పాగవంతుడవా? (చీకా) మహాకయా! మార్పు
దుఁడు!

గోవిం—మర్చిపెంచుచుండును)

దేవేం—(మరగిమించును) మహాకయా! వాదములేనీ నీనియొగ మనలో
లేకను.

నోని—అయ్యో! శిరస్థిరపుటానుకూలము వాటియను. నాశేరు నోనియనునాదానకు
దండును.

దేశ—కాకమును తమకు వేద్యులనిన పనిమున్నునో: తెచ్చుడు!

నోని—ఇంతకు పనిముందియనిచ్చితిని. నేనెంద నిజముమిత్రులు కనుకేయని
కలంకును.

దేశ—మీ కలంకులో భాషించువచ్చితిరో, నాలో మాటాడినయెడల వారిలో మాటా
డినట్లేయగును. ఎట్టియెడలయెడలను సంధించియెడల తీరుగనా? మహా
కృష్ణుడగుకలంకుకనుక నొద్దమనో? నయితో? (కృష్ణుడైనాడును)

నోని—(కలంకు) దిగుట కృష్ణుడగుకలంకుకనుక నొద్దమనో, ఇంక వినియెడల
సాగనియెడ (చి)నా కలంకు నయితో పనియెడలదీవచ్చితిని.

దేశ—నామామయలలో నామామయలలో నామా ననిపనియెడలదీవచ్చితిని అయినను
తెచ్చుడు

నోని—అయ్యో! మాత్రమయలలో మనమున్న మిగిలివచ్చితి కలంకునోనివచ్చితిని
ముద్దమనో దిగుట వింటిని. అయిన నొద్దమనోపుట కలంకుదీవచ్చితిని.
ఇంతకున్నను మామయలయెడలయెడల?

దేశ—మంచిదికే తెచ్చివచ్చితిరో? విచ్చితియెడల? మిగిలివచ్చితియెడల? నా
కృష్ణులలో మిగిలివచ్చితియెడల? నామామయలలో తెచ్చితియెడల? మహాకలంకు! నాల
నామామయలగానున్నది.

నోని—మహాకలంకు! అది మిమ్ములయెడలగలంకునందలి విచ్చితిగాదు. ఇంక
కాక, పరులసొమ్ము ననామామయలలో నమదివింటియెడలయెడల విచ్చితిగాదు
మన్నది.

దేశ—(కలంకు) అయ్యో! పరులసొమ్ము ననామామయలలో నామామయలయెడల
విచ్చితిని ఇచ్చుడు విన్నదిగాదు. నొద్దమనోయెడల మిగిలివచ్చితిగాదు
విచ్చితియెడల? మహాకలంకు! నొద్దమనోయెడల మిగిలివచ్చితియెడల?

గోవింద—తామిట్లయిన నమోతుడు! అట్టియొకచేతనే యామిచ్చివ్రేసేయవలె.
అపిచ్చివానిని ముఠల వాళ్ళుగొంతుడు!

దేవ—అను విచ్చిదని నామోపుగించిన వాడెవడు? వానితోను వాలోపించుట
ప్రాప్తియిచ్చిన ప్రమాదపూరిత యేమివచ్చురా?

గోవింద—నేనవశ్యములాగుతుంటిని శమరగ్ధిప్రాయపడుతున్నాను! అదిచాలావార
పాలు. గోవింద ప్రసాద సేతుడు ప్రమాదము లేక యొక్కచూటయైనను
పరిణామము. (తేలునుండి నెయ్యి కాగితమునది దేవప్రసాదము) దీనిని
శమరగ్ధివుడు. పర్యాయం విశదముకాగలదు.

దేవ—(కాగితమును బుచ్చుకొని చదివినట్లు భిషయించి తనలో) శనియ్యిని బంపి
పని యొక్కదాని పూర్తియయినది.

చ|| ఒకడు పవనచంద్రుఁ డతఁడొక్కడ దాక్షరుగాఁగ నున్న వాఁ;
దొంగదరి మూర్ఖువృత్తి దోయుల్లముచూచు యులు గనుగివా
ప్రళుబలుఁబుచ్చే బడిఁ గాడకు న్నీరదు: వీని సాక్షు: లిం
కొకండు వివర్ణుడై లుచటఁబుడిచి పేరుగను వాక్యవారయి|| ౧

సరో! కావలసినవిని పూర్తియయినది. (తేలునుండి నెయ్యిబుచ్చుచి) వివా
హములు ప్రాప్తికొందును. ప్రాయుటఁబడియింది) మనోరథుని విచ్చిదిగా
దని దీనివివరముగాడఁ జెప్పించితిని. ఇంక నీరని పానములయను,
(వీర) అయ్యా! యిందలి దాక్షరు గోవిందప్రసాదసేతులుకావునా! లేక
కొత్తగ నీవైద్యులయేమనకు బంతుబడితిగా?

గోవింద—లేదు, నేనే చాల కాలమునుండియునున్నాడను. మనోరథు! కాకాల
వ్యయముచేస్తుంది. మరముపోవలయును.

దేవ—ఏమి చెయ్యవలెను.

గోవింద—అనునోరనిను వాలోబంధుడు!

దేవ—అట్లేయిందే మనోరథు యొక్క! వాని యూరును వేరును గొంతెము
చెల్లుడు!

సోమి—అయ్యో! ఈమృత్యులవలన ప్రాణాపాయమున్నది! (కలలో) వీడు
వాడలకు నిజము లాచట్రములున్నాయి. ఇప్పుటి మానవజాతికి మిమ్మ
తక్కడ-పెదతక్కడ యువకులు సంభవించినది. (పక్కా) కేమి మనో
రమణీయము, నానందభరితము నాడవలయు, నల్లజలలోదను 'అప్పు' మును
రచ్చినది. ఈలోలము పరీక్షణగాక పెద్దచదువులు వాటివ్యాసమును
సమయించిరి.

దేవ—ఇందుఁ గల్గెలమేమున్నది! అది విచ్చిరిన అది పెద్దదైనా! వాదించినవా?
సోమి, సావనా! అనందభరితము! కథకాదిసియినది!

సోమి—అయ్యో! గొప్పవారి అంశపురము నోటి మాత్రం? మాత్రమి తెలియదు!
దయచేసి యామెను మాకప్పగింపుడు!

దేవ—ఈమె పరివరణమున నామె వట్టి నిర్భంధమున నుండును. ఆ కథ
యెటు?

సోమి—ఓహో! వ్యాధిమూలము అనుకున్నాను! పెద్దమనస్సులనుండ నవ్యా
యము చేసిరనియు మీ యభిప్రాయమా?

దేవ—సోమి, ఈమె! మహాశయా! ఏమియుఁ దెలియక యొకవిచ్చిద్రాకింక మీ
వాదినకమకొనుడు. ఆతమాత్రమున నామెను నిర్భంధమునకుండుట పుణ్య
జలము ధర్మమేవా?

సోమి—ఓహో! యంత వ్యాధి సంకులదయ్యా మీరు!

ఈ ఘోరచరిత్ర కొక్కతక్కడ కలసిందిది, యట్టిదానిపై
నీరము లేదటందు జననిద్యముగాఁ దయచే వదిలుదు
న్నాను! తమంత తెలివైనవాఁడులు లోకమునందు సంకుల
లేరా! ప్రలాపములే విడిచిలేది ద్రుతముగ నొప్పుగింపుడి! ౨

దేవ—పెద్దది ఇదిమతము వాడుకన్నది. ఘోర చరిత్రయిది! విచ్చిరియట
నామెలవలన! నిచ్చినదట! అలా! ఎంతనో జనుస్కరించుచున్నాను!
మహాశయా! మీరే యంతయులు నిర్భంధమున!

నోని—(కోపముతో) ఎవరూ యీ పెద్దమమ్మలకు?

దేవ—దయచేసి యీ పెద్దమమ్మలను శుభంబుగా విచ్చినానిం కేసందులకుఁ
తెచ్చిండును? ఏవ్యాంతులని కనుకంతమాత్ర ములాంచుకొనఁగూడరా?

నోని—ఎవరైనను మా కేల! అదిచ్చి విఱుండునన్నది. ఎచ్చనియిదిచ్చును.

దేవ—అచ్చి విఱుండు నన్ను గదా వికల్పనియిట?

నోని—దేవీ! అదిచ్చి విఱుండుకొన్నది! అచ్చనించి తీవలయను!
విలంబము కోర్కఁబాలను! నీ కోవలయను.

దేవ—హిరణ్యో పెద్దలొప్పుసిందిరంటి! ప్రతీతి కనుమునో! నాద సంధులకు
లభనమానమింత గంఠింబి!

నోని—అదిక నీ యామను కేచ్చింటిని లభనమానమునలేదు. నిత్యమానము
లేదు.

దేవ—ప్ర నిరూపణలేకప్పుడు నాద కేచ్చింటినిందులకు! మంచుల తోడున
నాద సంధులకు! ఈ వట్టణమున విండులు విచ్చినాడు వినినకున్నాడు.
నాది కేందులకు! నీచ్చింటిని! మీ యాచార్యులు నావిచ్చినాడ్రెన్ను
నాదకు నాదరాదా?

నోని—అది కాదువ్వయ. అచ్చిలాడ్రునునాద మియింట! కేచ్చింటిని! నాద కేమి!
మాటకు మాట లదులుచెప్పలేనా? అయ్య! అదిచ్చిదివాది! కనుక నామింట
నంపును.

దేవ—నాదింబుకదా?

నోని—నా దైవ్యాంతులకు మండుపుచ్చి నొచ్చి కోగితి.

దేవ—(వర్షపైనుండిలేచి మారముగా నిలచుచు) అయ్య! కాల విలంబమునై
పరాళము. నాకెన్నియో చతులన్నది. ఇకకోయెదను. కామింత నయ
లేయఁడు! తోడ్కొని ప్రవర్తనమున నామింతయో యాదందము గలిగిం
చితి!

గోవింద—చాతన తేజయినదన్నది. త్వంగా వాచిచ్చిగాని విట్రోక్షండు! (తల
వూరలదిద్ది)

దేశం—నన్ను విడిచిపెట్టకు. చాలామందియున్నది ఇట. విచ్చితియలెద నెత్త
నియలెద. దయచేయుము!

గోవింద—(కోపముతో) ఇది తిరియోదకం కాదుగాదు. పెద్దననుభూతికరమ
నించినది. కల దనుభవముభవింకరిపుడు (1 రైల్వేలోని రైలిబయటకు
లాగి.) నురాక్కా!

ఈ ఎటుగెవు నన్ను గాచికొనుమిప్పుడ నీదుశిరంబు భూమిపై
చారలెకు చెప్పువేరలకుంబుద్ధులొగిం తెడతోవలట్టు నీ
గరువతనంబు మెచ్చుటకుఁగొంటువచ్చితి నీకునూనవం
దరములు నాకృపాగాము వింటంబుగ నే భవయించునామనా! 3

దేశం—అహోహా! పరిహాసములాగుంటరాదునా?

గోవింద—ఛీ! నురాక్కా! పరిహాసమునీతోనా?

ఈ తలవైయున్నది నీకుచాకవయ మిద్ధాతీస్థలిగ! ఎందరెం
నజిప్రొగ్రాములు నీయరింజమునచేతగ వెండినీచేత ని
ద్ధరగోల్పోవలెఁ జేయుఁగాఁబడెనో తండ్రిపంబుఁ కావంగ నీ
శిరము-నూల్లుఁ గృపాగాధార నిరసంతే పంబుఁగావించుఁగదా! 4

దేశం—ఓహో! నీవుకుడ భూమిదాదలలో నొకఁడవేనా? అంతదెంతక తప్పదు
నీమొగింపులు తెలివిన నన్ను అంపకవిడువవునా!

గోవింద—హాహా! యింక నీవులేవు! (రైలి వేళందొనినై విడిచివేయును)

దేశం—(1)ండికం! రెండువేలయొక్కాను (రైలిదడవదగిలి 1)ండిలగుడు
నుద్దాక్కా. యిప్పుడు నీవుగాచికొనుము! (అంతకుముందు గోవిందుని
చూపుచునెచ్చియును)

(గోవిందుడు చూపులును)

గోవిం—మార్పు పెరిగి జేయఁజూచి యొక మరొకఁడవలెను బుట్టిన నలువలెనది) గోవి
దేవేంద్రునితో! యిక గావికానును! నిశ్చయమయినచో తోడైతఁ
వను.

(దేవేంద్రుఁడు గోవిందుని మదిఁజూపెనుగట్టి) గోవిందునిఁ దిలకించఁబడును)
ఇతఁడును వెనుకనుచు)

మల్లు—(ప్రవేశించి) అయ్యో! అయ్యో! అమోగ్నంబునైనది, తుంగభద్ర
దురంధిగొచ్చాడు? ఇంకా? గోవిందుని? ముఱయ్యగారి
కేటకులున్నారా?

దేవేం—(గోవిందుని కాలినీకులు బయటఁజేర్చిబట్టినది) మల్లు! త్వరగా నిధి
శంభు వెంటఁబడెదము.

మల్లు—శీర్ష! అయ్యో! నంబివా పాపంబేను. (నిష్క్రమించును)

దేవేం—(గోవిందునితో) నిరసాను.

(తేజస్వినుడు తనతోడఁబడి విడిచివేయును)

మనో—(దేవేంద్రుఁడు బయటఁజేర్చినచో) అయ్యో! అపరాధముఁడేవచ్చి
నాడే!

దేవ—(తత్తరముతో) అమ్మా యెడఁగువాఁడు?

మనో—నీన్నీ! కాఁడేవాఁడు! తిరస్కరంబాడు.

దేవ—ఎంతకుండగమంబాడెమ్మా! యంతవాఁడుగాని? నీన్నీ! నిత్యులఁబడ
జోయువా? (విమోచించి) యాత్రులుమానితవా? యే నేవునిపుణ్యమునో
వాడైతఁ బంపమంది తప్పిపోయినారు!

దేవేం—(ప్రవేశించి) దేవ! విమోచింపఁబడితివి?

దేవ—కాదా! యెడో కొంతకుండగమంబాడెనని వచ్చితిమి. అమోగ్నంబునైనది.

దేవ—మంచిపనిచేసితివి. (వత్తును) నీకు నిపుఁడెవ్వఁడో నేనెఱుఁగఁజూసో!
(వెనుక)

శతం } (నిష్క్రమింతురు)

శత—(తనలో) ఏడు చాటుచున్నాను. కాని యే కరుణామయి. ఎట్టికా-
రైన నీయి! మృత్యుని చేతులవలనయినాడు. కానిమనము నీవుచాకము?
ఈకత్తులు రెండును నీకరించి వాచియుంచెదను. అహా! ఏమిని చూప
త్రులుద్ది! నిన్నటిసాయంసమయమున మలసీరానువంటియొద్దఁ గలఁబడిన
యొనదియెవ్వరికి ముఖములాడ నీలకాకపోయినది. నదీకయంతయు ను
జోరమునచేయింపుచు కావున నదియే ముఖము మనోరమయొంట
నప్పుడు, అది నన్నెప్పుడును దివ్యముగా నిలవించుచుండియున్నది. అదియే
మలసీరానునితోఁ బ్రస్తావించి మనోరమ యిక్కడనున్నట్లు ప్రకాశిం
యించును. ఇంతకంటెను నోవించుననుకరింపఁతువారెవరు? (కత్తులు
రెండును జోడించి) ఇది నదిలకుగఁజూచి యింతకెవరైనా? పాపము
నోవించుడింకను తెనఁగినితో నీపాటిక నోవించ నొట్టియుండదాడు.
ఇదివద్దకు రెండైనను వాడు రక్కశకు. (ప్రత్యక్షమయినది కానీ)
" అందుకు మరలదాడును ప్రత్యక్షమలో శివపురపు దాక్షుని నోవించుననుకరిం
ననుచునాడ నాక ప్రభావ పోలిమియొన్నాడు. కావున నీటిరాత్రియే
శివపురమునాఁడు యాదైవ్యాలయమును విరివించి వాతలయును. (అది
తదిని) ఈ పాంతకుల కన్నులలో దుమ్ముకొట్టుటకు మాటు చేసెనులే కాక
లయును! శివపురమునండి యాంధ మరలమునకుఁజూచి కనీయినిఁ
గలనీకొనవలయును! మృత్యులయిట్టి మోహనావృతము కలుగునుగదా భవం
నలకునునది తోఁచునున్నది. ఇక విహంభనమునో నీరాత్రియే శివపురముఁ
కేరదగాఁక!

(నిష్క్రమింతురు).

అంతః

రంగము — శివపురము అనువల్లి.

(పుకటఁడు మంజునీసా రేఖయొక్కలోని ప్రకారం)

శత—(తనలో) ఇంతప్రాధుర్యమునకు దాక్షునిరాలెదు. ఇదుపురుషులు ఇప్పు
డో యంతా మనోరమతో నర్చెట్లున్నాను! శివంతులని దాక్షులు వద్ద

అదో పనిచేసినాడువాని, యమమంటి కరకోటపనికొర్ర యెప్పుడు
తేలుతడు.

రాజు—(మూర్ఖుడు) అయ్యో! యి-హాధిపతిలేను. పాలాపత్రిగుడ్డలు కోరిక తీసో
బక్కమాలు వాగింతుక కొమ్మరాచా? నికు పున్నెంపుండుకు.

వేద—వన్నెం చెయ్యకున్నా బోయో! బాల్లరుగారియ్యకున్న మంటులన్నీ యెత్తుంటిని.
ఇంకెవరియి వేదో చావకున్నాచా? కొంచెంకోరికవట్టు.

రాజు—యేం కోరికవట్టుకు? పానాలుపోతుందయి.

పండ్లకు వేయించు } ఇవీ-హా - అహా-హా - అహా-హా! వానప్రస్థులంటే నిహా-
దీని పిచ్చివాడు } లెక్క చేయోయి! (చిట్టచా వత్సలుకు)

వేద—(అవిధి) పొడ చుకరిని బెక్కిరించెన వేదయి? శోరణూనికొని పడియిండు!

పిచ్చి—మచ్చ వోరుణూనుకో! యానంత్రే లకపోలే యిహాటికి గుడ్డలు వచ్చి
హాహాయి-హా? ఇవీ-హా - హా - హా (చిట్టచా వత్సలుకు)

వేద—నిపిచ్చి పండుకయిన నిదన ప్రభువువులే! యి-హా-హా-హా!

(శూన్యం యొక పుట్టక్షయలోని వేదయతో చేసేయ్యడం ప్రతీతింది
తన చేతికట్ట నడుముపై వాడుకొని దగ్గరు.)

వేద—(పుట్టచాచా) కా-హా! నిదనని ముండి వచ్చితిని?

పుట్ట—(చిట్టచు) అబ్బాయీ! బాకనరువారున్నారా?

వేద—లేదు. నిన్ను మధ్యాహ్నం యెక్కడికోచోయూరు యెరిగిరాగ్గియివారా లేదు.
వచ్చే లకగూడ ని-హా-హా! ఇ-హా-హా! కష్టపడివచ్చావు! యెంపనంది కా-హా!

పుట్ట—యేంపనది అంటున్నాచా? వానాతురీక మంటున్నుకుంటుంటే గూ-హా-హా
వాడు వచ్చాడు. అవానాతు రే-హా-హా! నిదనయ్యగలవా? నికు పున్నెం
పుంటుంది అది పిచ్చివాడు.

వేద—యీ-హా పిచ్చిగ్గు పానాలుండు వాడు. వాని చేరేంటయ్యో?

పూర్వ—దానినిన్ను పుటిమంది నీళ్ళే. కనకనే చిచ్చిదనిమిందుంటాం. నూరేండ్ల
నుంచి యిదే మందువున్నాంటున్నప్పుడు నువ్విదితమాత్రం తెలుసుకో
లేమంటున్నా?

సేవ—(స్వలిఖితమున) ఆ కేసులో మనోరమకాదు! ఆమనోరమ కాదును
 తాళాలా దేవకులయిందో తెలియలేదు. ఇంగ్లండుకు దూరకలేదు.
 మూడేండ్లకుంచి మామైందాదు. ఆపట్లకు పిమ్మందనే యొంగం. ఎంత
 కుంచి వచ్చుచావు! ఆమెకు పిమ్మలేదు. యెట్లేదు. మనోరమ అవిధి
 పిమ్మందని తెలియ నేర్చుకున్నాను!

కృత్తు - పిడయినాడు. చాక కరినాడు. చి చాక పునానాడు అప్పినాడు.

సీత—దీక్షానుండి, ఆశ్వుహస్తరూపిణ్యశ్చ, నువ్వొకరిచ్చావోయ్యోదేవి నీకూ
కురి! పిచ్చేనుండయ్యో! ఒకడంటి కుందిననుకున్నావు! నాజలేరయ్యా
నీకూటారా నువ్వొకరూ!

శృంగారము—శృంగారమునందు నీవేమిచేస్తుంది? విద్వితరచోత్ర మునునొనరుకొనినా!
(తీరవనమునకు నుత్తరమునకు నానామతములనుచునువచ్చితిగాదా?

26—పాపాలక్షణముగా వర్ణింపబడిన యింద్రియములను ముచ్చిలగాఁ బంజరము
 పొందువానిననుబట్టి వర్ణించిన ఆముచ్చిలక్షణములే.

వృద్ధుడు—అమ్మాయి! దాకడకు నాకు రావలదు. వచ్చిపోయినవారకు అంతే వచ్చి
నియమితుడు. ఈ ముందుకిచ్చి యిట్లావుందో నూకిపోదామని వచ్చి
వాడు. అదియ్యిరింతెప్పు! (చివరలో) మనోరమ పిచ్చిగాదనట! అంత
ప్రమాదములదొరకెవని. వచ్చివచ్చి యియ్యది. నోవెందుడంతకును రాకున్న
కారణమేమి? ఈమధురంబియ్య నదియైను ఘోరమందలపెట్టెనో యింత
నాడు. కేసిందనుజూచి యింటికిరెవరిగాక (చివర) నామమర్కడకు
వచ్చివచ్చిదద సేమ వచ్చివానికెప్పు!

(దత్తుడు స్వామిగారు)

రంగము—తనందకుటిరపు ననుకటి.

యద్యాశకు—కురుక్కు నమధారియల శరీరముని ప్రసక్తము.

శరీ—(తనలో) ఇంతవలకును విజయము గలనుయినయొప్పుది. కొన్ని రకాశ్చ
ములు బయల్పడియెను గాని యది మాకుతోఁ జెప్పవలెనన్న హరించునటను
కాలము. (చక్రవర్తియొంది అకసమువంకఁబోయి) అహా! ప్రభాతమగుచున్నది.

మీ లలితోద్వాన వివాది కోటిల కలాశరావంబు, భాగీరథీ
చల గంభీరతరంగ సంకతము, పుష్పామౌద సంకోభి ని
ర్మల మందారిల సువిహార, నువురాశిమాన్యప్రభాతంబు ని
స్తుల సంపద యొనర్చుచున్న యది సంశయభాసింబాంధులగాఁ జ
యితమును,

నీ! కొక్కోరో కోయన్న శుక్కుట ధ్వజలతో
గాయకిగాన విశ్రాంతితోడఁ
బాతకవేదాదిపతన ధ్వజులతోడఁ
గర్జకయత్న సంకలన తోడఁ
వలసించు గోవర్ధకాంభారవయిలతోఁ
గ్రమత హేషించు నశ్వేయులతోడఁ
సంబరం బెగ్గ బాకుఁబరుగకాంచులతోడ
విరహిణీ విహుల ప్రేగుతోడఁ

తే! సుముదములకుఁ జకోరంపు పశుదయముల
కార్తయును, నెబ్బములకుఁ జక్కావరులకుఁ
జొక్కుటయుఁదెల్పు నవ్వేగుఁ జక్కనోడ
నీ యుషకాల ముగవంత యెయలర్చె॥

2

ఒకరమును బొందినమీదలు నేనును విరహమునకుఁ ప్రేగుడునీ య
న్నాను. ఈ విరహమున కప్పయొప్పును నలుగురూ నెరియదు.

(తెరలోదగ్గు)

శశి—(తన ప్రభువారి నిరూపించి) ఎవ్వరీవృద్ధుడు?

వృద్ధ—(ప్రశంబించి తనలా) ఇక చెప్పకపో! మనదాదేదా? అయితను చెలిసికొందును గా! (వగ్గుడు ప్రకా) హా హేమగాయా! వీరబత్తు ఇటువచ్చివాడా!

శశి—(నిజలా) ఓహో! హామయ (ప్రకా. పెట్టగా)

చ. ప్రీతిలీన సంధిబంధములు పోల్చున వట్టిలులూగి-హామయో
మమకనిఁ బోలుచున్, మఱి సంఘుద్ధలేపున్ మయ్యోగవీర కా
వృద్ధ చురునల్లు దగ్గుచు, శృంగంబుగ హయ్యలుపుచుచున్న ము
య్యెడల మనమి విప్రు విజయము దవలంచు నవంబెఱంగడి?

హామ! యెక్కడిమందిరా!

వృద్ధ—తరువాతఁ జెప్పదను. ముందుగ నీసాధించిఁ గనాత్తుముల చెప్పము.

శశి—ఇక్కడ రామనాథులకొనకమిచ్చి పంపితఁజెల్పెడు నవీరకౌంతుడు!

వృద్ధ—హరి! ఆరుంగతి యిదియే చెలిసిసి, కనుకనీ చాత్రములు నిజమే?

శశి—అయి ప్రతిలేయవచ్చుది. ఈ విషయమున నేనోడిపోయితిని. కనుకనీ
నవీరచాత్రమున నెందనములైనదట ననానామయినదట. వచ్చినది మొద
లొక్క దియే కానఁబడుచున్నది. ఇంతోక చిత్రములకు! నేనిచ్చటికి వచ్చి
ననాటి చాత్రమునకు నో! మువలె యచ్చటిలో నుండినైపోయినది. అట్టి
యవతియే కొంత సపుత్రుల నిక్కటఁ గనఁబడినది. ఈ యుత్తరీలోఁ గను
కని నావృత్తిలో మాయా మనోరమమువృత్తి నిశ్చయంపలేకన్నాను.

వృద్ధ—ఇంక నేమిజఁజెప్పదహా?

శశి—ఏమియులేదు.

వృద్ధ—యెత్తు సాయంకాలముఁ జూచిపోనుని నాచివచ్చితిని. అప్పుడు నీవు
చెప్పినకాంతయే నాకుఁ గనఁబడినది. ఇంతుగ నవీరచాత్రముఁ గవలించి
మాడకపోయితివా?

శ్రీశ్రీ—నీమోక్షముచేసెద. నన్ను శిష్యులతో మాటాడి వానియొక్క భరితతోనునవ్వ
గతులకు సంపాదించుకొంటిని ఇప్పుడు నా శిష్యుల శరీరములను. ఈ భక్తుల
నువరించి నీలుచుంటి యానందభరిత సాన్నిధ్యమునందు బ్రయత్నించు
చునేయున్నాడను.

శ్రీశ్రీ—(అట్లు) నీ శిష్యులకుఁ బరివర్తన నయ్యెట్లుగతులకు చేయవలెన్నది. పుత్రు
దరశి-కుండైయుండును. శిష్యులకు చాక్రము నాయుద్ధవపర్వితాళు.
వాడు మహాకాయులగుచుండును. శిష్యుల అంశవలమునని పర్వితాళు.
నానినే పరాధవింది పరివర్తన కాన్తు చేయుట అంగణాల్లి-అడుపాడు ల్లి
విస్తరాకును నామలైవలెను. శిష్యులతో నానిని నామలైవితాళు. అంతట
నేనీ శిష్యులతో శిష్యులకు పోయి యానందభరిత నానికర్పించి.

నీ శిష్యులను భావించి బాధించుచున్నాను.

రోగములై యెట్టి శిష్యులగునాడు
మరిపోయి నీ పరివర్తనములను
కొన్ని యె. పోయి నీ పర్వితాళు
మూలము శిష్యుల బాధలను నాడును
నీ పరివర్తన యొక్క శిష్యులగునాడు
వికటాను ను ల. బాధలైవలెందురాడు
కొన్ని పర్వితాళు దిల్లు ముందుగా.

నేనీ పర్వితాళుల కాన్తులగునాడు, నీ పర్వితాళు
సంకుముల కుండైవలె శిష్యుల పర్వితాళు
నరయ భూలోక పర్వితాళులగునాడు
శిష్యులకు మానుపర్వితాళులగునాడు మ. దమున.

యోగము పర్వితాళులగునాడు నీ పర్వితాళులగునాడు నీ పర్వితాళు
నరయ భూలోక పర్వితాళులగునాడు. అమలపర్వితాళులగునాడు నీ పర్వితాళు
మానుపర్వితాళులగునాడు పర్వితాళులగునాడు! ఇన్ని పర్వితాళులగునాడు
నీ పర్వితాళు, నీ పర్వితాళులగునాడు కాన్తు శిష్యులకు నీ పర్వితాళు, నీ పర్వితాళు

బట్టి మనయంటిగూడ మోషమువలన దంపెట్టినట్లున్నది. యింక చోరయెడ ను. కాకి-దే గాఢము తెలుయు వారుంటిరుదు.

శని—అయి నివృత్తు వచ్చెదను?

శని—అరహామన్న న్నుకు శచ్చిదను. 17 వ అను వంతుటను తెల్లయినఁ బ్రాంతి ర్పించివలసినవలయును కాగిత్రగమంధులు. పృథ్వీమణిని తెలియఁ కలఁగ యున్నట్లునున్నది కాగిత్ర! (నివృత్తిమిండును.)

శని—శనిగ్రహమంది పాథించినవలయును ఏనుశాసనాభ్యుదయమందియే పాథించి వారు అపరీక్షితులైనట్లు తెలియవలె సర్వవ్యాపకములును భేదించెదనుగా! (నివృత్తిమిండును.)

విష్ణుంభము.

రంగము—చక్రవర్తిపీఠ

(ప్రవేశము రామకృష్ణయ్య, వాగాయికాచార్యులును.)

రామ—అరాధ్యులవాదా! శలియనాంకానికి ధర్మవిరుద్ధం వంశాగ్ధంగా జరుగుతుందని చెప్పుచారేమిటలు! ఇంతవలకయిదువలయవల నాశనము. అప్పుడే ధర్మార్థాలు ప్రబలిచున్నార. ఇదేమింతిది?

వా. రా—ఇందు వింతేముంది? ఇతర యుగాల్లోకూడా అంశానికి ధర్మాలు చెదడమున్ను. శ్రీమన్నారాయణమూర్తి శంఖచక్ర గదా కాదాధారి- నిత్యమం గల విశ్వకర్మదేవతలందరి దుష్టవర్జనచేటి ధర్మవంశానుసార వేదవిధమున్ను, జరుగుతూ నున్నది. ఇది శలియనాంకం గమనము దీని వాదనకు శలియనాంకంవలెనున్ను. ఏదీచాచాదు కామ్యధానులు కారణంలేకున్ను అరంభించి అంతరంగము ఇలా ధర్మవిరుద్ధం జరుగుతూ నున్నది.

రామ—ఇంత అరాధ్యులుంటుందీ? సర్వభూషణామయము లిహోపకారం చట్టోపాధ్యాయులు అపరంధం చోను చేతిలోనిదిపోయి యెన్నెంతోకాశన! అప్పుడే మట్టి తొంగివచ్చును. అక్కడ- చెలరేగి చోలున్నాయి!

కానీ — కాదుదే! తే యంతవరకు? వాడినువ్వు బాల్యారణ్యము లేవా?
వాడి ముంపుడు? కి అపరిమితమా?

ரஹு—(அழிந்துவிட்டான்) அம்ம! கண்டாயிற்று! காத்துநின்றாய். ஐ?

కాకా—కాదు సహస్రదేవతాన్ని రాజీ తురియడూ కాదు కల విజ్ఞుల
నమ్మను. కాడికి వందలమంది సమైక్య సూదానూ అభివృద్ధి పు
లకా విజ్ఞులను రాజీన్య చోరకాదులు.

— ౧౬ —

నానా—విశాఖపట్టణమునకు వెళ్ళుచుండగా అదిగాజిగోయందు, గొన్ని నేమి పట్టుకొంటున్నట్లు అతఁడొక నానినొక పుంజునున్నట్లు వేదవల్ల విజయమిత్తన నాయనాయ అందుగాననెడి నానాని నడంతి నుంజునను నాని నానాగోయి కలియలేదని విన్నాను.

కాదు—అలాంటి కాలానాల్లోనే జన్మించినా వారి లేకుంటే కొంతకాలం
 జన్మకపు. చారిత్రాను చారిత్రాను , రామకాను చారిత్రాని : ఈ సభాను
 ముగిస్తూనే కొంతకాలం జన్మించిన నువ్వూనుగావుంది.

నానా—యొక్కడనో కాదు, కాబట్టినానో! పదవి త్వరగా అంతరియిస్తున్నది.
అరిగిందట.

గారు—(అర్ధశతాబ్దమునకు పూర్వము) అమ్మమ్మా! యింతవని జరిగిందా?
 నిండు-అవును! నీ నిండు-మరిచితివా? యిండు-మరిచితివా? నిండు-మరిచితివా?
 అయ్యో! గారు! యిండు-మరిచితివా?

నానా—ఏమనాలి? నగరవాసీలు. నానాగారులేదు. నేనుంటే నానా
నానా ప్రాధాన్యముతో ఉండేవాడని. నానాగారును. నగరవాసీ
ఉత్తర-లక్ష్మణుని కాదు.

రామ—(అక్కడినుండి) అయ్యయ్యా! రేపటికే వెళ్తున్నావా? ఇవేమీ!
రామకామా! అబ్బా! కామా! అది వెంటనే వెళ్తున్నావ్! అది

రూపానికి దగిల్చి ఆ పుణ్యములగుడా ప్రకృష్టంగావుంటాయి అటువ
 నుదాహరించింది! పరిసోయిన సంకల్పముగూడావున్నాయి. ప్రభువలెక్కి
 లాగా కడువడుకుంది. యెంత విగర్భితమోన్నాటి! నీకారాములదాక
 నలదమయంతులులాగ వుంటే అదంతకుదను యాత్మం పోనీచాలంది! కష్టాలు
 యెంతజాండ్లకు కప్పయ్యెదా! భూరితవంశేమవంటి కాపురం కాది!
 అయితే అయినాదు యింతోలేరాదేమిటి?

నా రా—అయిన కావ్రెయేదో తనివొంద యెక్కడికో గ్రాహంతరం పోయినారని
 నందుచూచుకొని ప్రశ్నించినారనివంటి! లేకపోతే జాండ్లకీసాటి! చిత్ర
 వధ కావోయిందా?

కాదు—కాదు! యాత్మంగా యిందతి పోనీనులందిన్నీ యెంతయోజనం
 లేకపోయింది! యేలేస్తాం! ఆవుకాగ్నకుడి కింత! యెల్లాకష్టాలకాలు
 నాకలసి వచ్చింది.

నా రా—ఇంతమాత్రాని కాదువచ్చినాగ నిరాశియై జూర్యంబాదా! జాండ్లకుని
 పట్టి పిలుకాదు మనవంశేస్తాంలేంది పోజాంపదండి!

(ఇరువురను విగర్భింపజేయ)

మ నో ర మ

ర్పి తి యాం క ము

(దేశండు)ని తుందిరమునందలి నెంకటికాగడు (వొడ్డి)

(బంధింపబడి వోట నుడ్డలకు)కొంటుంటున్న పదియందలి నూల్లయింతును)

(తెరలో)

హారవి! మహారజు!

చ! తులువతనంబుమైనదులుఁగుందుకుకుల్ పొనఁచుచుండి మీ
రలుమది నందికుందిరికొ, రాత్రిలనొంటిగ నింటియందు మీ
మ్ముల విడినాడినాదులకుఁగొమ్ముచునెంతగ దూటి యొంటిలో
విలువపు వాడుప్రాచులుఁగనెఁగుదుముంగవకున్న యొడ్డిచేకొంగ

(అక్కను చింతకాఁగింతుఁడగు దేశండుగారు పోతఁబరి)

దేశ—(తెరలో) ఎక్కడనుండిన వస్తువులకొడ నేయవచ్చు. తయఁబుందిర
మన నట్టిమాత్రము గలంగ లేదు. వరాందలో రేవతి దేవతయొక రక్షన్త
యయియున్నది. వారి యంతటివివర్తన బాటిల్లికది? ఎవ్వరను వాయూజర
ప్రాణమిదిగారాబుముడఁ జారుకొనుచుంటిరో, యేమందరి కుభరమందహాస
చందికొంటే వానందవరవకుఁడనుచుంటిరో, యేకాధిపత్యార్థం న్నవయ వా
యంటికిని బుట్టినింటికిని నమూనాకారమైయందెనో అరకుగిరిలామ-
లవామూంధ్రరాశి-అనాకభుంబము-అనాగ్నిపాలక్ష్మి-రేవతి-హా! హా! నీ
మతిజేబుడిపోయినది! వినుదలారమున వాక్యదానము క్షణభివక్తియధాతి
గురింగిపోవుచున్నది. వాగ్మరాలక్ష్మి తక్కువులచే వాళలు గావించఁబడింది
వానయవానందకారిణి యీలాగఁజూవకు దూఁమైపోయినది. వారొక్కరను
పర్యవారముపోయినది వారేవతియే వాళక్తి-వారైర్థము-వానానాపకు

వాసంజనం. వాటివీరినూ. (కన్నులు మరుచుకొనుచు) అశ్రువులు పలకంతకు
 కలలుకుటలేదు. ఈరవతి! ఈరవతి! అదంతావలెదనే నిగనిగలాడు నీతి
 మేల్చున కరుణకరణాల విచ్చిన్నమైపోయావా? లేనిచో నీరేతియేమిట రక్త
 ప్లావికమైపోవలె? నీతీరనేత్యయజ్ఞుడేనెందునండగ నీ ఇంతటిరియ్యా
 కవరితానుమలజరిపోయివా? సర్వావ్యుదాననోదేవేంద్రా! విమలశక్తివను
 దేనెందానీకీ పవనంమానవయేయన్నదీ (కూలించి) ఏదిమానవమనస్రప్రాణ
 నునులేనతి విన్నుడిదిపోయినదో యున్నదీ నీకేలరయ భూమిపైబడిపో
 వలేదేమి? నీకేలేమిట వర్షభాగము-విట్టవిలువున-దామణకృపాణధారలే
 తీర్చిబెడిపోయినే, తక్కినవర్షభాగము వెట్లు కపిందియున్నదీ ఈచి
 సవనవంశయు సంభవార వరిభూమిమైపోవుచున్నది. (కన్నులుడుడిచికొని)
 కన్నులు కలలించు మూసినను నాక్కటియే ఏకటి! అమూల్యమిన్న వారె
 వ్యతి? ఈరవతి! ఈరవతియని వాపోవుచుంటినీ! వానిలావమే చ్చితిధ్వ
 నించుచున్నచో ఈమహిళా జావాంలబ్ధాలలలే తీగుదున్నాను. ఈవి
 యోగనయద్రీమహాన్నర యాభిరంగమలలోబడి యాడుదున్నాను.
 ఈవిలుములుజలములుగావు. బడలానలబ్ధాలలదేమనలంకానుచున్నయశ్రు
 వ్లబలచివావానులు! ఈరవతి! ఈరువారదా! గారుగీత్యువులు. జిక్కిరి
 కా? (లేచిదరికిరించి) ఈమూలనకంతములేదే! యుగీమూల్యమన్న
 వామ? (మెట్టుకొవ్వకువచ్చి) ఈ! మెట్టు! నీవేవా మూల్యుడుంటివి! ఎంత
 యమంగళము సంభవించినది? (మెట్టుబంధముల వివర్తన.)

మెట్టు—(లేచి మొడలుదుకుని) వాబూ! మీరురాకపోలే యింకనూకంత లేవ
 టిలలో విచ్చిపోయ్యేవాడే! (కన్నులుడుదుకునుచు)

రవతి—మెట్టు! ఈయశ్రువులుమెన్నదేదీరొచ్చెను!

మెట్టు—(విచ్చుచు) వాబూ! నీవేమిలుగుదును?

రవతి—ఎవ్వరన్నది వచ్చిలో యేమేమిచేసిరో చెప్పుగలరా?

మెట్టు—మొగ్గురు మొగ్గుదునులు! ఈ అవమణినివచ్చారు! వాబూ! అశ్రు
 మొఖాలను గుడ్డలకట్టుకొనవచ్చారు. నేను నిద్రలోనున్నాను వాకాళ్లు
 కలలు : కట్టెకారు మేలుకున్నా. అరవణియేవాడు నోట్లో నుడ్డుబుట్టి-

నాకు ఆదేశమిచ్చి దేవునిపంపి. "మనకు దేవా నాకాని-నీవు దూరము
నకుండా యాదోన్ముఖమున కత్తువట్టుకొనుము. అదిచేత నాదికాంత
అనినవి తనమొకటి కాననదిగించి నున్నానొంపములక దేవునికా
కాదు.

నేత—ఏమియునులేదు. మోతుచున్నాను కానినా మనోహరుని నేతైతిగాని నాకు
బతుకులేదు.

మమ్మ—(దూకుతున్న) నంబూరిగారా! చక్క! చక్క! నాంబూరిగారా!
 తల్లీ! ముద్దలన్నీ పిచ్చెట్టిలాంటివారా? బాబూ! నాంబూరిగారా!

దేవ—దూభింపకుము! అప్పుడెంత రాత్రికయియుండును?

మమ్మి—మాఁడుగంటిబాగ్గివాది కాబూ!

జేత—సరే! మీరుప్పుడొక పనిచేయవలసిందా?

ਸਮਾਜ — ੪ ਭਾਗ

[illegible][illegible]

దేవ—పోయి యేమిచేసెదవు?

మొదలు—అన్యూ గారక ॥-२० దే మో మోస్తాను.

ప్రతి-పాఠశాలకు నాణ్యత కల్పించాలి. అందు కోసం ప్రభుత్వం బండికానిది
గమనించాలి.

கூலி—அவன் மகத்தீர்த்தம் வாங்குகிறான்?

தேச—அன்று 10 மணிக்குப் பிற்பகல்

சுயம்—விரகத்தின்று கைகொடுக்கலாம். ॥ २ ॥

జేత—నీవు చుట్టూకలవాడవు అనెదినో, అనంతరముదీరముమండి రాత్రి పెద్ద
రెడ్డగు బంటులుదేసేమొండితో ఎవరవరకు తిరిగి వెళ్ళో వృద్ధులుగఁ బరికిం
చును. నీవాప్రాంతముననే ముందును. అవమలైనవృద్ధులు నేను నిన్నుఁ
గరికింపఁడు.

మణ్ణు—శ్రీతం చేసిచేసియిల్లా (విమర్శించుచు)

జేత—(వృక్ష) ఈవరికి శనిచంద్రులకి వార్యవృక్షాంతము వంశాక్షముగాఁ బరికి
యించుచును. రక్షసిద్ధగుణుల దుమాలునవనఁగాది, బంధితులైన మణ్ణులవన
గాది యావళ్యకమునన వృక్షాంతము లేలలేదు. (తరికింపుచు విరూపిందిఁ
పుకారినోడపైఁ గాంగరపుటవదియున్నది. వీసభ్రమంబులు శుభ్రయాత్రకుం
డ గాంగరపుటము! టా! టా! యిందితెలివి! ఇక్కడ గడ్డితిరిగిన రక్షకపుట
లకు విరూపింది విరూపాక్షులుఁ బుచ్చిమించెడఁగాక!

(ఇక వృద్ధుల రామకృష్ణముఖర్చి పరీక్షించి)

రామ—మహాశయా! ఎంతమాతృభారమైన వృక్షాంతము వింటివి? సింగపుటదే
లు గడ్డిపుటలవలెనవి మరెంతయు చేరినవా? ప్రాణములతోఁ దప్పించుకొ
నిపోయెదరా?

జేత—తురంగములు మహాశయిచేయవచ్చుటే! సింగపుటకాంతముఁబుచ్చుది. అప్పు
దానుకా నక్కబాదీయనంటితే మునుదగినా? నేనునవే నాకుఁ గయ్యెలా
మంటపుట్టినది. ఏరగునో యునుదగునుతోడనే వచ్చెది వినున్నదో రామ
కృష్ణ! పెద్దవాళమయిపోయినది! ఏమి చేయుదును?

రామ—మీకెవరివైనవమానముగలుగుచున్నది?

జేత—నాకెవరివైనవమాఁబుచ్చుకో, నాకితో నిన్నును మొన్నకు ముట్లాడియే
నచ్చితివి. ఏమిచేయుదును! ఈపంగతి రహస్యముగఁబండుచు! దిక్కులేని
యొకయెడలి కలుగిలియైనవచ్చి నన్ను శరణుఁజేడియి. అమె కలుగితే
యింతవరకే తెలియజారు.

రామ—నేనిప్పుడు మీరేనిధమునా దోడ్పడవలయును?

చేత—రాత్రి జ్వలంతరంగి నీతిగ నడవబడుట కావలయును ఇది
మారుకాదు లేదుగలకొనోచ్చుట, నెప్పుడొకడ నర్థమును మిగ
లకదలచుకొందును.

రాజు—మంచిది! అలసినవేల? ఇంత!

చేత—నమస్కారములు.

రాజు—మీరు నయనం నొందుదురా?

చేత—మాయాశక్తిగ మహామయ

రాజు—భగవంతుడవై నయనకాక.

(నిష్క్రమించును)

చేత—(వ్యక్త) అ! మహామా!

చేత—ఎటుగను నిన్ను నెవ్వరు హరించి! రోదన నెఱపించుచోయి కా
నెఱచిన చందముయొక్క నియమబద్ధతను వదిలి వైద్యులు
వెలుపిదనట్టి మాటలకుఁ జేటావరింపగలరేయి, నిన్ను ని
ర్లక్ష్యము నోలుచోటి; వెదికఁబడలేదు ననిండు వక్తవా.

అ! యిట్టిచర్యకు మందలచుచా!

చేత—రదయక నాంధ్రమిమ్ము వదిలినబుచ్చు బరిమార్చినారో, యా
నడువుచందములైవో తమవద్రవకారి గృహంబువందు ని
య్యోదనమువం బదంబులకుఁకేళిభలల దగిలిచియుంచెనో,
మదసితిగో, సజీవులయింతులారో యెల్లజులంగ నయ్యెనుగో.

(అప్రమత్తమునందు రక్షణమును పోషించును)

రాజు—(చేతెందవకు ననునట్లుండును)

చేత—నరరాత్రియం దిదిధి నీతిగవది నచకాక

రాజు—రక్షం. ఇక నెప్పుడొకడ తమయొద్దకు బంపిచాను.

దేవ—నీ కన్నులవలననే నీ దిగితివి.

ఘ—మూలము నంటుననుట నీ లక్షణమునదిగితివి.

దేవ—అప్పుడు తూలమున దానమునా కన్నురా?

ఘ—అప్పుడోక కన్నులందీ మూలమునదిగితివి! ఒక తూలమునదిగితివి! అందుండి దిగితివి. ఎవరోకానది తానెలాంతకు తెలుగు కాదు ముఖమునైకీకన్ను మూలితివి. మేలిమిమూలముననుట ముఖముననుటలేదు. ఎవరోకానది తానెలాంతకు తెలుగు కాదు ముఖమునైకీకన్ను మూలితివి.

దేవ—తల్లి—నిండునోయితిరా?

ఘ—నీ మా! కన్నులందీయితిరా? అప్పుడునిండునో నీమా! నిండునోయితిరా? యూరకుంటిది కాదు! అంతటి కన్నులందీ నిండునోయితిరా? నిండునోయితిరా? నిండునోయితిరా?

దేవ—అందుకే గట్టులందీ గుట్టులందీయితిరా?

ఘ—ఒకటి కన్నులందీ రెండవది కన్నులందీ, రెండవది కన్నులందీ రెండవది కన్నులందీ, రెండవది కన్నులందీ రెండవది కన్నులందీ.

దేవ—నర! అది కన్నులందీయితిరా?

ఘ—నిండునోయితిరా? కన్నులందీయితిరా?

దేవ—నిండునోయితిరా? కన్నులందీయితిరా?

ఘ—నీ మా! కన్నులందీయితిరా? కన్నులందీయితిరా? కన్నులందీయితిరా? కన్నులందీయితిరా? కన్నులందీయితిరా?

దేవ—అది నీ కన్నులందీయితిరా?

ఘ—నిండునోయితిరా? (నిండునోయితిరా?)

దేవ—(కన్నులందీ) ఎంతమూలమునదిగితిరా? తూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా? మూలమునదిగితిరా?

రఘు—చిత్తము చూడరా!

కేక—నీకు విద్యుర కావలయునా? రెండురూపాయలు కావలయునా?

రఘు—(పంజాబునాథుడు) రూపాయలు నలగల వ్యవసాయమును విద్యురవృత్తిగా? అతనిది కోర్కెయైనా?

కేక—త్యక్తగాఁ జూడ్కొనివచ్చి నీలయమానము నీవు వ్రేళవలెను!

రఘు—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

కేక—(వ్యక్త) కేక నీ మనోరమలను జంతువులేదా నీ యానందపుష్పమునకు! అట్టియెవని? కాదికానంద మిట్టిగఁ జూడునా? కేకేంద్ర పరిణామితులను ప్రాణములలో మత్తులకేనలకు నీరని విదురగలవా! మత్తులు మలకు నవ్యాలులను వేరేదీసికొని యది యెంతెంత సువచార్యులు సాధించును న్నుచి! త్యక్తగాఁ నీరే నలుపురనుకు సంఘమురగును తప్పదు.

(రఘునీతిఁజూడఁ జయయావృత్తుని జూడ్కొని పోవఁజేరి)

రఘు—అయ్యో! ఇకలేదు యానందము!

కేక—మంచిది (రెండురూపాయలు రఘునీతినివచ్చి) ఇది నీవుకోయి యానందము రేగిన మత్తులునీరే విశేషములు కనుగొనిరమ్ము!

రఘు—చిత్తము (నిష్క్రమించును)

కేక—(కేకేంద్రునిఁ జూచి) (కేక) ఇతని యానందముఁజూడఁజూడ, మందున్నంతోక ప్రవీణపురుషుఁడు నాగలఁడని తోచుచున్నది విద్యురమైన గుండెనాఁడు. రహస్యగోచర మితినిసాక్ష్య! (వ్రేళ) అబ్బాయీ! చాల బడలిగ నాకున్నావు. నీవేలేదా?

రఘు—నావేడు ప్రకటనరావలెనును! బడలిగ నావేయున్నది?

కేక—పాతము రాత్రి విద్యురలేడుగాలోలను! నీవు నాటకములయంద విష్ణుపదలే!

రఘు—నాకు పరీగానెచ్చెరి. పాత్ర మాయనమాను గరియింటిఁజూయితిని. అట్లడినుండి యింటిఁజేరుకప్పుటికిఁ బల్లకాటవచ్చినది అంతట నీకొనితిని.

యెప్పుడు లేచినట్టిది అట్లా! అట్లా! కను పుట్టులు పలుకుగా మోసి
కొనిపోవుచున్నది. ఇతనిబలవంతముచే నెచ్చితినిగాని లేకున్నచో సాయంత
నమునాటను నిద్రపోవుచుండువాడని!

దేశ—(నవ్వు) ఇతని ఏమియునుచునామో? చనివుగామోనామోనామో.

శ్రీశ—అవు! అంతమాత్రమేమిటా? నూది నూదునా కలదా? ఇతనిచేరు కన్నులు
పరిపూర్ణము!

దేశ—అవు! అట్లుచూడఁ జెలివికలవాడవు! కాని? ఇతని నక్కడఁబెంపించి!

శ్రీశ—అయినచోమీటిని నిలుపించియెంతగా మీరయినా నాకు నుపయోగపడును.

దేశ—ఇక్కడ నిండులకు నిల్పించి?

శ్రీశ—ఎవరో శ్రుతులకులు పండియిక్కడనిల్పిరి. అదికాదు! మువ్వలు
నమ్మకాది కొంచెములేవునను నీవునుల కిప్పుడుల పట్టుకొనియెం
డుదని చెప్పిపోయిరి!

దేశ—నీవు బుద్ధిమంతుడవు కానికే యుంగిరించెది. ప్రకారమును లోనికే
జోయియుండిరాదా?

శ్రీశ—ఎంతవలెనైనా నీరించెదదా? కాకు నిద్రవచ్చుచున్నది. నీచోరుదన
చెలఁచును.

దేశ—(తలుచుండి న మా నోటుకీచి శ్రీ శ్రీమదుగ్రహిదేశఁజెల్లి. నెంతోమీఁపులు
నేనదీనివచ్చియును అలాచూచును!

శ్రీశ—(కన్నులు మలుచుకొనిదే నెంతవలెనైనా నీరించెదదా? కాకు నిద్రవచ్చుచున్నది.
నిజమా? అయ్యా! దీనిలో నాకేమిమియున్నది?

దేశ—అట్లుచూచునామోలెక్కడనో, ఒకప్పుడు నిద్రవచ్చుచున్నావనో నూరించి
చూచును.

శ్రీశ—(నవ్వు) కాకు నూరించెదదామో! ముద్దనిది? మువ్వలెనకుపోకచ్చును
చెందు, ఇక నూరించెదదామో? నమ్మకును; చెప్పదను.

లే- (చివ్వు) ఇప్పుడు నీ నిర్దేశాంతయు నీ పోషకాహార-తాప-విజ్ఞానవిధి, ఆ
వి-శ్చయమును.

౨౫—పదంతుమ్మ పి.

దేవత—భేద! నియోద్దేశమును దగినయూచి. అంతరాత్రివలనను అపిల్లను నిద్దుర
వ్రాసినంత సరసముగానుండురా?

37—(ಶಿಕ್ಷಣ: ಮಹಾಕವಿ) ದೀಪಿಕಾಪತ್ರಿಕೆ! ಮಹಾಕವಿ ಸತ್ಯ ವಿಕಿರಣ
 ಗದು, ಅಶಿಕ್ಷಣ: ಸತ್ಯ ಮಹಾಕವಿ (ಪತ್ರಿಕೆ)

[illegible]

598 — అణగారిన స్త్రీ పురుషులకు.

శక్తి—పరే! లోనిది చోయిన మొగ్గుదను పురుషులు, అందరిద్దరినీ బంధించునామము
బును, ఒకరకు బంధితో ఒకాడనును, నరే! నాకును కెందెలు నచ్చిరి?

191--అమరావతిలో నాగ శ్రీకృష్ణుడు వచ్చినది. ఒకప్పుడు నాగ కుమారుడు వచ్చెను.

తే ౩--చనవ్యయం బుద్ధిబుద్ధి నయంబిహా

194-గ్రామ అధ్యక్షుడుగలది "అభ్యూషా ఇతి పుస్తకము; 'చాలననిధి' అని పిల్చి. శిష్యులకు కాని పుస్తకముగాదు. సేవకొంతమానమునాఁడొ యేమిటా నిష్కంధా కాని మనుషులందఱు.

శ్రీ వే — ఏదో వింత జరిగి ముందుకు వే!

౧౩. — అయితే మేము ఇంకా ప్రభుత్వం చేతుల్లో ఉన్న పరిస్థితులను బట్టి, మేము
 ఒకటి రెండు వారాల పాటు, అయితే అది అసాధ్యమే అని చెప్పాలి. మేము
 ప్రభుత్వం చేతుల్లో ఉన్న పరిస్థితులను బట్టి, మేము ఒకటి రెండు వారాల
 పాటు, అయితే అది అసాధ్యమే అని చెప్పాలి. మేము ప్రభుత్వం చేతుల్లో
 ఉన్న పరిస్థితులను బట్టి, మేము ఒకటి రెండు వారాల పాటు, అయితే అది
 అసాధ్యమే అని చెప్పాలి. మేము ప్రభుత్వం చేతుల్లో ఉన్న పరిస్థితులను
 బట్టి, మేము ఒకటి రెండు వారాల పాటు, అయితే అది అసాధ్యమే అని
 చెప్పాలి. మేము ప్రభుత్వం చేతుల్లో ఉన్న పరిస్థితులను బట్టి, మేము
 ఒకటి రెండు వారాల పాటు, అయితే అది అసాధ్యమే అని చెప్పాలి.

దేవ—మంచిపనిచేసితిని. నీవుచాలా ధైర్యవంతుడవే కాని, నాతోమీరుచేయుదురో
వెంటనేపోయి కనుగొన్నవో చాలా వాసుండెడిది!

క్రిశ—ఏమిచేయమివ్వండి? మనుష్యమాత్రులచేపడిన పట్టివనమునుగ నమ్ములు
యెరిచువాడగువా?

దేవ—నిజమే! నీవుచెప్పవలయుగా నాతో యెంతో భయపడుతున్నది. వారిని నీవు
గుర్తుపట్టజాలవా?

క్రిశ—ఇద్దఱు పురుషులకు వాసుగా నుండుటవలయును. మూడవవాడు మారము
మండి కనబడితాడుగా వావున వాపురుమని నుండుటవలయును.

దేవ—వారెవరు? వేదములకు మార్పుకొనినవా?

క్రిశ—లేదు. మొదటి దుష్టులతోనే విరుగునవలసివారు.

దేవ—వారి నెవ్వరైనను నుండుట చిట్టవలయునా?

క్రిశ—అందులకు సంబంధములేదు!

దేవ—నీతివైదువు తదితరాయులును, దొడుగుకొనుటకు మంచి దుష్టులనిచ్చెదను.
ఈ దినమున నా వెంటనేవారలయును. (క్రిశుని చేయిపట్టుకొనును)

క్రిశ—(తలొకటించి) ఎందులకు?

దేవ—భయపడకుము! వారిని నాకుఁ బాపుటనేవారలయును, అంతకంటెను నీకు
మియుఁ జేయవలెకలలేదు.

క్రిశ—వాటా! క్షుడిలి మామృందలేక నా ప్రాణములమీఁది కేలతెచ్చికోసవల
యును? నన్ను చిల్లినెట్లుండు! మీవుగొంతయని ప్రతికరము.

దేవ—నేనుండగా నీవుభయపడుట! నీయధిగ్రాహ్యులయొక్క, నీయైక్యమున నాకుఁజాల
వానిండునా? మార్పుచున్నది. నీవెంతమాత్రము భయపడనవలయులేదు.
మొందుతుండు నీకోక గొప్పయిదొక్కయి నిప్పించెదను నీకోక గొప్ప పక్ష
చారుడవై, భవమును నిర్మయ పంపాదింతుకొందువు నీవెంతవో
యెఱుగుదువా?

రఘు—(ప్రీతితో) అయ్యో! కంటి పడినవోయినవంః క్రిందుగా నోడమంది
నందింది యిటుక లొకదానిపై నొకటిగాః తేర్చబడియున్నది అంతకుండు
నింజేమియాలేదు.

దేవీ—మందిరి అయిదుకలనోడ దుమికి వచ్చియుంటున్నది. చరీ! ప్రీతితోబాధరాదు!
నన్నుఁబూర్వ యీశని వదునుము! ఇకఁదు నీమరితుఁడేకదా!

రఘు—ఓయీ! కఠినవచన మందిచారు! నొప్పువారీ! అదియం మృత్యువారి
శిష్యులు! దేవేంద్ర నిజయమిత్తర నోను.

ప్రీతి—(అశ్చర్యముతో) ఏమిటయోకాని యెవ్వఁడును వచ్చినము చేసియుండలేదు.
ఇటువలకును దెలియకమాట్లాడినందులకు నమింతుఁము! ఇంకనాకు భయ
మిలేదు. మీ యిష్టమొప్పునకచ్చెదను. ఎన్నాళ్ళుండవలయును?

దేవీ—ఎన్నాళ్ళోకా! ఒకటిరెండుదినములు చాలును. అటమీఁదే నీయాప్తము!

ప్రీతి—కాకిట్టి యభ్యంతరమునుండదు. ఎన్నాళ్ళుండవచ్చును మందును.
(దేవీ) ఈ మహానృపాత్మనకును నీయింటబలగిన ఘోరకృత్యమునకును
శమియింపఁదయి! (ప్రకా) అయ్యో! కొన్నిసం దేశములు తియ్యకొందును.

దేవీ—భయపడక అదిగతియ్యకొమ్ము! రఘువీరా! నీవుపోయి పయిండుము!

రఘు—చిత్తము (నివ్రక్తమింతును.)

ప్రీతి—అస్త్రీలకొలతగా మీద్రయిత్తుము! అయినచో వారిని మీద్రయగల
సంబంధమేమి!

దేవీ—అవలంపింపబడిన యిరువురు స్త్రీలలో నొకర కాభార్యులందరయ్యామె
నాకుఁగదా. తెలిసినదా?

ప్రీతి—చిత్తము! ఏమిటంటి నొప్పువారికిఁదయ! గలుగుదున్నది. మీకంటి ధైర్య
మిటులు లోకమునందుండును.

దేవీ—మమమిచ్చలు ఎక్కడనే నిశ్రమించి తానంకఁబడెను. ఎదిగియు
నీయెదము.

శ్రీశ—అయ్యో! ముఖద్వారము మాటాడవలసింది.

శ్రీశ—ఎందుకు? తమకాత వారినో మాటాడవచ్చునులేము!

శ్రీశ—నిజమే! నాని నడువఁగానే కొంతసారిను పటాకమును బంపుదురు అగడ విడలనల్ల రహస్యము ముఖంన నొప్పుదును.

శ్రీశ—శ్రీశకుందా! కాకుమ శతంకయు నిర్దురలేమిలే బాలబడలి! గానున్నది కావునబోయి నిశ్చయింతురమ్మ పండుకోర్కను నిర్దురమ్మమ్మలేదీ ఈకాశప్రమున కంతటిను జూలముయొన లూరినట్లును చిక్కునంతవలకును కాకు నితవట్టుకు! (శ్రీధారేశమునో) ఓకోరి భూరభక్తులారా! పాపా క్కులారా! యాంకాంకంకము!

శ్రీశ—కాకాగారనివాసమో, మరణమో, కాకున్న దీప్తపాంశం పాపరావాసమొకటాకు నయ్యెడిది; ధర్మక్షుభోదు; నాయంబున క్రూరత్వంబునకుం గడంగితిరి; కృష్ణశ్రూద్ధాటకక్రుద్ధసింహురావత్తురని ప్రసారిములు పోలెకల్లలె చెల్లునో?

శ్రీశ! యాంకాంకపుడమరమ్మ! నీకుఁగొన్ని యుపాయములులేర్పడకు.

(ఇరువురము నిక్కుమింతురు)

కృతి యాంకము సమాప్తము.

మ. నౌరమ

—o—o—o—o—o—

చతుర్థాంకము

రంగము తులసిదాసుమందిరము

(నవీనచరిత్ర) : (నోచిందపి) సావనీతి : (తులసిదాసును తాల్చుండి యుండుట)

తుల—(చేత సారానుబంధిపట్టుకొని తాళపుటవలించుచు) నవీనబాబూ! దైరాను లగు జ్ఞానవచ్చి, అనఁగా గంజాయియెట్టిదో, కత్తలకును బండితులకును ముక్కుపాదః మెట్టిదో నవనందీదనీకోర్తంనులకు వ్రాందియు సారానుబంధి వచ్చి, కామనూడ చింతల వీధివలించుట! (బుద్ధి నవీనకరియ్యును.)

నవీ—(సారానుబంధిపట్టుకొని బండివలించి) నవీనబాబూ! యిది న్యాయాధ్యక్షుడుండి పిను ముడియొకట్లున్నది! (తాళపుటవలించుచు) నాయోహాయ! కొంచులు నారి కథకులుగూడ విదిలే కరుకధా కథనరాకుర్చును నలవలాలరని చింతను (నోచిందపి) నోచిందమహారాయ! మనముపుర్వమును నుభయభావము లలో వరుణానులయొందున్నాము; కావున పిని సామ్యమునూడ కామింతు కయినవలించుట! (బుద్ధి నోచిందకరియ్యును.)

నోచి—తుందిది! (బుద్ధిగలయి) ప్రియమైన విట్టిదే! ప్రియమైనగా నమరని మధ్యము. ఒకటికెయిదిగొన్నవో; ఒకటికెయిదవలనో మైత్రియు వట్టిద కనుకనే మైత్రి! ప్రియమైన పరస్పరమధ్యము బూర్గుతెర్పకలియుందు యి! (తాళపుటవలించుచు) అహహ! ఎంతగూడవకు! వగన్మధ్యాత్మమి ప్రియకనుకనయినకు నమ్ముచున్నది. అంతయునానందము కాదు! ఇదే నేల కలి యింకనువలెను. (తనలో) విన్నటి సాయంకాలమున నేనెంద్రుఁడు ముఖమై సుద్దియందెను. అలాగె యింతకువలెనుకావలెను అచ్చా! పినునందరి ప్రయత్నిద్దినాను మార్పులు!

ము—మహారాజా! అంతటిని నిరకృత్యముచేసే! (బుద్ధిపిరికి) (తనలో)
 ఇంతటి కనకవిలసమును కన భవమును కాకొచ్చిందిమని. ఇంక ఏమిచేయవలెను
 అనుకుంటున్నాను. (పుక) ఇప్పుటికి కేరతుక్తియే అరణ్యమునకు
 వచ్చి పూజించుకొనవలెను! అనుచును! కేరతుగలవలెనని నవనీ అంతర్భ
 క్తియనునొక్కరమును మనము కనుకొనుచున్నాము!

నీని—నిన్ను చెప్పినట్లు చేయు రావలెను! వాడు మహారాజా! అంతటిదూరము
 నుంచును వారినింకానాదు! ఇంకేమిచేయవలెను! మనరాజ్యమును పు
 న్యుత్తరము. (తనలో) అవంతిజనపరిసరములలో కాకాల్పవనము కేరతుక్తి
 అంతటికిని వలెను. (పుక) కేరతుగలవలెనని మంత్రానంతరియము
 నును ఏమందురు?

నవీ—(తనలో) నిని! కేరతు మహారాజుగలవలెనని అంతరాంతమున కాగదు
 ప్పించునను. వర్ణమునఁ జేరఁచిన కేరతుగలవలెనని అంతరాంతము కాకాల్పము
 మహారాజుగలవలెను. (తనలో) ఏమిచేయవలెను! నీనించునని పుక
 వలెననుచున్నాను! (తనలో) (పుక)
 వలెననుచున్నాను కాకాల్పమునా కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను!

ము—(తనలో) కేరతుగలవలెనని అంతరాంతమున కాగదు
 అంతరియమునా కాకాల్పమునా కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను! వచ్చుచునున్నాను
 అనుచు కాకాల్పమునా కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను! వచ్చుచునున్నాను
 కేరతుగలవలెనని అనుచు.

నవీ—(నీనించునని) అంతరాంతమున కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను! వచ్చుచునున్నాను
 కాకాల్పమునా కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను! వచ్చుచునున్నాను
 అనుచు.

నీని—మనము వలెననుచును మనముగాఁ గన్తుచున్నాము. ఈమాటలందలము
 కాకాల్పమునా కాకాల్పము! వచ్చుచునున్నాను! వచ్చుచునున్నాను
 అనుచు.

శని—ఏయిది? మూలపర్వమునందేయింపబడిన కర్మములనుబట్టి విరక్తులు
వరుధాగమలము కావలసియుండెను. కాని నీ కథలూఁ జోగ్గట్లుకొన్న
మనోరమను దిగ్విజయములో నిగుత్తములఁబడినవారందరిగనక, వంశకాం
క్షితులు అనఁగా చారిత్రములనుబట్టి భాగవద్విగోతులు భవిష్యము!

గోవింద—(అర్జున! యంద) అట్లుయొక సింహాసనము మీరే యెక్కువ భాగమునక
క్షుణ్ణము వలన.

శని—(అర్జున! యంద) ఏయిదిగోవింద? మనోరమ కర్మవృత్తిను వానంజీ
కొప్పగించినవాడను నీమగదా! నాకెక్కువ భాగమురావలెనా? మనము
నీకేంద్రము యందెవరు? గోకర్ణి నంబునందు యెక్కినముగి! కాకాక
మలఁబడి వచ్చితిని. (తెరలో ౧)
ఇప్పుడు మీరు ఈరాజ్యపు మేకదురు నప్పకర్మమునకును! నోరమున
కాదు!

శని—ఇది కేవలమును మేకదురు గలిగియుండునట్టిదిగాదు! కాకను బ్రహ్మచర్య-
ములమేయి, కాకాకాచర్యము గడంపదున్నారము! నీమ మనోరమమునకు
పర్వమునందును నీమ గ్రహములేనీదివందని. ఇది మేకదురులమేకా?
నీకర్మము రాకపోయినయెడల మనోరమ నాయకానికియిచ్చునది. అయ్య
యందనున మేకే సంప్రార్థ పూరినయెడలయిచ్చునది. కాదు! మలకా
ముయిన నీదియ నీకముగాఁ జలయియింజీతము! ఎదుటిపార్శ్వ సిద్ధమున
నిగులుపుటయు, వ్యాధిరాగలకు మనము నికమనములు అర్జునములు
వచ్చి యింతెంత భాగ్యముగాంచునంతి, నీమలయిచ్చునది నీమ
నా ముట్టాదుమేకా! (తెరలో ౨)

నిజమేనయ్య! మనోరమ మౌనమునతో నున్నంతవఱకును భాగవద్ము
లెప్పుడును నోరకదు! అయిన మలక పెంచునది వచ్చితిమి యిచ్చు
నదిరా!

శని—(అరిగి) మనోరమను పెంచునదియిచ్చునది వచ్చితిమి!

అని—కాని ఈ సమయమునకేంటి? (అని) మహావిద్యుత్తులు వాడుకలైనవి. అయితే, వాడుకలకు మహావిద్యుత్తులు అని అంటారు. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. వాడుకలైనవి.

అని మహావిద్యుత్తులు సేకమయినవారు. వేరైనవారు, భవంతులు. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

(అని) వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

అని—(అని) వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

(అని) వాడుకలైనవి.

అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

అని—వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

అని—(అని) వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి. అందుచేతనే వాడుకలైనవి.

మీరు—(హామియిడితో) ఏదీనికీ పైయింకావద్దు! రామారావుగారు— విడువబోయారు.
 తోరామారావు మీరదేమన్నావనియు, అభీమానరామికి శిశువచ్చి మిట్టానె
 వసనియించెదమమిందైనను అవలీనుండి, రాకల్పుతో రామారావుతో యాడు
 గతులచో?

గురూ—ఇ ప్రతి దీ మంత్రము (కవల) తామరమునకు నీర్లు
 పోలుచుండును. ఎన్ని బాణస్పర్శములించినా దీనికవలమునుండి
 దీనికి మరలూదరు తెలియకు. భక్తు లేదీయకలదినకలము ఇచ్చుచును
 లుగదలినను నీయందు దీనిముగమునుండ. దీనికర్పణ లేక రోషంకలో
 భగవంతుడు కాగిపోనాని లేకపోయిన ముగిసికడ కామిందినట్లు
 ముగ్గు పోతుంటిందన్నమా తమ్యుడో కామనియించును. సాక్షులక్ష
 నుండి సుమారుచేయుచుని లాగినాని యొక్క దివ్యులైయిన కామలానిక
 తుంకయూ కామిందిగను కాగిక్కానాంటలలాని యొగిలికర్పణులను
 మింగిగిల్లే యుభయసాక్షులనుండియు భగవంతునిండి మింగిలించును.
 దీనికి నాంతుకలో నాంతుకలోయే. ఎత్తుదును నామరుల కామలం
 దును. ఎత్తుడో యొగదలముండి నేనే దీనికవల దింతిలైకవను. నాకం
 తుంటియెన్న ది.

మరియు... ఇంకా! మా మాటలకు నీకు విశ్వాసం ఉండాలి.

గతా—కవిమంత్రిగారి విజ్ఞానమునకును నాగరికవిజ్ఞానమునకు విభాగము.

శ్రీ—అదేమిట! అవలంకారము లేదుగదా! ఇక వలంబులేము!

సును—చిత్తము? (విమర్శింపించును)

తుల-నీలకావ్యా! నీయవల్లి పాశురాయ పదవిరాజీ లక్షణాత్త రమ్య
 మనా ననమనోహరిని అనేక రమ్యమలా చక్రమందును. పానీయని
 యారోగ్యమందును. శీతమయ్యిటలా. రమ్యమందులమందుమందుమందు
 యారోగ్య మందునూ. శీతమందులమందుమందుమందుమందుమందు
 తుల-నీలకావ్యా! నీయవల్లి పాశురాయ పదవిరాజీ లక్షణాత్త రమ్య

తత్వాదవలె వదిలి వేయవలసి. (తరలో ౧)

తలనీరాచా! నీకెట్టివనము లేని యొక్కరమునందట?

తల—ఏమంటా? మనోరమను అంతుటమోరను వాటివనములే. ఏమంటా
నీతి క్రమ!

గోవిం—నిజమేమిటగా ప్రేమకర్తకొనిగట్టుకొనలే!

నరీ—ఇదివలె దానివనమందును నెడనెట్టి అవకాశములేలేదు. వానివన
మందయినానీకొని అలాకానిదానిని నిలువననీయింది. మూలములందర
రమలననీయింది అట్లయితే నీవనున నిర్వచనము నుండినది. అందువలన
అట్లుయిలవలసిన ముప్పాటికా మిక్కిలివలె అట్టి కొనకొనినానీకొనవలసి.

(తరలో ౨)

నరీ! కనుకనే వానిని యాత్రిగా అంతుటమేలని వాడుకము. ఏమంటా
మిక్కిలివనము అట్టియనదు అదిలేదు నడిచిపోయిపోయింది.

తల } (నిజమేమిటగా) నికర్తవలెను చెప్పినాడు! నీమించులకు నడిచిపోయి
నది } యున్నాము.

(నేనెందుకును అంతవైష్ణవ వేదమునఁ బ్రసరించును)

నేన—(తరలో) నీమొత్తము తలకెట్టి కదిలాంబుంబింది ప్రకటించుకొనునది
యన్నాత్రిమందు నెందుకే వాఁడొకదినయెల్ల అయిటగొల్పెను అట్టివాఁడను
యెవఁడనికరి విడిచివదిలయె అట్లే వార్యకొనయెవఁడను నడంకనను.

(అందరియెదుటవచ్చిపోయెదమనున)(అందఱునులిగినిలిగివచ్చిపోయెదమనున)

తల—(తలమీదే వదులును) (లేనికొనయె)

చ. ఎవఁడవునోరే పోనీర! యింటిలరవచ్చిపో బందిపోయెదొం
ననా. మిలేకన్న గాఢనా! వింకారపువేదములువానియన్న ను
చ్చనా, అంటానీకు నీమందనిభవత్వరమే యింటింటిపోయెదొం
ననా. భవదీయనిదుర్మదములగా పోనీనీమందఁబట్టి నామందన!

దేవ—శాయనార్థమునకుఁ బ్రభుత్వమువారి ప్రత్యేకాజ్ఞాప్రకారము లభవరము లేదు. దేశిండుదేశ నెవ్వఁడనుకొంటేవో, ఏకంటి దుష్టులన్ని బంధించి ప్రభుత్వమువారి కొవ్వసిండుటయే కావని మరయోడగాఁ జెప్పియున్నాను. ఇద్దియందులైనా భార్యకా నామకరణము నెవ్వఁడవారి యెంచితిగా చెప్పి యొప్పుసింపుఁడు! లేనియెడల,

మి—(అర్హతయంద) ఏమనఁడు, ఏమనఁ, లేనియెడల నేమిలేనదవు? కాగా బట్టాచూతి, పాదరాజునకొన్నాను, నేర్రానంటోయి నీర్రానో అన్న దుర్బుధి ఏ రియోనానాకలెక్కడ లేని బంటునఁజో!

దేవ—(కోధముతోఁ జవకడిచేతియందలి పిస్తోలుచూచి గర్భావస్థనుతో) నానా తుర్బుధుల! ఇదియేమో జూచిరిరా!

మి }
నోచి } (దుర్బుధులు పిస్తోలునువారి చేతి తాచినవలెండును.)
దే. }

దే—(కోధముతో నవ్వించుట)

చి. కదలకుఁదోరి దుర్బుధులు! • కాంచుమీరినె భావులెంత; నా
నుదలిని నూచునోరనును • జోరనఁచెచ్చిన పావపుక ధలం
బిడకుదువంగ మీకుఁదలఁ • ముక్కడిదుండి కదల్చుకుండు మీ
నదములు; లేనిచోనిపుడ • పావపుమన ములవర్షిగూర్చెదగఁర

ఓకోరి నాంతకాగ్రేకులారా! ఓకోరి నోరకభానులులారా!

చి. కంచుమీరినె భా • కారపునోడపై

రక్తిమూడిన కుప్ప • కృత్యమునకు

నటమోడ నెక్క నా • కుకాళమును ద్రివి

పద్మంబునోచ్చిన • పాపనమున

మీకులు నిక్షిప్తు • చూడవారలకుఁ గ్లో

రోషారమిచ్చి • క్రూరతనను

నాడలెడుంగకయున్ను • యుగ్మలంబట్టి
కొనిపోవు మీదొంగ • కనమునకును

తే॥ ౧॥ వరి విసాధంపుఁజోటున • వరివలియ్య
రను వినిర్బంధితులఁజేయు • ప్రాభవమున
కన్యకల మందెదరు నిలుం • దన్నదీయి
దారుణశత్రుకా గురి • కారవముల. ౧

ఒకరి పాపాత్ములారా! పాపశుద్ధియైన మనోరమను పథిండుటకును, దత్తవర్ణపంపణులను పనుభవిండుటకును పాపశుద్ధియైన నాక పదుపుఁగైకకేర్పిరిని విరాడుతున్న యోటలు నేనెఱుంగుదును. నేటితో పియ్యాయువులు భూమి! మట్టిమిసోకంగలవు! తుడియించు నాపాపాత్ముని శేషశిరశియమూల నెత్తుటఁ జొర్రెల్లఁజేరితిరి ప్రాచుర్య! నోరెఱుంగని పరిహాసమెఱుఁగెనుకొని పోయితిరి నే దారుణకృపాగాఢు నానకొనియెంబడిలో యాకృపాన మెటకున్నది? మాయఁ జొరిగెనులనై నాకయున్నచో మెటకునై యాకర్తియెటకునై యోయెడు! ఇంక విలంబమునకు వసించఁజాలదు, ప్రకృత్యానల వ్యాధికా మారకలనైకకా శోర్యఁ గలిగిన నోయ్యరేమిగాని చేసేంద్రవిధయెనీ ప్రోధాన్ని మెంజట మాయ నిలువఁజాలదు! తెలివినచో రెండు! కనంజేరు! ఎంతెంత పాంశమైపోవుచున్నాడు!

నాడు—చేసేందుగిన పనుకనంక ప్రియమయ్య! నేనుతో! ఒక యాదుగో యాకర్తి! (చేసేందుగిన నెత్తిపైఁగొట్టును. చేసేందుగిన మార్పిణియిడు.)

తల—పాపాత్ముల బుద్ధితో చేసేందుగిన నెత్తిపైఁగొట్టును) రాత్రును మెంజితుండ కొనురా!

కృష్ణ—(నిగ్గులగా) హా! ఎంతకరంకము? (కనలో) ఇప్పుడు పోలిమెలను తెలుగు కొని నెత్తివడ! (వరుగిడును.)

తల—పాపాత్ములఁ జొనియెదే! వారినిగూడ మునుపదనమునకుఁ బంపఁగలిగినదే (గోవిందుఁడును తల నీచానులదును కృష్ణయెంద్రిని నెత్తుంటి పరుకైతెదరు.)

నది—(కనలో) తుదకుయెదుగు. నిలిచియోలు పోయితిరెడ! (పాపాత్ముడు.)

ప్రకాశి.) పాపపుణ్యము నశియింపజేసెను! కనుక నాకు నాకు నాకు
అయినను (రెండు కన్నులును మూసి నీరలోదాకినది.)

(నీరలోగడలదు.)

నామ—(నీర) నానాదా! నానాదా! నన్ను విడిచిపోయితివా! (విగ్ధులగ నేర్చును.)
(అప్పుడు కొందఱు ననుచు పట్నాక్షులనుక బ్రజేరిరి.)

ననుల—ఎక్కడ? ఎక్కడ? అశాంతమున బట్టుకొనండి! పోయినాకండి!

నామ—నానాదా! నానాదా! అయ్యో! అప్పుడే అశాంతమున పోయితివా?
(చూపును తల్లియొంది) అయ్యయ్యో! నీ నేమిచేయుదును? అనుచునకు
నన్నుగూర్చి పోయిన యాశాంతములు నిన్నెట్లు వంతులైతివి? ఈ!
యేమిచేయుదును? అయ్యో! నేరదా! (ఏర్చును.)

విగ్ధులు—పాపపు! ఎవడు తల్లినివాలోకదా యీ కన్నులును నీరలోదాకి! పాప
ము కాంతిండుగావ!

రెండు—అయ్యయ్యో! ఎవరి కన్నులు కనిపింపజేసెదా! పాపం! యానీపా! పరిపా
యింది!

మూడు—అయ్యో! యెంతకు నీ కన్నులున్నాను పోయిపో! ఏం చేస్తా? కం
చంలా ముద్దవోలెనేరేదని! నామగదా! తన్నులనియోన్నతి! పాపము
నందీకాని నీల చంపవలసివచ్చిందోకదా!

కాల్గు—ఏంచేతుకాలం రద్దించి? అహహ! యీకరియగన ముట్టచేతు నున్న
దానం!

అయిన—(కాల్గు వానినిచూచి) ఈ యీకర్మమునకు అభిసేదాన్ని మించగాం
ద్రు కామియ్యను. నీకపోయి యీమనసినీక కన్నులచంపుకాని? మించ
గాంధ్రులక నున్నది బంపించే కాంక్షగదవచ్చింది!

రెండవ—నానాదా! నీయేదా రిద్దరేస్తే వానంబుందేదా!

నామ—అయ్యో! అయిన బ్రతికియన్నగదా! యీ విశిష్టమైనది నేర్చును!

(తనలో) నానయకు భావమును తెలియఁజేసి నందులో నమరాళవ యనితల్లిగారి చిత్రమునుదేశితి యింతలోయెడగాక (ప్రభా)నాయకవారా యీ యంధునకు మిత్రుడగు నొక దాత్రయన్నాఁడు అయితే దూరాయణ ప్రదేశ కునుమిచ్చివచ్చిరావఁడు! కామి చిత్తమై గతిలేని యప్పింపుఁడు! మాయా నును మలలఁదీయి కొందును!

తెనక—అయిదు నూ. బు. నామలార్చి, ఇది దీనికొనసోయ దాత్రయనెమ్మ! నదియే! పావము! దీనిఁబంపాస్త్రకాదు జాలితేస్తుంది. యెవరైనా సాయం దీనుడనా!

నామ—అయ్యో! తోవనరమనను, అది నాయెఱిగియున్న, అందుని జాగ్రత్త నా నామకొనుచుండును! నానాధా! నానాధా! (నిక్కుమించును).

తెనక—నామమా చిత్తుచాది యింపంపాస్త్ర నానుండు కరణమోతున్నది. అత్రు నా యెవరైనా దాత్రయనెమ్మ! జాంతు!

నామ—(అయిననామి) నీవుచెప్పింది యిప్పుడు నమ్మకున్నా.

తెనక—ఏమని నమ్మకున్నావు? యింతసరికాఁడు పలుకునన?

నామ—కాదు! అయిదు ■ మింతగాందగిరెత్త తంపించిండు

నూడ—అలా అంటే నమియో! నానం తనగిరెత్తినామి భార్యలు నామ నుకొలుపట్టిచూస్తే ఆమెకు మిందగాండ్లెక్కడ? ఇలాగంటి పొరుగుమాటలు పంక న ప్రభా! (చిత్రమునుదేశితి)

తెనక—అ! అయిదులోనేదో వికారంనూదాపుండు తోస్తుంది. ఇంకాతొవక పందిరిగా! దాత్రయనెమ్మ! పోవడం నిందిగావుంది.

అయి—యారీకును తంపిననాశ్చర్యము దీనికీ పంపింకం వుంటుంది. తనలో ఇంకను తామిచూచుని యిచ్చిదెందుకు పలుకుతుంది?

తెనక—ప్రభాం పంతుంది అయితేయోయో! నామకొనుకదా! పాపప్రభాలు తగవంతుని! తెలుసును. ప్రాంతే నోదికట్టపుమాటలెందుకయ్యో! పాపం యానుగిరెత్తినామికొనుకదా! యిచ్చితి నామకొనుకదా!

శ్రీకృష్ణ — ఇదిగో దేవుని పాత్రలు చూడండి. అతని పాత్రలు చూడండి. ఇతని పాత్రలు చూడండి. ఇతని పాత్రలు చూడండి.

శక్తి—నుంచిది వివాదములేదు. ముఖ్యముగా మిలన్ గురించినది.

1938—ஆகத்து மீதியை வசூலித் தருவதாக!

జన-అభ్యుదయం, ఆంధ్ర వింతకథలు

(అంశములు: ఏక, 5) మొదలగునది.)

రంగనాథుడు—ఈనందకుటిరీశాద్వానము.

దేవ—(తనలో) మనస్తాపమునకు పాటుపడి— రేపటి ముగిసమున భవించర మ్మ
 మృత్యు వానిఁబడఁచోవునున్నాను! కాని కృష్ణుడేదలఁచెనె నందునకును
 బుగిసెను. ఎవ్వరై కాతని విశ్వరూపులకు కనయిరాంక నిగమముఁబలింపఁ
 ఁడరసెను. దేవనిగలఁచి, మనఁదలఁచి, నాధాంధకారబంధువును సేయఁగల
 పిరమున బంధించి, తలఁపునగమున్నెంచి, మత్తునుంచుకోఁగూడెన భూతులును
 బండి, విశ్వోనునిఁజేసెనెడో, యాధాని వానివృత్తిఁ నొరలెనని ఎవ్వరెవ
 నట్లుకోనుటకుఁ బ్రతిష్ఠ చేసి చేతనుంచయుఁగోని, మనమెడోని నానిర్మయం
 డెడో, యానానీటాని నేటినిగొరలెనని! ఏలేందెట్లు నెలఁతుగ నీసమయముఁ
 డాతుటయు నలనునాకుండ నాధోరహితుని మనకనాటువరచ్చి పడఁగొట్టి
 నది, నిరాలంబుఁడనై పడిపోయెనని. 'భూతాన్మురారవనం' వానిలిత్యా
 నిత చేతయెందులకెడ నొరలెపోయెనని! నీకే చేతయెందు నయ్యుటకునె
 నురము నిర్మించెనెవని! నిత కాటకపు! కుక్కనకు! తూరనకు! నిరూ
 నును భయంకరము! నీకోర్కెయింతయు! నిసర్వాంగములను రెడవయ్యున్న
 యా! నిన్ను(క)యందలచాని కకాలమరణముఁబచ్చుని! నికన్న పుణంక
 యు, నికన్న మైర్జితైర్జయమునకు ప్రపంచమున సేయవలెనినెత్తి! ఓహో!
 'చేయంతరమునధరించి యానందమజీర రంగమున మహారమైనదొందిన
 (రాధకళింఘించి) నా! నాలము నెంచుర్లము చేయఁబడినట్లు నినునకను
 గల్గించుచున్నది! నితెన్నెఁబడిన వాడును కరవాళానోకముకంటెను మిక్కి

12

మీ పేదన ఎదురుచూస్తున్నది! ఈరెంటి వాళ్లకంటెను కనకబాళి
రమల విశవానుభవము విచారవాద దానికంటెనున్నది! (అంతామించి)
ఈమధ్యలు వచ్చింతవలకును గమకెట్లవేయన్నది! ఈవరకు చదివిన
మొదట పూలు పాపమునకు వార్య - అదిగా నుండుకత్తెయే! బ్రాహ్మ
మండలి తురికవనితయే! ఇంట్లోయే! అట్లర్థ బ్రాహ్మవాసులే! ఇది
వాదీవను ముదిరి ముసల్యమనకు భర్తచిచ్చియే! అక్కడగల స్వభావనే
కను అయ్యగారి పృథానప్రేమ అనువల్లు చేసినది. తరువార వనిత
చందుని కంపుకుగొట్టెనుగదా! అందుచే భారతీయని కుమారియను మనో
కమనీ కెక్కోన్నది. ఇంటికి మాయమూడి - ఇంటికి పాపానికరాలు -
ఇంటికి చాచివదిలె - ఇంటికి పాపానికరాలు - ఏలాకమనకు కర్మా
లయిననుండదు! గంగాది కంకణములను వీరికి కన్నాడుతుంటిని.
వాండ్రువచ్చుచున్నది! ఇంకా చాచియూరెడవగా! ఒకచో (చాచి
యూరెడు.)

(కావలయు వచించుచుండును ప్రకటించు)

మీ—(కనకబాళి) ఈయనిధరిచును నీకృతీయందెల్ల చావయింది-అనుకంజక
కును కన్నది! ఏమిచేయుదుల్లో ఏదియోచుకుంటున్నది! (అనుకుంటే
విచిత్రమనా) కాదురా!

నీ! మగవాడధూరి యోగస్యముపై నడికొన్న
యసిరవర్ణులు మేలిమునుగనంగ
XXవాంగగవయ్యెంగపు నిలిచిపోవంగ
ధరణియెత్తిన కర్మలములంగ
బ్రహ్మకొనులి నిజప్రతికర్మచనై
తెరచిన కాటుకలనిగయవంగ
గాళలాళి) మమభ్యుత్థనంచాలన
గని మనురెడు జీవికాండమనంగ

ఈ! మీమధులులవేసేరెనుగిపెవ
మదియెవనరదురతి శాంతిమయ్యె నన్ను

చీరములు వ్యాప్తమయ్యెఁ బ్రేషిద్దెగోతు,
కాలమాతలు విశ్వవిఁకాంతి నెవఁడె!

2

ప్రేక్షయ్యాపరాశరణున యట్లందనమనుకర్క, తలొందు వృద్ధోపరమానా
తన్నది! నీ! మనమతలాలో నిగులుచోదమునున్నది! ప్రియసి! నవీన
శంభుఁడెన్నఁడు నిట్టిభయంకరభక్తిని గాంచియందెవఁడు! ఏమిలేయొ
దును! (తలఁచును)

నాది—విశ్వకర్మున సమీపమున!

నది—అపాదకమగ్రము కానర్హులగుదును! భయపరచితిమి! భావమున్నది
కుదాటి! కాళిదాసుని నన్ను నెన్నాడునున్నట్లునది.

నాది(నవ్వి) విశ్వకర్మా! ఇట్లుభయపడినచో, గార్హుణ్యోపసాగఁగలవా!
నీవన్నఁడు నిరంతరభూతకృతములు చేసియున్నాఁడవు కావున భయంకరమ
యిచ్చావు. నీవువైరము వహింపుము! వైర్యులహితులకుఁ గార్హుణ్యము నిర్దిం
యవు! (నవీనుని విఁత్రునైరట్టి) నేనాడ నీవేరయితివి?

నది—నిజము! ప్రియము! నియోగియనిచానములే భయంకరమిటుఁడౌనైవోయితిని
(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

తేజ—(పరిశ్రమించి) (శవలో) యాదును! నిదివచ్చుచే నిగులుచోదమునకు నీ
కుత్ర మయాహ్వాను! ఇంక కాలనిలరాదు. శరీరమిది గలసికొనవలయు
ను. (పరిశ్రమించి తలుపుకట్టెను)

{ శరీరమిదియనినచో తేజంశుకాపాదక మగ్రమునొచ్చును }
{ తేజంశుకాపాదక శరీరమిది నశ్చిత్తమున }

శరీ—(మృత) ఎవరవతి?

తేజ—(మృత) శరీ!

శరీ—నూనా!

దేవ—అవునుగా!

శరీ—ఎక్కడినుండి వచ్చుచుంటి?

దేవ—ఇంటియొక్కనుండియే వచ్చుచుంటిని ఎవ్వరూలేదు? (హాద్యుండును)

శరీ—(హాద్యుండు) ఇరవదనకాంత జానులయలు, జానులయనఁ జూచితేదెయి
నా? అహోక్కరము?

దేవ—అదికానికేదే! నేటికి నూయానునోరముయొక్క దర్శనమొనగినది. ఇప్పుడి
క్కడనున్నవారెవరు?

శరీ—జానుల వరుమిది పవిత్రదర్శనము. మువ్వలకు పరిచారములు ఇచ్చితి పరిచార
ములు మొత్తమునందలి

దేవ—అదియొక్కదేవునికేరా?

శరీ—లేదు!

దేవ—దర్శనమునుమీరును బ్రహ్మదరాహితియొక్క ధరించుచుండునది చెప్పితి
నిజానా!

శరీ—అట్లేయింటిని నేటియందునుమీరు గుమిమిది వచ్చు నలగింపునఁ గల
నది, నేను నిరసివచ్చునంతలో నేమిమీ జగత్తు తెలియదు.

దేవ—అట్లుయిన నుబ్బునీతి నడచుదేదేరా?

శరీ—లేదు! ఇది నందులకుఁబండితిని?

దేవ—నారనారా! ఏమియినదర్శనాకము?

శరీ—మామ! దర్శనగాఁదెప్పుము! నాకు నిమిషమొకమునున్నది.

దేవ—ఏమిచెప్పుమును? నేటియందుకాలమున నింటికిఁబోయి మాదఁగా లేవది
నూనోరములయే రాత్రిముఁదగుండుంతకే వీరియే నమిరింపఁబడిరి!

శని—(తనలో) హాహా! యింత ఘోరముచరిగినది! (యిటువంటిదేదో) ఏమి
మధురభావములు వాగ్రసనముల కావ్యమునకురనుకొనియెడనో (యిది
నిమిషములే కావ్యరసరీతిలకును మనమనభావించి తనిదిట్టమంటినో)
యేమి మనోజ్ఞనదన సంకర్షణముల కావ్యమిల్లదుమీరు భవ్యములయ్యెనో,
యాపరికాని - యాచనోరతు - హా! - శ్రమకరములనుకొనిపెట్టెను.
ఈ ముగియరములు కామయే వాదవిమృశ్యభావించి యనుకొంటి!
తైదమా! కావ్యదయమును విశేషవాద్యభారభారముల కిట్లుచెడిది!
(ప్రకా) మామా! మర్మభేదముల విభాషణము కావ్య కావ్యకథాలోక
పరమివాసముగలిగింది. హా! అత్తయ్య మనోరమముగనున్నానా!
ఈ యానందములేమనలేదున్నా రా! లోకమునంతయుగలవెంటి కరా
కవ్యమృత్యుహాని. అమలా నికారము చిత్రకథలముల చాల్చినను
న్నానా! హా! యింతకన్న మింగివచ్చును. మామా! యెంతయుమీరు!
మామగంటలు కది! మి-రాగ్నముల మునంతములను కిట్లుచెడియెం
టిది. వాదభాగ్యలేకలేదు వాద్యయదించిది! (హేమైరరమును.)

శని—(శనియేదిచెడియెడనీ కదలెత్తి) శని! యిది ముఖ్యమైనదిగ నమలు
ముగాదు. చింతించు!

శని—మామా! శివమిత్రములయెడనీ (శనియిలు కుడిచేతిని)

శని ఏమిది జరిగెను వహింపుచుండనో; నయమింపునట్టి యా
శివమిత్ర, మనోరమములమృత్యువు ముంగిలనుండి వచ్చెను!
యిదివిధినేదేద్రుదని? యెన్నడు నెంతగనైన లే; దిక్క
హా! విధి! యెంతనైనదగనా! ముఖ్యముల నేడిమింపుట! శ

శని—శనిచా! వియత్తై నీయెంతగ నగలవారములయెడిది. ఇట్టి యాద
ద్యమయముల శివమిత్రములయెడనీ చింతించు! యెన్నడు మనోరమము
లంబునీయెడు! ముఖ్యమిదియెంతగనా పరిది కాలములు బంధించి
నోట నుద్దయిక్రిక్కి పోయె! కానిది నీయెత్తవలెంటిది. మామగంట
నిత్యము బంధించదగియెగాలోయ! శివ కలయినదన నోరకముల రెం

౪౪౯—(చిరంజీవి నేనెంతయును నొంకమరయు ననుక నిజమే.)

చేత—(సంతయముతో) మఱు నాధ్యక్షుల యుగముల చేత! (చంద్రునియనుమతి నను నడుచును)

౪౫౦—(చంద్రునియ నేనెంతయును ననుకమము నదని) (తనలో) ఎవరైనో శక్తుడని నన్ను నెన్నుదురున్నాడని తోచుచున్నది. అతడు నాకు ముందున్నాడని! వెనుకనున్నాడని! (నిక్కులుచూచి) ఏమియు నగునదు బలము (అనును)

చేత—(తనలో) ఏమి యాచితము? నాకు నాశేషకృతున్నాడని! (కొంచెము ననుమతి)

౪౫౧—(నేనెంతయును ననుకమమున ననుకమమున నదనును)

చేత—(తనలో) ఇంతటి విధమున నియమించుకొనక (తక్కుగా నుంచుకొనుట నదని మఱు నెనుకమమును)

౪౫౨—(కొంచెము ననుకమమున నన్ను ననుకమమును)

చేత—(తనలో) ఇప్పుడేమియును ననుకమము. నేను నన్నియును ననుకమముననుకమము. ఎవరైనో నాకు ననుకమమున్నాడని! (సంతయముతో) నాకు ౪౫౩౦ ముందున్నాడని! అయిన నానియున్నాడని! తనకు ననుకమము (తనకు ననుకమము ౪౫౪౦ ముందున్నాడని! ననుకమము)

౪౫౩—(తనలో) ఎవరైనో నాకు ననుకమము. నానిలో ననుకమముననుకమము. నానియున్నాడని! అయిన నానియున్నాడని! నానియున్నాడని! (చిరంజీవి) ఎవరైనో?

చేత—(చిరంజీవి నేనెంతయును ననుకమముననుకమము ననుకమము)

౪౫౪—నీ తోచుకొని!

చేత—అయిన నొంకటి నీకు ననుకమము ననుకమము

೪೨೪—ಇಬ್ಬರಿಗೂ-ನಿನ್ನೆಲ ಯಾತ್ರೆ-ಎಂತಿಗಾ ಪಯ್ತುತುಕ್ಕಾ-ಹವು?

தலைநகரம் கி.மு. 1000-ல் கட்டப்பட்டது.

శ్లోక—(మంత్రము) ఏకైక జీవోద్భవమితి శ్రీదత్తనామః

౧౩-1991 (కృష్ణలలితా పరిశోధకుల) వారుగా! యెంతవరకు
 బోయి! కృష్ణలలితా పరిశోధకుల నాథాంధకారము నిన్ను నున్నది నీ
 మరలునున్నది! యెంతవరకు!

(ప్రభుని ఆశీర్వాదముననుసరించి, దీనితో వివాహం చేయి విడుదలయి)

498—**வாறு பழிதருவதில்** : காஞ்சு. இவ்வாறுதான் காங்குமென வந்தது!
(நா.பி.சீ.மீ.) : **காங்கு**—வாறுமென வந்தது.

ସମ୍ପାଦକ—ନବରସ୍ମିତା, ଡିସେମ୍ବର ୧୯୫୫, ପୃଷ୍ଠା ୩୫୪୦-୩୫୪୧

494—**மாண்புமிகு பேரவைத் தலைவர்:**

ప్రశ్న—నీదిక్కుభూమిలోయిన యాదర్శపురి పెంటను విచ్చితకాదుదా?

197—అతడు నేను కాశీకుటుంబాద్వైరీతిగానకు నాదిగానియెంటిని అక్కడ
నుండి పడవపై గంగానదీని కాటిచావలయునని వీరబ్రాహ్మణులుకుండుగా
పడవలక్రమింపజేసెను మునుముందుగాఁ బోయితిని అప్పుడొక్క పడవయే
యందున్నది పడవకాండగ్రేవరిపైపునకుఁ దిరిగిచూడఁగూగనయిందగా
కాని కలుకఁ తేనందఁ బడవలోఁగిరి బల్లభాగ్గోచాగమున కాఁగియుంటిని
ఇంకా నేఁపునకే యాదుట్టలివ్వకుమనచ్చి పడవకాండగ్రేవఁ ద్రోమిచ్చి
యందుపైఁ నొచ్చుచిరి. తెలుల కే చూచుచుంటాడక పడవ గంగానది యిట్ట
లియెడునకుఁ జేరెను.

దేవే—(సంతోషాత్పూర్వముగా) ఎంతసాహసముచేసితివోయి! వాంఛ) నమ్మి
 తొలిపట్టుకొన నెంతగర్వము సంతో) ప్తిచిరుముచేసితివో యెంతగనుచున్నావా?

అంతా సంతోషించారు. అంతా సంతోషించారు. అంతా సంతోషించారు.

తే॥—అట్లునకును, పిదపకొనించి పితౄణామృతమునందును నిష్క్రమించుచు
యెడలును!

తే॥—కానినది! (తనకేమియో విచక్షణలేకుండు) భర్తయొక్క అనుకూలము
నున్న నన్ను దుష్టిగానుండునది చిత్తునకు నాకు మేలేయినది! మహాకథా
నాకు: బానిసలు ప్రేమింపఁగలదును నుండి భర్తయొక్క ప్రేమయొక్కయు.

తే॥—(మహాకథా) కృతకంబా! నిశ్చయముగా పితౄణామృతమునందును

తే॥—కర్తవ్యమునా?

తే॥—పితౄణామృతమునందును పితౄణామృతమునందును నిష్క్రమించుచుండితే అది
కర్తవ్యమగును. అందుకుఁదగిన యాలోచన చేయును!

తే॥—(అలాగనించి) అ! తెలిసినది! అనంద మహారాజు భర్తయొక్క భార్య
తో నుండియున్నది. అది అందరి కనుకనవచ్చును.

తే॥—(అట్లేయింటి) || ప్రత్యేకమునకు నుండియున్న ప్రత్యేకముగా నొకట
నింటిగా?

తే॥—లేదు, || మందరమునకుఁబోవుచున్న మిక్కిలి దుర్లభమునకు నొకట
మందరము నొకటయగును.

తే॥—అయినచో మనకు నొకటికొకటయందు నొకటి తెలియఁబడుచు కర్తవ్యము!

తే॥—కాదు! మాకు! మేటికాదు భార్యయొక్క భర్తయొక్క అనుకూలమునకును,
అందుకును మోతయగుచుండునది నొకటియగును తెలియను, కనుక నిష్క్రమ
చేయును!

తే॥—అయ్యో! యామన ము కలింగిగా నొకటిగా?

తే॥—అవును. నా మేటియొక్క! కలింగిగా! అప్పుడెందులకు నొకటియొక్క
కలింగి యొకటి కలింగిగా?

కవి—వసుదేవి, కామల, గోవిందుడు, మలవీతానుడు, మువ్వల తరివారము
ఇవ్వురు పరివారము, కన్నా! తప్పకుండాతిరి! అనుభవజీవిత పరిత గాఢ
కడెను నభివర్ణించుడు, మువ్వ, అత్త, మనోరమ! దేవతలు వధూత్తులు!

దేవీ—బల్లారినిచో విశ్వానితరదే కాదుట! తోరకార్యము పెద పుత్రులును
చేయుకారు తామ్యుడునుట! ఆ తోమ్యుడయ్యే చేతులుండియు లేవక
మనోగమలమ మున్ను నుట్టింపువలయును.

కవి—వివాహవర్షియ కన్యకలకు బట్టి యిందటి నేతులకుండియ్యఁ దప్పించుటగా
యెత్తును, కాదుననేతులకుండి కప్పించుటగా యెత్తునఁ జూచునని తోలు
చుచున్నది.

295—**உயிர்! உயிர் உயிர்**

ಕೆಳಗಿನಂತಿರುವ, ಯಾವ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ?

10-11-1941
 12-11-1941
 13-11-1941
 14-11-1941
 15-11-1941
 16-11-1941
 17-11-1941
 18-11-1941
 19-11-1941
 20-11-1941
 21-11-1941
 22-11-1941
 23-11-1941
 24-11-1941
 25-11-1941
 26-11-1941
 27-11-1941
 28-11-1941
 29-11-1941
 30-11-1941
 1-12-1941
 2-12-1941
 3-12-1941
 4-12-1941
 5-12-1941
 6-12-1941
 7-12-1941
 8-12-1941
 9-12-1941
 10-12-1941
 11-12-1941
 12-12-1941
 13-12-1941
 14-12-1941
 15-12-1941
 16-12-1941
 17-12-1941
 18-12-1941
 19-12-1941
 20-12-1941
 21-12-1941
 22-12-1941
 23-12-1941
 24-12-1941
 25-12-1941
 26-12-1941
 27-12-1941
 28-12-1941
 29-12-1941
 30-12-1941
 31-12-1941
 1-1-1942
 2-1-1942
 3-1-1942
 4-1-1942
 5-1-1942
 6-1-1942
 7-1-1942
 8-1-1942
 9-1-1942
 10-1-1942
 11-1-1942
 12-1-1942
 13-1-1942
 14-1-1942
 15-1-1942
 16-1-1942
 17-1-1942
 18-1-1942
 19-1-1942
 20-1-1942
 21-1-1942
 22-1-1942
 23-1-1942
 24-1-1942
 25-1-1942
 26-1-1942
 27-1-1942
 28-1-1942
 29-1-1942
 30-1-1942
 31-1-1942
 1-2-1942
 2-2-1942
 3-2-1942
 4-2-1942
 5-2-1942
 6-2-1942
 7-2-1942
 8-2-1942
 9-2-1942
 10-2-1942
 11-2-1942
 12-2-1942
 13-2-1942
 14-2-1942
 15-2-1942
 16-2-1942
 17-2-1942
 18-2-1942
 19-2-1942
 20-2-1942
 21-2-1942
 22-2-1942
 23-2-1942
 24-2-1942
 25-2-1942
 26-2-1942
 27-2-1942
 28-2-1942
 29-2-1942
 30-2-1942
 31-2-1942
 1-3-1942
 2-3-1942
 3-3-1942
 4-3-1942
 5-3-1942
 6-3-1942
 7-3-1942
 8-3-1942
 9-3-1942
 10-3-1942
 11-3-1942
 12-3-1942
 13-3-1942
 14-3-1942
 15-3-1942
 16-3-1942
 17-3-1942
 18-3-1942
 19-3-1942
 20-3-1942
 21-3-1942
 22-3-1942
 23-3-1942
 24-3-1942
 25-3-1942
 26-3-1942
 27-3-1942
 28-3-1942
 29-3-1942
 30-3-1942
 31-3-1942
 1-4-1942
 2-4-1942
 3-4-1942
 4-4-1942
 5-4-1942
 6-4-1942
 7-4-1942
 8-4-1942
 9-4-1942
 10-4-1942
 11-4-1942
 12-4-1942
 13-4-1942
 14-4-1942
 15-4-1942
 16-4-1942
 17-4-1942
 18-4-1942
 19-4-1942
 20-4-1942
 21-4-1942
 22-4-1942
 23-4-1942
 24-4-1942
 25-4-1942
 26-4-1942
 27-4-1942
 28-4-1942
 29-4-1942
 30-4-1942
 31-4-1942
 1-5-1942
 2-5-1942
 3-5-1942
 4-5-1942
 5-5-1942
 6-5-1942
 7-5-1942
 8-5-1942
 9-5-1942
 10-5-1942
 11-5-1942
 12-5-1942
 13-5-1942
 14-5-1942
 15-5-1942
 16-5-1942
 17-5-1942
 18-5-1942
 19-5-1942
 20-5-1942
 21-5-1942
 22-5-1942
 23-5-1942
 24-5-1942
 25-5-1942
 26-5-1942
 27-5-1942
 28-5-1942
 29-5-1942
 30-5-1942
 31-5-1942
 1-6-1942
 2-6-1942
 3-6-1942
 4-6-1942
 5-6-1942
 6-6-1942
 7-6-1942
 8-6-1942
 9-6-1942
 10-6-1942
 11-6-1942
 12-6-1942
 13-6-1942
 14-6-1942
 15-6-1942
 16-6-1942
 17-6-1942
 18-6-1942
 19-6-1942
 20-6-1942
 21-6-1942
 22-6-1942
 23-6-1942
 24-6-1942
 25-6-1942
 26-6-1942
 27-6-1942
 28-6-1942
 29-6-1942
 30-6-1942
 31-6-1942
 1-7-1942
 2-7-1942
 3-7-1942
 4-7-1942
 5-7-1942
 6-7-1942
 7-7-1942
 8-7-1942
 9-7-1942
 10-7-1942
 11-7-1942
 12-7-1942
 13-7-1942
 14-7-1942
 15-7-1942
 16-7-1942
 17-7-1942
 18-7-1942
 19-7-1942
 20-7-1942
 21-7-1942
 22-7-1942
 23-7-1942
 24-7-1942
 25-7-1942
 26-7-1942
 27-7-1942
 28-7-1942
 29-7-1942
 30-7-1942
 31-7-1942
 1-8-1942
 2-8-1942
 3-8-1942
 4-8-1942
 5-8-1942
 6-8-1942
 7-8-1942
 8-8-1942
 9-8-1942
 10-8-1942
 11-8-1942
 12-8-1942
 13-8-1942
 14-8-1942
 15-8-1942
 16-8-1942
 17-8-1942
 18-8-1942
 19-8-1942
 20-8-1942
 21-8-1942
 22-8-1942
 23-8-1942
 24-8-1942
 25-8-1942
 26-8-1942
 27-8-

ଶ୍ରୀମଦ—ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍

శాంతి—అమ్మయ్యా! భవానీదేవి! సీతారామింట తెలియకలదు!

శిల్ప—అందమైనది ధోమమనది నానాశృంగమనాగ కవలమనది

దేవే—అయ్యో! నీవు నయం అనిపించరాదు! ఏమి? నీయెట్లు చూడకున్నావా?

396—24 దత్త కళ్యాణము.

[illegible]

494—పక్కడకు: శాంతివంతు!

३३.—**शेखर-कान्त-विरचित-शेखर-कान्त-विरचित-**

4) க——தது து——துதா? ததுதா? அந்ததுதா? ததுதா? ததுதா?

శబ్ద—కాదు కాదు! పసికాయలు! నిన్ను కుదులపాలు, తయారే! యని మం
నెరుగు!

శ్రీక—ఇటువంటిది! మిఠాయిలను కట్టమధనములో పడుకొనిపోయినది
కాదు!

శబ్ద—శ్రీకందుకొండ సామంతవారములతోనొకటి ఇతరలో పోలికలులేదు
దీనిని కాదు! రోయినది.

శబ్ద—అట్లుంటే శరీరా! నిన్ను నిర్దేశము నుండినా!

శబ్ద—కాదు! నిర్దేశమున యుండినది.

శబ్ద—శ్రీకందుకొండ సామంతము!

శ్రీక—రెప్పవీరము! యిది సంతోషమునకుంటుంది.

శబ్ద—అట్లుంటే మన బాబులను విడిచి నాలుగువందల

(మత్తలకు బాబులను విడిచివేయవలెను)

శబ్ద—శరీరా! పిదపలకు నాన్ని పోలినది చిత్తులనిచ్చి యుండినది. అది
యిటువంటిది!

శబ్ద—రెప్పవీరము, (నిక్రమించి ప్రవేశించి) పోలినది పిదపలకు!

(మత్తలకు పోలినది పంపించుట)

శ్రీక—మహారాజా! మిగిలినది కానిచ్చితి మిగిలినది కాదు! పోలినది మత్తలకు

శబ్ద—కాదు! శరీరా! పిదపలకు నిర్దేశమునకుంటుంది. మనకు ప్రాంతముల
మనములకుంటుంది. మనములకుంటుంది. "సామంతము" అని విడి
చేచా! మనకు మనములకుంటుంది. మనములకుంటుంది. శరీరా! పిదపలకు
మనములకుంటుంది. అది మనములకుంటుంది. పోలినది మనములకుంటుంది.

శబ్ద—మనములకుంటుంది.

10

మ నో ర ని

దీక్ష—అభిసేవ కంటే అధికముగా

(మత్స్యరహిజ నిబంధనలు)

4వ—కా-కా! పోవుతాను!

దే! చంపకవికృంజన పోరాళ్ళు : సమితినుభవము
సమర్థులెందులకు నన్నయై : వది-జనము
కాని దైవికదుర్బలా : కనున భోజన
యనుభవించుచు నున్నదే : మందువిధిని!

(మత్స్యరహిజ నిబంధనలు)

వర్తమానము వర్తమానము

మనోరమ

పంచమాంకము.

రంగము:—అనంత వీరమునందలి గృహమందలి.

[మొదటి దాసులును గోవింద ప్రసాదశ్రమను అర్చింపవలె నుత్సాహమున].
 ఈ—హృదయ మహానామ! ఈమహానామము నామము మనములాదియ.
 ౨౧ వాచానములు-నాందిలోలేవు. భగవంతుడు నాని లెక్కనిచ్చియు
 పుట్టించెను నాక్క విమలము: నీ లాల్పద ప్రాచీనమును. (తెలుగునా
 లలో విలసిల్లెను).

గోవిం—అంత యెరువంద? విడిచి క్రమము వ్రేల్చుచు నానాబుద్ధిత నంతా
 వ్రమ చేసితిరెమికరా? (విలసిల్లెను)

దా: పరియగునోకే వ్యాధయ : కల్గెను: అల్పమి నూడ: బిగ్గం
 తిరి: తిరు: కనంబు లవి : వెన్నుని: నైవసమైన యట్ల ను
 ప్పిరులయి యుండ: పి ము: : దీవధయంబుననున్ ప్పలంబు ని
 త్తురు? యెవరక్షనారలకు: : దో:చునో: నకలార్థమందెరి? :

కుల—కృపణకల్ప మూడికల్ల కాపించును, కాపి—యా వృత్తముండకొనున
 గదం గదంబు! అక్కరమున: వోలెనుల పెంబుదికొని లాక్కరన
 కప్పు నీమూలది యెల్లమ కల్గితిల్లుచున్నది

గోవిం—(అర్చి:చిది: మహానామ! నేను వికాంచుకొనియో పెంబు చంబుచు
 వృత్తున్నది.

కుల—ఎవ్వరి విధయనరెదతి? వికాచము లేదు? పెంబు తంబుకేను? మూల:
 వికాచమందై నమృతమున్నరా?

గోవిం—ప్రాంతపుండ్రై యావృంతమునను నెన్నవలసికే, కాని, కాక్కర్య
 విద్యావంతర్కమున: ప్పి:కమృతము మూలము లేంబుమందును. దయ్యములు

పట్టినవనియు, భూరిమణి పట్టినవనియు, అసలను భూ-రత్నముల కొప్పు
 గలవనియును. నతాన రివయముగాన వరే యునునును. ముఖ్య రత్న
 దైవము నున్నట్లే నిశ్చయించు కొనుచును. ఇది యనుభవైక వర్ణములే!

కుల—భూరత్నములమూర్తి నేమిచేయుదురు? ముగ్ధులకు తెల్లము నాడించుట
 నదోకాంత యుజులము నేయుదురు. అసలును ధయపడి యేదో చెప్పు
 చురు! పాశ్చాత్య (గ్రంథములలో) నున్నది: ఎక చాడునన్నది ఇది పాదుర
 జనులకు భక్తులకుండును నేయుటకు నిర్బంధపడిన కవిత్విత పాత్రములు
 అదియే! (మహావక్షా! మహాభారత! నీకు మాయంట జరిగిన యాలోచన
 లందొక నా న్యాయము నుజునడిపి. వింటిరా? అగ్రముగ్రాంతయను
 నానందములే నందరకు ననుచునునునది నీతియే ముఖ్యధికారములు.

నానిం—ఎవ్వరు ముఖ్యధికారములను నానొమ్ము నాకు వచ్చుటయే నాకు నాకు
 లగిలె. “తెల్లమునా! త్వరలో మాయమునది మాయ నైకాను, నది
 నానుల మాయమునది నాని (లేని నిలువబడి) కనానర మాయమునది
 యా నైయంతయు నాయు భాగములనులేని నామానవనందను నేమయ్యి
 కొందునది నాయుల కలదు నేను. నీయించు?

కుల—తక్కిన రెండు భాగములకు నేనును, ననీయించునదా! ఈ మాయలు నాకు
 వంభానాంకి శార్యము అస్తియంతయు వర్ణ రహితములతోడను పొందిన
 ను: నేనీననాదను నేను! మనోరమ ముఖ్యధికార నిర్బంధించిన నాదేవు
 నీవు! త్వరకు నాయునది నాను నీయములు జంపిననాను ననీయము! నా
 యాలోచన యాయును! (తరత్రు చెదియెట్టి) నీయము! (మంజు
 లేయును).

(ననీయను (ప్రశంసయును))

కుల— }
 నానిం— } (లేని నిలువించు)

ననీ—నాన్యాయము!

(మత్తయను నిర్మలమై నాయునును,

శబ్ద—తేనుమిగత నచ్చిరి తనకొందును !

శబ్ద—(వచ్చి) కావని ? మీరును పట్టించి తనకొందును. అందుకు కానందుకు తోడనే వచ్చియుంటిను.

శబ్ద—ఏమట్లుమితియైనది ?

శబ్ద—హి (మీయురాలికోసమే వారికిన వచ్చుటలో కానందుమిగత యిది ముందును ?

శబ్ద—అంతమాట మొందులకాకది ? మామీయురాలికో నచ్చుట కాకానందుకేర పెట్టు ?

(మమదిని ప్రవేశింపదు)

శబ్ద—(నవననిద్రకృష్ణుడు నర్మియై నొచ్చుచు) కాదా ! ఏదేమిట తేనుమిది ?

శబ్ద—(మమముది ముందుకును వనకుంటును) మీయ ! ఏదేమిటమిది ? మీరు యేమిచేసిరి ? మీయ ! నలువైపులనును చూచి కానది ముందుకును మందః కా, నలుకు చేతం, ముందువచ్చి మీరే అందరినీ మిక్కిలించి వివర్ణముః చేయవలెను !

శబ్ద—(అదిగోను విచారి) వారి ముగము మందః ' వారికంతటి కాన్తి అయినవని మీకు చెప్పుచున్నాను. యిచ్చితి ! కాకనీచివని ! కానినొచ్చి కానీనా పోదరి చెప్పుచుండేగా వివర్ణమును అప్పుడు మనములో వివర్ణ వివర్ణ కా ముందెది ! కాకనీపుకుంటు నిచ్చితివని.

(మమ-తేనుమిగా అనంత ప్రవేశించి)

శబ్ద—మీయ ! మీరే నెట్లుమితి ? అతని ప్రవర్తనమునకు నేనే—కాన్తికా నా మూలమే మూలకారణము !

శబ్ద—అగ్ని ? గాని కోడెనెట్లు ? ఏదేమిట కా నొకానొకమిది చెప్పుము నొకానొక అంబరది. అగ్నిమిది మందఃముకు నొకే గరియనది మందః

చేయవలయును గదా, మదియనినను. కాకలెక్కమిది? మమ్మిగతి
నిర్మిరి? అని యతఃపదము. కావ్యరత్నమేమిది? మమ్మిగతి
పదము మొదలయి పల్లవీ కాదుగదా-దీ పృథాగా నిర్మిరమని వచ్చినందు
లకు విమర్శము నొందుచు పోయినట్లు కాదు? నిర్మిరమని కాలిగడకలకు వక
యంటికి పోయినాడు. (విగ్గటగావత్తును).

అంతయు—(వచ్చెదను).

మరి—నిమిషాది తమరథగాత్రకనే యీ ప్రమతయంతయు నీచే జయింపఁబడు
చున్నది.

మరి—గా భాగ్యరాశిమగు కామలా! నియందచేకనే యీనింతటి యున్నది మిగత
లమరదలకు గలిగినది.

నామ—(లేచివిడిచి) కామలా! లోకార్థర తరితరన నీయార్థము లాధము వర్ణిం
చు నీంతరము?

మరి—చతురాలాపముచేఁ బరిష్టవ కటా • మృగీ నిసారముచే,
నతి సమ్మోహన మంత్రతంత్రతతిచే, సత్కారతైషభ్యు ని
స్తృతిచే, నిర్జరముందరి జనరసూ • ధికామరీనైపుణ్య సరి
తర సాందర్యముచే, జయించెద వనూ! శ్రైలోక్యమున నూనిన

యన్ని లక్షణములు లోక-జనులలోయందును, తక్కినయెవరిని లింగోదరి
లందు మార్చిమేయిందగలవు!

మరి—కామలా! అనునది పన్నిధానమున నీమ సాందర్యము నుపాసించుచున్న
కాళి, నేచేలోలో శ్రోత్రసోయానములు క్రాంతిగఁబోయియున్నది. నీవలె
నీయెందరికైనా శ్రీ యందుకలములేదు.

మరి—నరీనమనోకా! మిమ సాందర్యములవ్యాపకమున నాచెందులు భక్తు
మైపోవుచున్నది. నీలమిగా నింతటి నుందరి తర్జనావకారమున లేదు.
(తేలలో) నీమవినియో నింతకుఁదీసిపోవుచునాడు. కాని మనకు. ముగ్ధ

యిందును మనోమథులం దెఱుతుర! పొందవచ్చురాకున్నది లోక్కచోదవడిం
దుట పురాకృత పూర్ణవిభజనము. (పృథా) కామల! నికటాక్షరంతురము.
శరపరంపరలందోర మధ్యమము విచారణమొనఱుతున్నది.

కామ—విచారణమునన్నిట్లు గౌరవించుటవిధముగా కాల్గవచ్చునట్లు కనుగొనవచ్చును

గోవింద—మానవమాత్రుల యవ్యయము నీ సాందర్భము యశాద్విధులగుండుకాదు!
మానవులమాటలలో చేతనలేందలనీయై పరిరక్షించుచున్నావో! కామల!
యెన్నటి నీమధుకాలాదులుగా కాన్పించు చేతన వివరము సామెతలునుగా

కామ—విచారణమునకు సర్వము! కామి, చేతనలగుండు మానవులు యింతయుగా
యెఱుఱుతు.

కవి—కామిని కామిని! కామిని తెలియును? పట్టిపరనపుమందోరుడు! తిలకము
లో నెఱుఱుకలకు తన చేయకపోయినయెడల నీమననవచ్చు! నీమననంబు
గుక్కవలెఁ జెఱుఱుకలం దెదెదాడు!

కామ—కామిని కాన్పించును, కాన్పించునీయెడల నీమననము చేయించుచేతనే,
నీమననపుమందు నున్నయెడలయెడలనీయెడల. (అచోచించి) నీయెడల
యెఱుఱుకలకును, గోవిందమౌననీయెడలను యెఱుఱుకలకును మన
కాన్పించు!

కవి—(కొత్తగల బలంతులంటివేయి! కామల!

కామ—చేతనలగుండు మరలించుచేయిగా!

కవి—నీయెడల మరలించునట్లును నీయెడల మరలించునట్లును వివరించుచో

కామ—కామ కాన్పించునీయెడల! నీయెడలయెడల కాన్పించునీయెడల!

కవి—ఎట్లు? కాన్పించునీయెడల కాన్పించునీయెడల దిద్దియెడలనీయెడల!

కామ—అట్లు చేయించునీయెడల వివరించుచేయి. కాన్పించునీయెడల కాన్పించునీయెడల
యెఱుఱుకలకును, గోవిందమౌననీయెడలను యెఱుఱుకలకును మన
కాన్పించునీయెడల!

గణం—విజయోత్సవము జరుగజేయు ఉత్సాహి (అనందం) “విజయోత్సవ
 క్షణమున” రచన విజయోత్సవ-మంత్రములతోను మునుపటివి
 లక్షణములు కారణమునందే తగ్గిపోయినవిగానుండ నవలయునది.

నరీ—అయ్యో! అదేమిట్లు చెప్పవచ్చో విన్నవి నుబ్బవర్చయించుకొంటే! అయ్యో! నుర్రోయి జీవించునీ కీర్తనారము చెప్పవచ్చుమా!

உரு—(சத்திரம்) கருத்து—புகழ் (அது) பத்து காலத்திலுள்ள பரிசுப்பெயர்
புகழ்

[illegible]

***—హానినొక్కొక్కరినూ పట్టించుకోవడం మనకు తెలియజేస్తుంది.

సరి—విడివిట్టివయదేం నరకు చేతులును నిరసాస్పృహకారణమునకుచేసి
అప్పుడు చేతులును నరకభయమును వోద్యోగినియే యాననములేరను
చుటవిధమునా?

అయితే—అంతా సంతోషపడి లేరు. కర్మకాండకు బాధేమి కాదు! బాధమేమి!
మొదట చికిత్స పడాలి!

నది—ఏమిటావుగారు? మనదళంవలన బంధించి తీసికొనిపోవును! కావడం! నోరెలుగనది వనినాటానిబుట్టి, బంధించి, యిప్పుడును నిద్రను లేకుండాబంధుట నిగోప్యతమమనది లోపమేగాదా?

కాదు—నీమిలోపమో! ద్రియవతు! కానినీ విడిచిపెట్టినయెడల కాదు నీ కల్యణ
నతో! తెచ్చుకొంటావో!

నది—(నది) అది చొప్పుకంటున్నట్లు! ఆద్రష్ట్యకర్తనులేదు. ఆద్రష్ట్యమునకు
అదృష్టములేకపోయింది. మనకు దైత్యులతో, అంతున ముగిసినవాడై
యోంది, కను ముగ్ధులంతము నాగుంతో! తెప్పిలలేదా!

కావలసి వస్తే, ప్రభుత్వం దానిని సవరిస్తుంది. ఇక్కడ ప్రభుత్వం ప్రకటించిన విధంగా
ప్రతి భాగస్వామిని ప్రతి సంవత్సరం కనీసం ఒక్కసారి సమీక్షించాలి.

నేయింకల యొక ప్రియమైనాడు! ప్రపంచమున నొకఁడెరియరాని విషయములందనుట స్పష్టము. మీరు మువ్వకు బాలోదింబిగా యొక్క ప్రశ్నమునకు వదాధా! మోకఁగుడు! “మోకవుడు ప్రశ్నప్రశ్నమును ప్రతిఱియించియు పొందఁగలఁడా!”, అనునది ప్రశ్నము.

నీ—అవును! నీసమస్త యొక్కరిని బూరింపరానిదినుమి!

నోదిం—ఇదిక్రొత్త వింతసమస్త! ఇది స్పష్టిక ర్తయను బానింపలేదు.

నీ—ప్రశ్నప్రశ్నమునగా— నీక ప్రశ్నముని సంభాషణప్రతిని నేయుటయే యయ్యెనని, అట్టిది వాతయే వ్రాసునదియగుటయే, నీకతెచ్చ ముకాగ్రహముల యొక్కయ నారాంకమునది వాతనిసాయము.

నీ—అయినా, నేఁజిచ్చినదినుమి! నీవిచ్చి ప్రశ్నప్రశ్నమునకు నీ నీయర్థము తెప్పరినదిచ్చినది. వామంక నీనోది యొక్క యామధ కన విందువులేక నీ ముఖ్యముఁ బ్రశ్నప్రశ్నము నయ్యుటయేనుగలదు. అదిందువు పొనియమునఁ గలిసియచ్చెను. అతఁడు వ్రాసి ముఖ్యముగ నొంది రోవును.

నోదిం—(నవ్వి) నీయతఁడు ప్రారణమునకర్థము లేదు ఇతఁడుప్రశ్నప్రశ్నము నయ్యును!

నీ—అతఁడెక్కడనుండి వచ్చుచుండెనో, కనకత్యుకు వానించిలో, యేమిది ముటాదిలోయేమి యెఱుఁగెను. వాతాకాలమున కనిదు మరనించినను, వన తీరికమున మనవికనుమున నేమియు జ్ఞప్తియందుండుకోనఁ జాలెను!

నీ—(అదనెనది) అవును! యిప్పుడెరిని విడువరానా!

నీ—వాధా! విడువఁటయెఱుఁగి అతనిని కనుకాత విడువవచ్చునులేము!

నీ—అట్లుయొక రక్షకభటులు మనల తెంటాడ రనియే నీవిశ్మయమా!

నీ—విశ్మయమే! (నవ్వి) ఇంటాదికను విరిసిపోయె! తెలివినా! రక్షక భటులువచ్చి యీ యానందవిలేకను ముట్టడింతు కనుకొందము. అత్యుచు

కానీ శత్రువులను పట్టుకొనిన వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు.

వని—(అంతలోనే) ఇప్పుడు శత్రువులను పట్టుకొనిన వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు.

కానీ—(అంతలోనే) ఈ వార్తను తెలుసుకున్న వారు పట్టుకొనిన వారు.

వని—(అంతలోనే) ఇప్పుడు ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు. కానీ వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు.

కానీ—(అంతలోనే) ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు పట్టుకొనిన వారు.

(ఇంతలోనే వారు పట్టుకొనిన వారు)

వని—ఇప్పుడు ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు. కానీ వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు.

కానీ—(అంతలోనే) ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు పట్టుకొనిన వారు.

వని—(అంతలోనే) ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు పట్టుకొనిన వారు.

మరియు ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు. కానీ వారు ముప్పాళ్ళ కలిగినట్లు
కట్టారు.

కానీ—(అంతలోనే) ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు పట్టుకొనిన వారు.

కానీ—(అంతలోనే) ముప్పాళ్ళ కలిగిన వారు పట్టుకొనిన వారు.

యక పరివర్తించుచు వట్లూరపచుక్కంటిల సేవలోనప్పుడుంటి నా
మరిక బ్రహ్మచర్యమును మాత్రము సేవగనక, పాద్యము ప
చ్చులో ఘనకృత్యములే నిలుపిచూపుటకాందరికిగాక! నాదు ము
చ్చుత్రిముగ ప్రసంగింటి నో పండించెదవేల నిరర్థకాత్మములే. ౪

సోదం—(త.ల.) ఇప్పుడు నాదలా నదిమట్టిని చువ్వకు పంపించింది. ఇది
 నీ నాకపంపించింది! (ప)కా) నదిమట్టిని చూడండి! నది నల్లగా
 మట్టిమట్టి!

నది—నక్కలును పక్షులెందుల? ఇట్లు భారతదేశమునందును గల నన్నివిధముల
 పక్షులు! ఈవిధములను నున్నవి వినియున్నవి!

తేలు—ఎట్లయినను నామల శృంగభావం తెలుసుకుంటే యోగ్యమనాగ్యమో! ఆ వి
శాగ్యభావం సరేంక రావచ్చును? నీల తెలుసునాగో?

జాను—చివ్వా! నావిద్యయందును కృష్ణయొక్క చుట్టూను నుండి! నేనుచూశాము నాకే ద్వార
ఈ కరణములతో నిత్య శ్రేయించుచుండెదమన్నాడు.

నది—నీయిష్ట నుం విధియింపటా చేయఁడు! ఇప్పుడే! ఇప్పుడే! నీయిష్ట చేయ!

కామ—కాకిని కథించుకుంటే కర్మవ్యయం!

అను—(అవతరించు) వారిని పరీక్షించుటకు.

కాదు—ఒకరే యాదాభిమతమును పోషించునుగదా! యత్నము. అదియే కాని
 పదికాంత మునీంద్రుడుగాఁగలడు.

സംസ്കൃത-കവിതാ-കൃതികൾ

అంతః-ఇంకా నిధులుగల అంబేద్కర్.

५० — अर्थशास्त्र-सूत्रम्

[illegible]

మం—నీకుధర వస్త్రపురికా తుంటుకును వాస్త్రపురికను బరకణం
తేయించుచున్నది.

నోని—అట్లుంటా? ఏకమేమిది చేయవలయును.

మం—ఇప్పుడు మీరేమియు చేయవచ్చురలేదు! అయినచుండును!

నోని—ఎక్కడ బంధుగృహలయినా? నుండలేదుదీ! వాస్త్రపురిక మరల మరల
తున్నది. నీ నాన్ని వస్త్రపురికమంది నీ తుంటుక రాకుంటియను నమలాలు
వాకుచు తుంటుకమందుకుంటు నాడు గానబడినది! అహ! వాస్త్రపురిక
నీనాన్న! ఇంకేమి చేయవచ్చు! మదింటియను.

మం—అయినచునా నిర్దిష్టరలే నీ మాకుగలదుగాక! నీయిచ్చును నా
తుంటులకు: అప్పుడున్నదలో కలుపింపును.

నోని—దీనియనగా? ఇప్పుడు మేమేమియు నీకు తుంటువచ్చురలేదా?

మం—అప్పురలేదు! పరీక్షాకును చేతులుగల నీకును తుంటువచ్చురలేదా? నీ, నీ
మేమి చదులు చేసియుంటా? వస్త్రపురిక మీరు చేయవలె: వాస్త్రపురిక
వచ్చును.

నోని—అపరిచేయటలూ మాకుక క్రియయందను మహావ్యాధియనో! నాకు
కలవనందేమియైయుంటివి. వాస్త్రపురిక నియత్నమన నున్నా! వాస్త్రపురిక!

మం—అంతక్రియయే? అయినచుండును! మీ పరియంతయు మీమే తీర్పు
గలదు!

నోని—మాకుయెందులగా?

మం—మీరు చేయవలె: చింతన!

నోని—అదియే వచ్చుగా విన్నవించును!

మం—నీకుగల రాజధానియను అప్పుడనియెడ వాస్త్రపురికను నియంతరించు
మారు మరలమరల విన్నవించు అప్పుడనియెడ, అప్పుడనియెడ

వివాదపాఠశాలకు వివాదనియంతయూఁ దీర్చుటయి! ఇచ్చటి! శోధపడినవలె
తలఁచెదను.

గోవిం—ఇంకను స్పష్టీకరింతుఁడవులేదు. (వందన-మతో తులసిదాసునుఁ జూచి)
మహాశయా! పాశీమిఁ శోధపడినదా?

కుల—యేమియు శోధపడినదికాదు!

జాను—(వచ్చి) (అశ్చోక్తియందే) శోధపడుటలేదా? వివాదానిధురమునొకఁడగు
పాశీమంకొందెను. అతఁగా—విద్యపురము నుండివచ్చెను! విద్యావంతుల
గర్వము పొందికత్కరము (గమించుఁజూచుకొనుట) నింతగానున్నదే! (వికట
యగుచువుత్సాహము)

గోవిం—(విచారముతో) విశ్వమునుగో వెన్నుతుంటిదా?

కుల—నీకుట సత్యమనియే వచ్చుననినదేదా?

జాను—ఇంకసత్యమేమిన్నది? సత్యమును చెప్పితిని.

కుల—నీకుగడిచిచందమున మామరగిచ్చుకొందము. పాశీమంకొనియింటిదే!
(విచారముతో)

ఇ! అనలుగొల్పి నాదుహృదయములుకముగ వికసించుచేసి, యీ
దామని విన్నయెట్లుగ ముగిదంబునఁ జేరఁగఁదీసి, యెన్నఁకుం
గానాగిలిన నీయక యీకాల పాశాన్యరణము పాలుగాఁ
చేసితి విద్విన్యాఽన్యమునిఁచెప్పుదురే యెట్లనవి భూతములే. x
మతయూఁ.

ఇ! సకలధనము నీదగు పశుకంబున నిల్వఁగఁదేసి సాధురా
లికి “మరిచెడ్డ”దంచు సఫలీకృతయిత్తుడనొను నైద్యకా
లకుఁగొనిపోవలేదా? కాదులూ! యిపుడిపు కృతజ్ఞురాలవై
యింకటకలూ! పాశాన్యరణముండఁగఁజేసెను న్యాయమీనులూ! x

ఇంతకు నిన్ను నతలవినపనియొప్పునీ? (చుట్టచుటో) ఈ మనోరథా!

చి! ననునానానలఁజేరి, నావలనఁజైనా నీమహానందకర
నానగా నిలగవలయు నమ్మితివి! నేఁకొక్కరుండునాచుక భవ
ద్భవనంబును చదువు నితమలకుఁ గాఢంబుగా వచ్చునె
దన హారాభిషేకంబు దుర్భరణమైచేచ్చాటు నొందించెడుగా 2

అయితో! ఏమిచేయదును? వర్తమానవినపని నమ్మితిని. కానన్నికడయ్యగా
విందితిని.

నోవెం—(చుట్టచుటో) ఇకనక్కారమునఁ గొంతరాని ముతలమింకఁజేసికొని
లేగదా! అయితో!

చి! నీవు నవినచంద్రుఁడనునెయ్యలనియ్యెద; కట్లుగాన నం
భావిత భాగ్య భోగ్యములఁపట్టున విద్యురుగూడికొండ్రు: నీ
నోవిధినిర్ణయంబుననునోపగరాక భవత్కృపాణభా
రావిగతానుఁజై నరకరాజ్యముఁ జేరెద మిమ్ముఁజేరుటగా ౩

ఈ! ఏమిచేయదును? వర్తమానవినపని నమ్మితిని. కానన్నికడయ్యగా
విందితిని.

చి! బహుమతిలిక్తునంబుబహుభంగుల నానలఁగొల్పికొల్పిన
త్యహము భవత్కృపాణహము వత్సరక నెలకొల్పినట్లు, న
న్న హనముచేసినట్లు, విభుఁగవ్యముఁజూచి, యికాలమృత్యునం
వహనము నానుఁగొల్పితినివహనోర! చాలుదు వెంతవానికె ౪

నాన—ఏమియ్యదును? వర్తమానవినపని నమ్మితిని. కానన్నికడయ్యగా
విందితిని.

ప్రంభముఁ జూడఁగలవు. అట్టియచో ర్థమున దుర్యోధనుడు నేలలో, యట్టి కా
చేతి నుభయదశము నేలలో నుంచుకొనఁజూడు.

గోవింద—నీవు చెప్పినట్టికారము నేను నుభయదశ నావృత్తంబునఁ జూచు
కాచి దుర్యోధనుఁడను నావృత్తమునఁగలవును నీకు నేలగా నోచు
యత్తును.

కామి—మీరందఱి రోషములకు? మీకు నేను మధ్యము నరిగింపెదనుగానా?
యెట్లునఁగా రక్షకభటులకుఁ జక్కఁగఁజూపెదను మీదికిఁజూపకుఁ బరమా
యముఁ నొప్పుటయేముఁదో?

గోవింద—ఏమిదేకడ నరేకారము! పోయెదము! నెలవు! కుంపిరాన! పోవుకడ
రమ్ము! రక్షింపుమిన్నగానిది కక్షింపుమిన్నగా!

కుం—ఇదిగోనచ్చితిని కామరా! యుద్ధమునకుఁబెట్టెదలేదు.

(ఇద్దరొకరిని నెత్తుకొనిపోయెను)

శబి—(కుమారినిఁజూచి) బ్రయా! నేనులేనిన యా గోపాధికార ప్రాప్తమున
నయ్యెదరామి నేను?

కేతు—నేనుకప్పలనెవరెట్లును? (కామర విత్తవచ్చి) కామరకు కామర
భవముగలదా? (నిలిచి)

చి! ఇమవు నుంక కార్యమున నేకమతిం బరియించినార; మీ
ముఖపుర నొప్పుకరము నగు నీ ముఖమునకుఁబెట్టెదము
య్యరిని దుర్యోధనులకు నను నీ కార్యమునకుఁబెట్టెదము నా
రేకుని మిసోకకుం అమియిద దానె నీకుం బామిగలదయ్యెదము.

దశ—(కేతు) అదా! వివాహము, వివాహము, నమయారమునకు, నమ
య, వివాహమునకుఁగలమును నీ కార్యమునకుఁగలమును నమయ
యము నొప్పుకరము!

నీ—నీనిల్వము నుట్టిదేకదా! కనుకనీ! చాల్చుచున్నవోయినది, నున్న రేకల
మనోరమమును కలిపించినదియును నీయొద్దకువచ్చెను. నీవొక్కయెక్కప్పుడు
మనోరమయెదుట ప్రేరణమును నీకలుకొనఁజూచి పరినిలించెదవు, ఈ
పంచమన నీయభివరణును నీవేలకల్గు నానందమున నీకున్నది?

మమ—(తెలుగ! నీనీకున్నది నీను నీకున్నది నీదానదా)

నీ—నీవొక్కయెక్కప్పుడు నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

మమ—(కాదుమఱచి) అక్క! యిక్కేలేకయి పరినిలించును ఇద్దరికి నీ
యొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

(నీకున్నది)

నీ—(తెలుగ! ఇక్కేలేకయి పరినిలించును)

మమ—మారణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

నీ—అక్క! నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

మమ—అక్క! నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

నీ—(అక్క! నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

మమ—(అక్క! నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

నీ—(అక్క! నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
యొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
యొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
యొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

మమ—నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు
నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు ప్రేరణమున నీవొక్కయెక్కప్పుడు

పతి—అవును! నినిరకవికర్మకయవని శేషవృత్తిను ననుకొనలేదు.

జాను—(అవ్యక్తియందే) నేను మృదుత్వాదయనగానా! కాదా! బ్రాహ్మణకావలందనియే యుపనిషద్వచాన్వయ సారమంతయు గ్రహించితిని. శ్రీమద్విశ్వరూప మృదు మర్దియర్థమగానా! ఇలానవలెదనరా?

పతి—(రయముతో) కాశీశంకరాచార్యులవలె బ్రాహ్మణకావలరా? నోయియున్నది.

జాను—నవీనా! మీర యతిత్వరహము. భేదమున్నదా? ఉన్నచోలేనేను కాపున వెళ్ళును!

పతి—లేదు, భేదమేయున్నచో నిరకకాలమనుండియు నేను నిర్మలతయందు వెళ్ళును!

జాను—(అనంతము నవించి) అనియే కాదు! నావలెనది! ఏయ! తుల్యతమన మనమిరుద్ధరనేకకాల యుండును!

పతి—(అనంతముతో) ఏయ!

సీ! అతిలోకరమణీయ! యైన నీనమ్మాయుఁ

గమలవంశపుత్ర నే! యాచురపుత్రు

మధురమధాధార! యుపించునీవల్కు

శ్రుతివర్తముగ విను! యన్నయపుడు

ననినిశితంబులై! నట్టినిచంచల!

పాంగంబులెడదగి! దృఢయనపుడు

పలుభయంకరముల! భవదాషధ రసాయ

నములపై వెండంబు! బ్రమయనపుడు

లే! నీదు గంభీరచేష్ట మ! డెతులకైన

మిగులభేదింపరాకుండ! నగమనపుడు

ననిత! నీయందనాకు ని! కాన్వసమము

నీపులేకున్న జగమున! నిలువగలనా!

౧౧

కావున రమణీయ! నీలే బాహ్యవృత్తి! అహ! నీవు నీవు నయములైతి

జను—(పంతులములో) నాదా! నానన్నులు కృతార్థమయినది. నీవంటి కన్న వలె నుండు నాకు విశేషములు కంటెను గావలసిన దేమియున్నది? నన్ను ను అడవలయును!

దేవీ—(వనలో) నీకునుండు మిత్రమునకు బహిష్కరణకాదు! మర్కటకమునకు వెళ్ళుమనవి నా కేసించినది.

నవీ—ఏమిటుచిహ్నము? ఎన్నడును భయములేదు. (అహంబంధి) బహు! ఎక్కువగా (వృద్ధులెక్కింతురు) మలసీకానుండు—గోవిందచిహ్నము నుండు—మత్స్య—రేవతి—మనోరమ—

జను—(అర్హతయింటి) కనువిని—తెరసి ఆర్జును!

నవీ—కనువినియించు తెరవలసినదేనా?

జను—(వద్ది) ఎంతలకుతేరదు? నాదా! నవ మిత్రమును కదా యెంత వలసినది?

నవీ—నరే! చిత్రంతు నాకు నునువినియె! “బుద్ధులు పెండ్లల మిత్రము లయి” యిచ్చి’ యిచ్చు నాకేనాధ యవనవరము! నీకునును నడుచునన్ను. జను! అయితేను దొడ్డుకాదు? ఏ సాధముననుండు? ఇచ్చి గోతులు కృత్య కావలదు! గంగానదిలో బడలెత్తుదనున్న నానుగోతు సాధకావలదు! నీ నొక్కత నేను చేయగలను?

జను—ఎవ్వరును గోతులు దీయవలసరలేదు. గంగకు నా-నీకొక సావనక్కల లేదు. ఇక్కడనే బ్రతికిపోము.

నవీ—అయినచో రక్షకములు నీకులుబుద్ధులారా?

జను—ఎట్లును బుద్ధులారలేదు.

నవీ—నవ నీ మిత్రములయెవరు?

జను—ఏమియును? ఎక్కడ నీకు!

ఈ విధము నుచితమునగి అభిప్రాయించుటనైన బాధియింప
 "మృతము బట్టలుల రనుమోట యిభాగ్యమును మృత పరిమ
 గవలననుండ నొంజురులకానిది" భవనము బట్టిట
 బాధింపట మృతభాగ్యమునకానిది" అని భవనము లేదు.

మనుచిది మరలించెను నవతాదను బాధింపెదరు విశ్వసింపిరి, మనుచి
 యు మరలించెను: బడియించుటకాంచి నేమిది మనోరథము: అని
 బాధింపిది విశ్వసింపింతు: ఇది నవతాదను బాధింపట భవనమునకు:

మన—(నవతా) నా బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట!

మన—నీను బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట!

మన—(నవతా) నా బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట!

మన—(నవతా) నా బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట!

మన—అది బాధింపట!

మన—అది బాధింపట!

మన—అది బాధింపట!

మన—అది బాధింపట!

మన—నీను బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత
 నవతాదను బాధింపట! మరలించును మను భవనమునకు నుచిత

నరకచంపా! యిచ్చితి నీవు నాకు కావ్యమునఁ జేయుచున్నది (కావ్య యనుచాగ్ని)

కవిచతురతచేన నెవ్వనెవంబులఁ జంహరణఁ జానరించెన, నా
చతుఃకుయే కలికాలమునందు వికలముఖంబులు హర్షమునా
శ్చురధనముంగయి కొంటకు నవ్వెను; నామనియుల్లవనందు దెనొ నా
చతురతయప్రదేలోకపరీక్షింపఁ బాలయతార్థమొంది మనః ॥౧౫

ఏదియో ముచిరించి... (కావ్యము బుద్ధియొడిచుచు ఇదియే ముచిరించి,
ఇది నాకు ముఖ్యమైనది కాదనెను ౬. ఏదియో ముచిరించి (అనఁబడింది
ఏమియులేదు) కావ్యమును ప్రజ్ఞానావళికిఁ జూపు 17 క అను ౧౫
ముఖ్యమైనది నాదలచియుండెను. (అని యొకప్పుడు పరీక్షించి)
అయినను నొందజుయేమి? లేవది యందయమునఁ జూచుకొనవచ్చును. ఇది
కావ్యమునావళివలనఁ జూపబడునా? మేకము తల్లెడున్నది! (కావ్య
యనుచాగ్ని) భేద ఇచ్చితికి మేకము చంపుననున లభించినది.

లేక—(తనలో) ఈలాక్షిని కప్పించాగ్ని నాకావ్యము మేకమున జన్మించి
లేకపోయినది. మించిది కట్టుండినఁజూచి నాకావ్యము నెడ ముచిరించి. అను
శ్చురధనమునందలిరహస్యము విషయాదులతోఁ బూరించుచున్నది గ్రహించి
చినయెడల నవ్వలే వారిచేతర్యదాములరావంద నట్లేందియుండును నని
యొ! ఇప్పుడు దీనిని నన్నాడి చెనకగా! (జాతులనెండు వదలును)
(అనెనుక కలింపుఁడును వికలచంపా! యను గ్రహము నా నడతుల)

శ్లోక—(మేకమునెండును)

పాట

ముందుగ నే కుముచిని గల-బోయెదఁగాఁకప్పుడు నాకు

చొందలయేమున్నది యో-నందకుటిరంపుగదుల

లేక—(తనలో) ఈలా-చి యచ్చునకెమన మహారము లేవని నాదఁబోలేదు
నలుమేమయినది (కవలదనినో మెల్లఁగా) మిరి తుల్యములచూచిన కా
నియెందులతో నేలోయకప్పుడు.

(కడంబ్రాదుని పిల్లలందఱును స్తంభములచేత దానియందును)

జన—(అరిగివడి) (కడలో) ఏమిది? యోగ్యరక్తముగనున్నదే! దూరమేదో! వెనుకంటి కప్పుకున్నట్లున్నది (తెలిసిరి యాయన)

జన—(స్తంభములచేత దానినెత్తి)

జన—ఏమియునగునదే! కాకలెను భయభరపెనుచి యోగ్యమనవలెను. నాయన భయమునందు వికారములేకావు! యీ రాక్షసులు (కడ) నందును బడినారు. జనుల! భయపడకుము! కృపించువారికి నిర్వృత్తయినదియందే! భయించియున్నది. కైర్యపా అనమలు నిండ్కుకాళ్ళు! (కడచి నిష్క్రమించును)

జన—(నిరూపించి కడలో) హే! కాకుల మనుచుని కడకునుండిరమునకుఁ జొరకున్నది. అహో! అగమ్యతమము నిశ్చయమునకృత్యమింతయునెట్లులే! గాఢోయను కాకుల కడకున్ననకు యుమాని నిండిరిని శ్రోతృవర్తి నీతి తు పరిసించి యంతకుముందున్న దీపము జ్వలించెను. అది నిగ్గదమయంద వచ్చును. ఎంతభయం! దవ్యాపారము! కడకుఁ జరియగలదు మనుచు న్నున్నప్పుడు గవుఁగిరింబడినది! (నిరూపించి) అదిగో! కైర్యపా అనమలు తెలుపితిమియున్నది.

(కడలో జనుల పక్షమున)

రెండు !!

“మనుచిని! పిల్లలందఱును కడకునందఱును మన ముఖించుచును”

జన—(నిరూపించి) (అపహ్లాసుతో) ఇసే! ఆ రాక్షసి యంతోయనుచు కడకుని కడమును నికార్యపానముతోఁ జూచితిమి! అయ్యో! దీని మునుడ గాఢోయినది. అంతయుఁగాఢోయెద! ఇక నానించికఁ బ్రయోగించులెను. (జనముగ కృతరసమున యుద్ధమనవచ్చును.)

జన—(అదిగొన్నట్లు) మాన! ఏమియునాయన?

దేవ—మనదుక్కను చాలగట్టబడిపోయినట్లు కను. మనదిని మరచిపోవడం!
 పాపము చాలవృద్ధులను కృపించుచున్నట్లు కనిపించింది. దానిని మరచిపోయి
 మనోరమను నిచ్చటనుండికి తీసుకువచ్చాను.

శశి—అక్కడనున్నది! ఏమి చేయవలయునో త్వరగా చెప్పుడు!

దేవ—మనదిని, తనతనమనుచున్నట్లు మరచిపోయింది. అలాగే ఏమిటా
 ముందే విషమునే తినిపోయినది. అది మనదిని దీనిని మరచి
 మనోరమనున్న గుడియందుకు వెళ్ళు!

శశి—మరచిపోవడమేమి చేయవలయును?

దేవ—అదియందు దీనిని మరచిపోయి తన మనోరమను మనదిని
 పోయిన కలననుచుండినను మరచిపోయినను. మరచిపోయినను మరచిపోయినను
 మామిడియందున్నట్లు చేయవలయును. త్వరగా వెళ్ళు! తినిపోయినట్లు
 మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు.

శశి—అయితే మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు? ఏమి చేయవలయును?

దేవ—మనదిని మరచిపోయినట్లు. తన మరచిపోయినట్లు! తన మరచిపోయినట్లు!
 తినిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు! (మరచిపోయినట్లు) తన మరచిపోయినట్లు
 చెప్పుడు. మరచిపోయినట్లు!

(మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు.)

(అయితే మరచిపోయినట్లు.)

దేవ—(మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు.) (మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు)
 చెప్పుడు.

దేవ—(తనలో) తనదిని మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు. అయితే
 మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు. ఏమి చేయవలయును? (తనలో)
 చెప్పుడు! అది మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు! అయితే
 మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు. మరచిపోయినట్లు మరచిపోయినట్లు చెప్పుడు.

2. பின்வரும் காரணங்களைக் கொண்டு, இவ்வாறு நடவடிக்கை எடுக்க வேண்டும் என்று உறுதிப்படுத்தி, அதற்கான நடவடிக்கைகளை எடுக்க வேண்டும் என்று கேட்டுக் கொள்ளப்படுகிறது.

రంగము—శయనస్థమము.

[అంబేద్కర్ గారితో సంబంధించిన సమాచారం కోసం పేజీ 100-101 నుండి చూడండి]

యంతెనాచేమి? అతడు ఏక-ప్రాయంబైనాచేమి? అయితేమి? కాదు
కంటేచిరాది భయంతరణాచేమి? అట్టిచో కాదునుభయములే! (ప్రశ్నలు-
పరిశ్రమించి) (నిరాశించి) ఇదియో? తెలిసినది! నిష్కారముగా భయం
పడితిమి! నాచేదంతాత్మగ్నులొ నిధ్వనించినది. కనుక కాదుభయంతరణ!
ఇంతకుమాన్యు భయమెట్టిదో కాదుచేమియనెదమి! (తెరలో)

‘ఎలుకలు’ (చిత్రకవచం), ముద్రాణిని తెలుపు.

(10) యిదియేమి! ముకుంద భామమనగామి వికాస భామనను వివరించుచున్నది! (అలాంటిది) ఎవరెవరు?..... ఏమిమనవలెననుచున్నారే! అలాగ నానీకము నెక్కుకొనుచున్నది. (అలాగను ప్రభువాది) ఏమనగాకాదే! నీవు భయమును (కనకున్నా) వాని కుందిరి! (కనకా) ముగియు చావలెనని వర్ణించుచుండు రెండవసారి సురామనునిబ్రాహ్మణా! (వివరించుచుండు)

రంగ:— ఆలోచనాపండిరము.

కామల—(తీర్చివేసుకొని) పాపములు(దా)పుడు) వేరేరొక్క ముం
దానినను దగిలికొన్నది (గంజాయివీధి, ఇంకను మోము ఎక్కువయ
నుటలేదు. (పాపములు(దాని) హయహయ! (ఇంతయున్ను ఎవరు
మన్ను తెల్లము(కాని అక్కర్లేమా?) ఏమిటి యింతమోహము? ఇది
హయముగదా! ఇదిహయముకాదు ముఖం వెక్కిరించుతోవును? (తీర్చివేసి)
వాద్యములు(అనుకున్న) లేని (తీర్చివేసి) (లేదా) ఎవరు(వెక్కిరించు
చోయియుండును! అతడు ఏకాచమునగా? మున్ను(లేదా) ఇతరు దానిననుగది
విజ్ఞానంనులు పరిమాణముకాదుగదా, కాని మరణించియుండును!
ఏకాచమునగా? అయినచో ఏకాచమునాదే గంజాయి(లేదా) అయిన
కాని కన్నులను(దాని) తెల్లము విజ్ఞానం మోహముల గంజాయి
పాపపుట్టి విజ్ఞానమునాదే మరణించిన మున్ను(లేదా) ఇతరు వెప్పురె.
అలా! తెల్లము(లేదా) ఇతరు ఏకాచము కాదుగదా! మున్ను(లేదా)
మును వాద్యము (యెప్పుడొచ్చినది) (లేదా) మోహము(లేదా) (లేదా)
(పాపములు(దాని) తీర్చివేసుకును).

దేవ—(వచనని వికాశమువలన నవమధురించి) (మహావనములు పెట్టుకొని ప్రవ
సించి తనలా) అచ్చటికి కచ్చింద పోకవలదును తమకాద్యమువల్లఁ గృతా
ద్యలైయుండునలకు, కొంతవేచియు నాకప్రసాదమును ప్రదర్శింపవలయును.
(జానుబుతమున మారమున నిల్చియుండును.)

శ్రిశ—(పొనవించి మెల్లగా) తుదకయో!

దేవ—(తమకకుడిరిగి) శ్రిశా! కార్యములను నెత్తుకొంటరా?

శ్రిశ—సంభూతిగా నా నిర్విక్లు ముగా నెంతయుకొంటివి.

దేవ—అప్పుడెక్కడ ప్రసాదమును ప్రదర్శింపవలయును. నాత్రుక వచనని కేలర
మున నొకచోట (నాడియుండును.) నొకరున్నరకులొకచోటయుండును!
రహస్యము వ్యభిచితముగా నలయును.

శ్రిశ—చిత్తము (నిశ్చలమిండును.)

దేవ—(కమ్మలనిచ్చి) (తనలా) కమ్మ మూసినను చెందినను నొక్కచోటభటుగ
పట్టె మూల కచ్చుచున్నది. అచ్చియుఁ దికావములే! ఎన్నఁచునట్టి భయ
ముఁదఁదియుఁడైనెదిని (వచనవచ్చుచును) పదియన్నతైత్తాకుఁ దలవించి
(తనలా) ఇకను నచిమును నవలయుటలేదే! (అర్చి-పది) అదియు తర
సిందకదా? కాదుకాదు! నిక్కముగా నురసిందికాదు! అయినా
నతనికనుమరది? (వర్చియందిలేచి) (వర్చిమించి) ఎక్కడనుగలవలదే
(ప్రకా) నవనవంబా! ఎక్కడనున్నావు?

దేవ—(వచనని కొంతవలయునా) నిర్మలము! ఎక్కడనీయున్నాను!

దేవ—(అర్చి-పది) దేవమొనగకలిగియున్నానానిది వికాశముకాంచి నిర్మలమైంది)
ఇదేవినికృతాకారము! ఎవ్వఁడెట్ల నిల్చి? (తనలా) కమ్మలు మూలకమును
న్నది. తుదకవలయుఁ దికావములాగుననే యున్నది.

దేవ—(చి)యలమున నేను వచనముచెప్పినను.

దేవ—(భయమున నెక్కువ వలయునా) నిర్మలమనీ నీవేలెట్లు? ఎవర
నీలా? నిల్చి?

207-4. The above is a copy (English version)

శ్రీ నిజమయ సుందరీమణిని నిన్ను మనం మరచిపోయింది, నీ
కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి. నీ కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి.
మరియు నీ కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి. నీ కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి.
మరియు నీ కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి. నీ కరుణానుభూతిని నాకు తెలుసుకోవాలి.

అట్టి—అయితే, గానకొనుట! అలా తప్ప! అంతకు ఏకాదశమంశానంద భక్తి
అనకు అట్టి యోగంబును!

వికా.-ఎక్కడ ఈ పంపిణీచేయబడుతుంది.

అక్ష—(విశ్రాంతి తీసుకొని) నిన్నటి కలలో...

[illegible][illegible][illegible]

ಪ್ರತಿ-ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಣಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

వివా—అవును! అదేమిటి! కానీ అదేమిటి? అందుకే అలాగే. చివరకి. ఎన్ని వా
యినా వాళ్ళనుకట్టే! అలాగే రంగులో చివరికి! అలాగే అలాగే!

— 20 —

[illegible]

ச. (பிழை - 3) ஆகும்

6. (2014-15) (2013-14)

వికా—(మధ్యమంబై నిలిచి నవ్వుతూ) (తనలో, దీని! మునుపటికంటే చాలా ధైర్యము ను వదలకున్నది. (మృత, కాదులా! సంపూర్ణముగ వాతముచేసితిని! తనవల్ల! మృత! ఏమి నిసంభవమునొకప్పుడు! వాతముచేసితిని! ఏమి తనలో కలిగి రావచ్చును! (వికటముగా నవ్వుతూ)

కామ—(వినుతుండలలోఁ బ్రవేశించి వెట్టి విగ్ధుడగు. ఈ పాత్ర! నిత్య నరకమునకుఁ బోయి! నిత్య వికారమునది నేను నవ్వుతూ.

వికా—నిత్య నవ్వుచున్నాననియున్నప్పుడు నేను వికారమున నానందముఁ జూచులా! యెందుకున్న వికారమున నవలంబించుచు నేను నవ్వుచున్నానని?

కామ—నిత్య వికారమునకాదు, మునుపటిదికాదు, అయినచో నిత్యమిదికాదు.

వికా—కాదుకాదు కాదుకాదు అనియుఁ బ్రయోజనములేదు. నిత్యముఁ జూచుకొనుటకే నవ్వుతూ.

కామ—ఏమిచేయదు!

వికా—అప్పుడు నిత్య మున్నాఁగి యెందుకుననినా? నిత్య మున్నాఁగి కాదు నేయిటులే నవ్వుతూ.

కామ—లేదు లేదు మునుపటికే భయమును.

వికా—ఏల భయమునకు? భయమునకు నానందమునకు నా నవ్వునకు నా నవ్వునకునా నవ్వు నిత్యము కాగియున్నది భయమునకు. కాదులా! మృత! అప్పుడెందుకుననినా? వికార మునొకప్పుడు నవ్వుచున్నానని?

కామ—ఏమింటిని? నేనే యిది వికారమును. వికారమును వికారమునొకప్పుడు నవ్వుచున్నాను నిత్య మున్నాఁగి నేయిటులేదు. తెలిసినచో (తనలో) తనమునుమును ధైర్యమును నవ్వుచున్నాననినది నిత్యముగా నది కాదును నవ్వుచున్నానని దీనిని కాదుకాదు.

వికా—దీనిలో! నిత్యమును వికారమునా? అయినచో నిత్యమునొకప్పుడునని? కాదులా! కాగియున్నాను నిత్య వికారమునొకప్పుడునని. కాదు నున్నాను వికారమునొకప్పుడునని! నిత్య మున్నాఁగి కాదుకాదుకాదు!

మాయలు వచ్చి పొందికని విషయముగాఁ జూసెను. దీక్షఁగలది. ఏమియిచ్చును? దీక్షఁగలది? ఇక. మరలను విధివలెదెదరా? ఇది యంతకంటె వచ్చును. దీక్షఁగలది? ఇంతవఱకు పాత్రయిచ్చునంత ప్రయత్నము లో. విప్రీణయత్నము చేయఁగాఁ (విప్ర) యిచ్చు విధానము! ఇది విప్రయత్నము. విప్రయత్నము విప్ర విధానమునందు చేయవలెను.

విప్ర—అట్లయితే నాకు మిచ్చియు కంట్రీయము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

ఇక—అట్లయితే నాకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

విప్ర—నీమిచ్చునకు మిచ్చియు కంట్రీయము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

ఇక—అట్లయితే నాకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

విప్ర—నీమిచ్చునకు మిచ్చియు కంట్రీయము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

ఇక—అట్లయితే నాకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

విప్ర—నీమిచ్చునకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

ఇక—(విప్ర) ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

విప్ర—నీమిచ్చునకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

ఇక—(విప్ర) ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

విప్ర—నీమిచ్చునకు మిచ్చియు కంట్రీయము!

ఇక—(విప్ర) ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

విప్ర—(విప్ర) ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము! ఇంతవఱకు యిచ్చు విధానము!

పాత కన్యైశ్చివండులకు పరామ నీయుద్ధకోటికనుగు దక్షిణ-అంగోళి
బయ్యే తులసిదాసు(దురు), గోవింద్యకూ-దనెను(దురు) వావరె, రికాదను,
లంకాగో

అను—కాదాకాయ! ఏమిట, కాదే నిద్రపోతున్నావే మరణించితి.

కొ—కాత్రవనే వాడు వికావశ్యము లేదైతే. నా? తూతుంటావును
 విడుచునెలలకొనుచునే పోయియును విడిచితివి. ఇప్పుడు నేను వికావ-
 శ్యములను పరిశీలించా? (వికావశ్యావస్థ) నామూ! నీవును కావశ్య-
 వస్తు. నీవును వాడలనే పొరుగుల వంతులను పోగొట్టావవు. తెలిసినచో

కామ—(భయపడి కన్నులు మూసికొని తనలో) నేడే పితామహులతో కామ
 సురసంభవమవుతుంది. హా! పీడితామింకటి కన్నులు గ్రామం వెళ్ళి? ఇంకను పాపా
 సముదయమేమిట? నలభై వలది, అయినా కన్నులు మూసికొనిపోతుంది. (ప్రకా)
 పీడితామనా! (కన్నులు తెరిచి పాపమూసికొని తనలో) కన్నులు తెరిచి
 పాపమేమిట? అంతయేమిట. అంతయేమిట? పాపమేమిట
 హా! హా! కామనా! మామతనం వల్లనే భయపడవలసివుంది. పాపమేమిట
 వదిలిపెట్టండి. (ప్రకా) పాపమేమిట వదిలిపెట్టండి! పాపమేమిట వదిలి
 పెట్టండి.

దికా—దికనర్లరికలనకు భయపడివు గాఁజోలును. (పరుగు)

சாது—உக்கிரஸதன் சாது திருமுக!

వికా—వారధిని వికాచమనా? (నవ్వులు)

అను - కాదు. మనమునుండి నీ సంగతిని తెలుసుకున్నవారు కాదులకనుచు నాడు
కయినా!

విశా—నేను విశావత్యుడు కదండ్యుఁడనానువత్తిని? మందఁగలదు. నేను బలవతియను
వృష్ణుడే. మఱి సంగతి తెప్పియింపవలెనా? (విశావత్యుఁడు నవ్వును)

சாதி--(திரை) "உமேய்யாது! அந்தக் கண்கள் மூடப்படவில்லை. உன்
முகத்தை மூடிக் கொள். நன்றாகப் பார்வையிடுக. அப்போது நான்

శని—అవును. నింకొడినుండి తప్పించుకొనివచ్చును కావలెను.

జను—మాటలు తిన్నగా రానివి. నేనెవరో యెఱుఁగుదువా?

శని—నీవు పూలుపాచీయగారియంతటకును రాంతవు వారి కిచ్చుకావలెను. వారి యంతటకుకైవును.

జను—అట్లే పట్టుకొనును. నా యొక్కను నీయొక్క.

శని—జనువా! నీటకొరతనము నాయొద్దవా? పట్టుకొనకమానుదువా?

జను—పట్టుకొనుటెందుకు? ఏకైకముగానే నన్ను తిట్టివైతవావా?

శని—ఇప్పుడు చిట్టచు.

జను—ఎప్పుడనుకొంటివి?

శని—శ్రీహరిశతయోగములో నీవును నీయంతటకును పూలుపాచీయను మిన్నలు. నేను శ్రీహరిశతయోగములో పాపాత్మునివా! తరులకు.

జను—పాపాత్మునివా! నీవు మితిమీరి తరులునున్నావు. తాగితి. నీకు శ్రీనివాసంబును?

శని—అవునువా! దాగియున్నాడవా? తాగితినునా? తనయను అనీనీని. తమిళాక్షరము తరిచాకను మఱుదినిని ఎన్నియని చెప్పుదును?

జను—అట్లుయెవరో నన్ను చెప్పుకొనుము.

శని—నేను చెప్పునను. వారి ఒక్కతెంకటి యెడితెదను.

జను—ఏమిది?

శని—నీయొద్ద నా కృపాగతువా? నుభే యేయోయోధయైః గల్లువా?

జను—ఏమియునులేదు. నన్నుచెప్పుకొనుట నిక్కయను యెవయెవలెనో నీనింకొడినుండి నింకొడి యెదురైన గదలెను. ఏదీయోతను తన్ను! చేతంద్రియము! నాయెదుట నీ పాపము?

కేక—నను దేవేంద్రునియందునుగానని తొలుత నేర్పిరిది.

కామ—కాదు. నీవు దేవేంద్రునియందుడను.

కేక—(ప్రవేశించి అమల ముగిసినప్పుడు) నేను దేవేంద్రునియందును.

కామ—(మెదిలిపోయి భయపడితే) హా!...హా!...దేవేంద్ర...నియందును!

కేక—అవును. నను దేవేంద్రుడను.

కామ—(తనలో) ఇక భయము పెంచుట? ఎట్లునను నీది కాళికించి కన్య
యొకటియును (చికి) ఇప్పుడు నీవునన్నిక చనియోమ?

కేక—నీవు బంధించి కొనిపోయి కాళిగారమునకు బదిలీయెదను.

కామ—నేనును చేరితిమని బంధించెదవు?

కేక—భూమిని చేరితిమని బంధించెదను.

కామ—నేను భూమినిచేయుచుండ నివ్వరుమాని?

కేక—ననుచూచితిని. నీపాపఫలంబుగల్గెలయి నాచేతిలోఁబడితిని నలుగుఁలకైన
మందెరుమన వస్తు జూచియుండితి. అప్పుటి దేవేంద్రుడనుగాను నీపాపము
లకుఁ దగుతొ) ముప్పై ముఁగలగారమునకుఁ జేరి గాని పూర్తిగాదు.

కామ—ఇప్పుడు నన్నేమి చేయవలెను?

కేక—నీవుచూచుచున్నది బంధించితిని. పోయి నీ గణంఁగనినట్లు. కాఁగల్గెద
నున్నాచోచెప్పుము.

కామ—ఎక్కడ నుండినదేమి? కాదునీకుదొరకఁడు బ్రతినియెయ్యఁడు.

కేక—ఎక్కడ నున్నాచోచెప్పుము.

కామ—కాళింక యవసరముకాదు. అవసరం బ్రసంగముచేయవలెను. నీ భార్యగతి
చూచుకోవలెనా?

కేక—నాకెంత యానందములేదు.

జాను—ఎందుకే?

జేత—అదే ప్రతిబింబమున్నది.

జాను—అదే తప్పిపోయినది. యెట్టిమొకటో యెట్టిమొకటని జరిగినట్లు.

జేత—జాను! ఈ రానున్న క్షణం యంతకుందాకా?

జాను—నవ్వుచేస్తున్నాను.

జేత—నవ్వు నవ్వుచేస్తున్నాను. (తరతరంగా) కేత! యిటురమ్మ

కేత—(ప్రశ్నించి) జాను! యీతప్పును మందలించునట్లు నన్నీలరమ్మంటి?

జాను—(తేజస్విగా) వో! నవ్వుననే ముఖంబుననది. జేతందా? మనోరమ తనివోయినదిగా అదిమన ప్రతిబింబమా?

జేత—నందినా? ఆ మనోరమయినది యెప్పుడోంటా?

జాను—నవ్వుననున్న భావములేదుగా! నవ్వునదిమాడఁ జరిపోయినది. అది నాడ ప్రతిబింబమా?

జేత—నవ్వునదియు, కులసేదాన నవ్వునందా? నోవందప్రకారమును మరనందం

జాను—నవ్వునది యెప్పుడోని నీవారిని ప్రతిబింబంబుంటి.

జేత—నవ్వునది నీవందనది.

జాను—నీవందనది నీవందనయ్యితి?

జేత—ఎవ్వర? నేనుచూచితిని. జేత చేస్తున్నాను.

జాను—నీవందన నీవందనయ్యితి.

జేత—నీవందనయ్యితి నందనయ్యితి.

జాను—నవ్వున నవ్వునందనది నీవందనయ్యితి? (తేజస్విగా) నవ్వున నవ్వునందనది. నీవందనయ్యితి. (తేజస్విగా) నవ్వున నవ్వునందనది. నీవందనయ్యితి.

దేవ—(అర్హులైనందు) ఎత్తుడుమీరము.

జను—అయినఁ బట్టుకొనును.

దేవ—నిదియెవనియెంతియో తెలియరేమి?

జను—పట్టుకొనఁజాలవు (నిష్క్రమించును.)

దేవ—(అర్హులైనందు) ఎంతమోము నున్నది! శచింద్రా! యెక్కడ భూగర్భమున్నట్లు ముందుగ నియమించెయ్యఁ దలసికొనఁజాలకపోయెను. ఇదిగో నో నది మూర్ఖులకప్పుట బంధించియున్నది.

శచి—నేను బంధించెదని మొట్టమొదట నే చెప్పినదానా! ఇంతకు క్షణమునకు నదియెవనియెంతియో తెలియరేమి. మును నంతఃకాలమునకున్న శ్రీమదాచార్యుని.

దేవ—చింతించును. అది ఇంద్రునితో కూర్చుంటున్న శచింద్రా! నీవు నేనెవనియెంతియో తెలియరేమి. నా నామమును. శ్రీశకుంతలా! యెవనియెంతియో తెలియరేమి?

శ్రీశ—(అగ్రతరంగి) ఏమియెవనియెంతియో తెలియరేమి?

దేవ—నేనీ భూగర్భమునఁ బ్రవేశించి నాని తెలుసుట వచ్చెను. నీవు కర్మమునకు పోయి నంగారమునందునఁ గాంచికొనియున్నది. అక్కడ! నామమునకు నేని, నీవీస్తోలుచుండి భూమిపై నానియెవనియెంతియో తెలియరేమి. అది యాయకపోయిన ముదల-నది సామాన్యమునో నీవీ! కర్మమునకు-ముందున నుక భూమిచింత నీవీయిశ్రీశ్రీ కంఠము! అది అర్హుని మునునకు-బ్రతికెదినను మునునకు-కర్మముగలగుటకు నాని నిర్మలము నుక యెవనియెంతియో తెలియరేమి. నీవు కర్మమునకు పోయి! అలసించును.

శ్రీశ—చింతించు (నిష్క్రమించు)

దేవ—శచింద్రా! నామమును! (అనుబంధమున నిష్క్రమించు)

శచి—శచింద్రా! అయినమోమునకు యెవనియెంతియో తెలియరేమి?

శచి—అయిన! ఇక్కడ సారంగమునఁ బడిపోయినది. అది యెవనియెంతియో తెలియరేమి. కేవలమునకు!

(ఇంతయును నిష్క్రమించు)

౪౨౪—(సర్వేశ్వరుని) మహారాజా! మనవిష్ణు దేవుడున్నారా?

దేవ—గంగాతీరమున నున్నాడను. దీనిఁ జెప్పిపోయినావా? కాగ్రతగఁ జరింపుమని చెప్పియుంటివా!

౪౨౪—నేను కాగమానుఁడని యేమయుంటిని. (నిలువఁబడి) అట్లు నడుచుచుండఁ గా నేపాదమాటుననే దానియందే యారాకాని తెలికపోయిన కారణమై బలముగ్రుద్దితిని, తెలివినప్పించిపోయితిని. నేను వెలుఁగునకచ్చియో జఁగానంధకారమున గంగానీలముల కాచుచున్నారని నన్ను బుట్టఁగ నేయించునన్నది. కాదు! ఏమరేరానన్నచో నీచాటి! నన్నది తుని యుండెడిది.

దేవ—ఇంతకును భగవంతుఁడను మనలఁ గరుణించుచున్నాఁడు. ఇతఁ కానందకు డీరమునకుఁబోయి మనకారంగరికొందఱుగాఁ (తల్లెమించి) అచాచాత్మ రాతి వర్షన వృక్షములచే నకుప్పింపులమైన మనయగుత్తరమున గంగానదీ స్నానముచేయనితలమైతిని. అహ! ఆనందమున కానందము!

(ఇరువురును విష్ణుమంతుడు.)

రంగము—ఆనందమీటిరము.

(ప్రవేశము—(దేవేంద్రుని) ౪౨౪వర్షులును)

౪౨౪—అహా! అత్యంతమందరమున కానందకుడిరమునకువచ్చితిని. మహారాజా! ఇట్టి గుండరతుని సౌభము నెన్నఁచును కాదేలేదు. అప్పుడనితానను లానైన విది మిగుల గుండరముగనున్నది.

దేవ—౪౨౪! నీ-మూలమునఁజూతకాళమునోతి యామహా సౌభాంత్యమునఁ జేరి యెదు కాత్మములు నీటికి దయమఁబడిపోయినవి! ఒకతెయిది నీ నర నించినది. రెండవది కలఁగియేరునది. అదియును నీ-కాము విశ్రాంతి కలఁగి నీ సౌభాంత్యమున కానందమందరము నీర్థింపఁ.

౧౩౪—(కవి) నులు పెద్దపెద్దలి యెవరైనా? యెవరైనా? అనువాద
లో సామాన్యమయినట్లుగాది యాచార్యునికానవేది. అక్కా!
దీనియొకరిలో నెంతవలయును! నాకు దీక్షాభీషములో నున్నది భరి
నలేదు. అయినను నది సామాన్యమన నుచున్నది.

సత్యమును తెలుసుకొనుచున్నామని, ఇట్టి జ్ఞానమును మొదలుగా కాపాడుకొని
 తరువాత అందును సత్యమును కలుపుకొని చూడవలెనని చెప్పినాడు.

999—అంబికాళి కన్నెంబడినూరు కంభంబున వంకటమూలం కొలఁతెట్టితిని. అంబికాళి మూలంబు విమానాక్షాక్షయ్యుని మూలమునందును 999 అంబికాళి కంభంబున కొలఁతెట్టితిని.

(7 చింత్రించు: శాంతిని సాధించు: పరిశుభం)

దేవ—వ్యయోగీ! రసనీ! యావంత్యురేణా!

ప్రశ్న—ఈ వయస్సులో ఎంతో జాగ్రత్త చూపించి మరణం జరిగింది. కనుక సేవలను
నడుపుట.

మహా—(అనంతమోహం) తండ్రి! విద్యుచ్ఛక్తిని యాభివర్తన చేసే సమస్యలే
రసమివ్వ. / సామంతపురం

దేవ—అమ్మా! పాపాగృహతి వసుయ! దుష్టోనమా! తెమ్మ! మీ శబ్దంత గా
వింతవతు?

మీద—(తేలి నిలువబడి చేతులతో దీంతి) కండ్లి! యేలగారనింపకుండును!

చీ అంశములను స్వగర్భిత యితి శ్లోకవివరణమునందు సీతలారా నీ
 లలిత పదాబ్జనాకం బని శ్లోకమునందు వేరి తరించెదినః శుభం
 బలము నీమ నన్నిధి న శ్లోకమునందు నూరితమునందుగానీ మూ
 యులందు నెచ్చి నీటికి కిది శ్లోకమునందు నిరూపనమునందునాదినీ

మూలము వర్ణనములచేత వివరింపబడుచున్నది. తరువాతి పాదము
సప్త యోగ్యత్వము సాధింపకుండెడి - దీక్షా నమా! కానింతయు కాదు
అర్థవిషయము. కాశకుశ్లమును వివరించుట. ఇట్లు కాశకాశమునందే.

దేవ—అట్లుండును!

మః! జామలాకాశుని చచ్చునంతకును నా కుటుంబీకిగా నిద్రయే నిముసంబున లభియింప; దిల్లులుకఁగా నే పండువావా? మఱి యమవశ్యల్యముతోలే నున్నదని; నా కర్మచానితేరత; మనోరథా! భీతిల్లకునుమ్మ! యదాశ్చిదుఃఖభద్రంబులకడుగూర్చును

మనో—(చకితఁడై) అట్లుండుంటిమి?

భీతి—అక్క! అక్క! మాకుఁ జక్కఁగఁ జూపింపుము!

మనో—దీయతత్తులను జక్కఁగఁ జూపఁగా? యేమయిపోయినది?

భీతి—(కవి) యేమైనచో చానిదియనుకొను నున్నది. మఱియొకది కొంతవఱకుఁ దానినియుండి నేగనయినంతనే యిద్దఱినిపోయి పడవపైఁబోయింటి కన్ను ముగియఁగోయింప నుదయపెట్టికది.

దేవ—నామఱి! పశిచాశు. నీవమితయుదువు? అగడుగుడనపుమందయేకా దా మిట్లున్న తిప్పలుపెట్టికది?

మనో—(వేదవ్యుత్సాహి) అర్థశరణ్యుడగు నీమహాభాత్యుఁడు విన్నవెప్పించి యొండెనుగాఁచోలును ఎంతయాపద పోర్చితినిని!

దేవ—భీతిచంద్రుని లంతక కలియఁగ నున్ననోక విదుషు జన్మయందుండెదెదె

భీతి—మాకు! దానికన్నగడ లెక్కరికఁ జెలియను? అది సారంగధునింకఁగాఁ జూపునది నుకయింపదుమా?

మనో—(స్వతఃకథియించి) ఆసారంగదునకుఁగి యెదలఁగ నేమియెడఁ జెప్పి యుండఁగలెనని. నేనయిదానిని బూర్చించితిని. ఆదొంగయందఁ మఱియొక దిద్దెందుకొన్నది గాఁచోలును.

దేవ—అట్లుండు నీమందిరమునకుఁగి యిద్దఱునాభ్యుదయములును నీయెదుగుటచో

మనో—అయ్యా! కేదో! యెందుకేదో?

అంతఃకథ

శబ్ద—అయితో చురచు మిచ్చును చాచుకలయను. శిశువు చిత్తము నేను
చురచుచును. చోరుల అపరాధములను నేనుకలయను.

(మిత్రులను పట్టుకొంటి)

శబ్ద—అమ్మయ్యా! మీమామగచుట్టు అయి చోరులవలన నేను నాకు నిక్క
ముందకు. ఏరాశి నేను నాగచుట్టు పట్టుకొంటి నాకు నాకు
అయ్యును.

శబ్ద—ఇది దిగులు పడకలదు. అది కొలది కొలదుననే పట్టుకడకలదు. ఏడు
సంవత్సరములనుండి దీనిచేరినది : పట్టుకొంటి నాకు నాకు
అది నాకులకు మితిలేదు. నీటిచేరినది అట్లయి నాకుచేరినది నాకు
వింపకుడిపోయినది.

శబ్ద—అనలయ నట్లు చురచోయియుండును?

శబ్ద—అట్లా? దివ. నాకులే అంటుంది.

శబ్ద—మమ్ముల నది యెలకునలేదు?

శబ్ద—మీరు కొరచులతో నుండగనే మమ్ములను చక్కచక్కనచేయించుట
కొన్నది. అది నాకు పట్టి మాను నాకు చాచుకొంటి. దీనిచేరినది.
మీరు మమ్ములను పట్టుకొంటి. (శబ్ద) అమ్మ! అట్లయి నాకు
లాగిండును పట్టుకొన్నది.

నీ! కన్నాళ వాకలిక్కి : గవనైతి నమ్మి

మొలగులు గవనైతి : మిచ్చుగొలుకు

జేయాలన చెప్పి : చిగురుగైదోయి

ప్రకాశి బుల్కలి : ప్రలయగాగ

మనసాళి గాగిలిం : పగనైతి నాకుచే

వమ్మగ్గయిచునో : యెలకులంది

చెప్పుగాళి వివనైతి : నేలువమిన్న మనోద్ధ

లేనాదగిరికప్పు : బలుకుగములు

ఈ వెలచి నావదనుండి త + ప్పించునపుడు
 నంకుచితిచిత్తమున లజ్జ + యంకురింప
 ముతీయు నోహోఃబలబ్ధుఁ జరిం + పకయిపోతి
 నీరముగి చిత్తమెవరిపైఁ జేరవొక్కొ.

౨౪

మి. తరుణీరత్నములెల్లఁ దల్లులని దెం + దంబుందు భాలించి లి
 ప్రరథ స్త్రీ గోలుతుఁ; మనోరమసు మాత్రంజేతు కూలంకషో
 ధ్దుహస్తంబునఁ జూచుచుంటి; నిదియే + దో వైవచిత్రంబగు
 సరసీవాసవ యెల్లున్ దలఁచునో + స్వామీ! కల్పాక్షింపవే! ౨౫

పాదపయఃపద వైవచిత్రాయామయతి. తావిక్య ఏమిగానున్నదోకా
 (లకనమఃకాచి) (ప్రకా) అహో! విశ్రాంతమగుచున్నది.

నీ! ముంచాకిని నర + వృహసీయనవిలాస
 గమ చిత్రీకృత + కంపయనగ
 మిత్రీభావన పము + నిష్పదహస్తుందిరీ
 గాధామరాగరా + గంబనంగ
 నిజవైవ్యసంపాది + నీరజాస్తాగమా
 కులనికాభామినీ + చలనమనగ
 వికసదంబుజవన + ముకుల నిర్దలరజో
 రజనీయలిప్త చి + త్రంబనంగ

ఈ నదియొ తొలిసంజకంజాయ + లాశనిమున
 నుజనవ్యాదయంగమంబులై + సాంపుఁగూర్చె
 జారచోరుల హృదయముల్ + సంకపించె
 వనగఁ జక్కలు వెలువెల + నై యుదంగె!

౨౬

౨౪—(ప్రవేశించి) శరీరకృతావా! విరహజ్వలంబుది కొట్టకొనకున్నట్లు
 వ్వాపు.

శరీ—(ప్రవేశించి) వాణఁడయ్యెను నీడు బలమకాగనియ్యి. అతనినిచేత శ్రీతలుఁ
 దొరకట్టఁగఁడు! విరహ వాణఁడని యెడలెన్నఁతే తోడఁచున్నది.

[illegible]

శన--శ్రీకృష్ణునికాదు! పుత్రులందరూకూడ, ముఖ్యమంత్రియైనవరినెవరూ!

998—మనోరమ మంజరమునందలి యంతర్వాగ్ధము లన్నింటిని చూడఁ జూపినది.
 ఒక విసాదమును మంజరమున విస్త్రాంతమున వర్ణించెను. ఇందువలననున్న దుఃఖము
 నెఱుఁగి సాయంకాలమున నొకటి పట్టుకొనిదియే కాని మఱియ నట్లు వెఱుఁగ
 గఁచు. చిక్కె పట్టుకొనిదట్టియన్నాడు. విదర్భులై బంధింపఁబడి విదర్భులక
 యంటిబడియన్నాడు. మఃప్రళయకమున నరఁడు చాళియునెంతో కఠి
 నాడు. అమృతాంతము నొకఁ డెఱుఁపలే యుటచిత్తితి,

శ్రీమంతుల వాణిజ్యమును పరిరక్షించుటకును, వాణిజ్యమును పరిరక్షించుటకును
సృష్టించు వాణిజ్యమును పరిరక్షించుటకును

క-లి—మహానదిలో ద్రవ్యములయొక్క అత్యంత కఠినమైనను మృదువుగానూ ఉండి

4) శ్రీ-అమ్మ! శ్రీమహాశివుని పాద నమస్కారములతో శాంతిని పొందగలగా! కామం
శ్రీశ్రీశ్రీ, విద్యుత్తర నమఃశివున.

(మనోరమయూ మేల్పాడు రోడ్డు) (దురు ఎం వేళింకొండు)

చేత — 'గృహదండబ్రహ్మకౌంభ, మహ్యా! యాతూరమ్మ.

మహర్షి—(రతనా! పడువ్వుచింతకు) అమ్మా! మారేపైకాచార్యులతో మాదిరమ్మని
కనిపిస్తావా అవకాశం యాదోచ్చింది. అంతా కనిపించినా నన్ను బట్టుకో
నాకేలంది. మొన్న రాత్రి చునింటను, ఈరాత్రి యానింటను వాడు
గట్టించి కట్టివేయగావు. ఇంతో మీరు ముగించావుగావు. నాకే దేవతా

దేవుని కలిగినా! అద్భుతమైన మూడు దినములలో వింతలు చూస్తున్నాము.
మనకు భేదింపఁగలిగినది. బైబిలును చూడవలయు మనస్సులను మనస్సులుగా
మనవి.

క-1—ఇదియంతయు మీ వాగ్దత్తమును మీరల సాక్షాదనుభవము చేసిన దనియ్యి
భద్రమయి.

మనో—శృంగారమునకును విడిచిపెట్టినది నట్లయినను, శత్రువులుగా నుండు భగవంతుని వంటివారు.

దేవ—(శత్రు) ప్రభువు సుఖమునకును మనోగతు శత్రువులకు ఇచ్చినదానిగా నుండు భావములకులకు బలపాపమునుబడి. ఇట్టి యానందమునకులకు వికారమునకు శత్రువులకును (ప్రకా) విడిచిపెట్టినది విడిచిపెట్టినదిగా భావించుట నాకిట్లుగాదు, ఏలయున, దైవసాహచర్యము లేక మానవులకును, పరిపూర్ణమునా?

శత్రు—కావలయునని విచారించుచున్నది. పరిపూర్ణమునా మార్గమునకును విడిచిపెట్టినది?

మనో—(శత్రు) మనమునకు విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది.

శత్రు—(శత్రు) మనమునకు విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది.

శత్రు—(శత్రు) మనమునకు విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది.

(ప్రకా) విడిచిపెట్టినది

శత్రు—మనమునకు విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది.

శత్రు—ఏమియు, నీ విడిచిపెట్టినదిగాదు నట్లయినను?

శత్రు—ఏమియు, నీ విడిచిపెట్టినదిగాదు నట్లయినను?

దేవ—కావలయునని విచారించుచున్నది. కావలయునని విచారించుచున్నది.

శత్రు—ఏమియు, నీ విడిచిపెట్టినదిగాదు నట్లయినను?
(ప్రకా) విడిచిపెట్టినది
పరిపూర్ణమునా

142

(వ) పశ్చిమ, 55వ వై.నం-వృంద)

౧౩—(కథనా) కామంతయే భయంకరమై యున్నది. విడిదివలంబున నానందము
 పూర్వము. ఈయంత్యమునకు ప్రవర్తించిన యంతవిచారమును వాచకము
 కల్పమన్నది. కొంచెము మరలను చూచుచున్నాడు. కొంచెము క్రియ
 భవమును బ్రజాపయనమునకు లొంగుచున్నాడు ఏలేంద్రమునీయును
 యంత్యమునకు బిచ్చమునుగో యుంటిని. అదియెందు కృతియ్యకా
 వదిలినచోకయ్యునికొకాడు బిచ్చమునకు పట్టి విడువవలదు గర్వికా
 కాళ్ళనుకొకభవమునకుకొకాడున్నాడు. అప్పుడుకనుక విడువకుండు
 తనే యున్నాడు... రూపము కల్పరమునకుండియ్యది తెలియనియగునను
 చున్న మనోరమ యున్నది: కనభవమును వాంఛించునది. మనోరమ
 కనించునది మృతమునకులది కాదాని రాగమున్నదివివరించి. కనుక విడిచి
 రకును వివాహమునవివరించి కుభవము... ఇదివరకును కల్పమును మనోరమ
 యంతమునకు కనిచానొకప్పుడుయందు పో ముందర కానినరకు. అంతకు పట్టి
 లేడు. కందిలేడు- తోలుపుత్రము లేదు. ఎలుకాచినను. కావారమునీ
 లేక యిట్లుండుటచుకొని తేమి నొకాడైదు. ఏమకము: కాచినను కం
 యు నర్థాన్నముగ నేయన్నది. ఎవరికాదు మునుగో యున్నది
 మరలించుము నొందియున్నాడు. ఇదివరకుకల్పముల కయ్యుకల్పము
 మనోరమ యిట్లుండుట కాదుననుకొన గర్వికాను చున్నది.

లేక—(చేతులతో) వాదా! దేవుణ్ణి పూజించుచున్నాను! నా దేవుని పంపిస్తాను!
అని చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

పోతె—(వర్ణ) పోతెనీ! పెదరొంగుల కలయికలను నలుపును, నాదలవా)ను
 ముత్యముల నలుపును, మన నేతియూ దేయూ కలయింపను. నిమగ్నమయి
 నేతికలమయితి, నిక్కదేహియాలవా?

உத—“நீது காசு” அழைத்து “காசம்” என்று சொல்லுகிறார்கள்.

నానకుడు, పెట్టులో తొలగి + కొంచు మునోక్తలస్వరంబుతోఁ
లిలిదిరి. వల్కరిందిరిది. వేగముది న + మృగ లిల్లునట్లుగనె. ౨

శే—(సిగ్గునవల నందికొని) అర్థమేమిటి!

శే! లెం; దీక్షకాబు; దీవగద + లించిన తొంకయు రేగినట్లు, దూ
గండుదనాపుఁబల్లుతోలి + కాలపు ముచ్చటలెల్లఁదెచ్చ; నిం
కొంచనరాసు విూయెనుట; + నూరిక నోటికిఁదల్పువెదిన
ట్లునుటయెలుగా! యము + నొక్కరి మాటల గెల్పించుచునే? 3

శే—(వచ్చి) అట్లునకు, నాకదియే కావలసివది. నర్థ భావములు ప్రమాద
నోదకములనుమీ! ద్రియకమా! నీవిక్కడి! నచ్చిక కొలఁదినపుకనె
కాశ్రమమంతయు నపవిత్రంబునదివది, అట్లునకు మనోరమ కలింతుని
వరించునమాట నిశ్చయమేమి?

శే—నిశ్చయమిదియే నానకుని పాదము అందున ముందు నానెనెరియ
కర్తయున్నది. మిది ప్రస్తావించినలో నానుగ నుండును.

శే—నీవందులకు? అనెనుభిప్రాయము నీవేనెచ్చుదిన బయటి కానును,
పానుకాళ్లు పామువలే యుండు, అనునాని రహస్యము లానుకాని నే యు
న. (నెరనెపుఁడునదియొద్ది) ఎరికొనయ్యుచున్నాడు. నయనలక్ష్మి కనిండు
దనుకొంచును. కనిండునాను మననాచే కనుక నదిని ననుగ న్కొలుకెను.
పాము! అలా నానా లానింబదక్కు రహస్యము లానుకొనుచున్నా నని
కొనును.

శే—పాము మనోరమనో నాటాచెనను. (విస్మయించును)

శే—(వ్రేచేకొని) మామా! రామకృష్ణముఖ్యీగారిని నాదివచ్చిరిని.

శే—అయన యెవరన్నాటి?

శే—దిక్కు నమ్మకలకాదున నొకయువతి యొకమనోరము యువకునో నాటా
కుతుంబదనా—

చేత—(అర్హోక్తియందే) అదియేకానియదా?

శబ్ద—మహావృద్ధియే యదాదా. కాని వెనుకనుండి వెనుకవచ్చియున్నదానివలన వృద్ధి
కాని, ఇదికాదునువృద్ధియై నది పెనుగులాడినాడట.

చేత—తరువాత—

శబ్ద—తరువాత కాలమంతయు వాచావహిః గర్వాచిం చేసెనునుఁ దత్కాల బట్టి
కొనవచ్చుచున్న రక్షకభటులందఱును వలాయునుదైర్యంబు, బయలుపురకం నో
రాకునుపట్టిన యాదునది యంతయున్నే నలాయిత యయినదట, అంత
విచిత్రమి యదంతి పెంజుంబాడెను రక్షకభటులబ్బాదు.

చేత—అనందవనరమణులకు చెప్పితివా?

శబ్ద—చెప్పితిని. పదియంద రక్షకభటుల వానందవనరమణునందు వాచియుండు
యని చెప్పితిని. అయిత నిన్ను నే నలాపురిని వెంటఁబెట్టుకొని కుమారుడను
తోఁగూడ నత్వబిరిఁజేయించి యాశ్చర్యము నొందినాడట. అయిన
యంతవలనను మనరహస్యము బయటఁబెట్టియొందలేదు.

చేత—అదియే నుంది. చెప్పినను నప్రమేయము.

మఱు—(ఇ)తేనంది చేచెందుకొక యంతరమిచ్చును.)

చేత—(ఉత్తరమున నిచ్చియంది) మఱు! నీయంతరమిచ్చినవారెవరు?

మఱు—నక తురకాయన - బలే అందం. ఇది విరిగివచ్చి చేరిచేరి అందెక్కెల్ల
చాయాదు.

చేత—అందితి. నీవుపోయి వాగ్రత్త వాడుండును.

మఱు—(ఇ)తే. (వివర్తి)మిందును.)

చేత—(ఇ)తే! యాయంతరముఁ జూపును. (ఉత్తరము నిచ్చును.)

శబ్ద—ఉత్తరమున నిచ్చియంది (తెల్లఁజేయి) మామా! ఈయంతరమువందతి ను
తరమనునట్టి మఱుం తయారెర నరకాదును అయినది నోయెత్తుది.

తన—ధనుమేళో భువనలిద్వంద్వది అమలయోగచా. అది యప్పుడు మన ప్రళయద్రుదిఃంబెను ముగ్ధమయిపోయెదది.

తన—ఇదిగో చదువుకున్నాఁడను, ఎందును.

“ఈవ్రతపంచమున అమలా దేవేంద్రులిద్వంద్వది నొక్క రయింజనయోగచా.”
 “దేవేంద్రా! నీదిరభక్తిరాల అమల యిచ్చటికిని శీరిందియోక్షుది.
 అమల చరిత్రము నీకంజను పంచాక్షరముగాఁ జెలియదు. అరింజనుఁజను
 నీకుఁ జెలివీసంతయ చెలియను. ఏలయన, అనుచువును, కాపియలయఁడు
 నుమన ఘోర సాహసము వరింపజుఁడును నీవును బట్టికొన్నప్పుడు, ఇంజన
 మానగ్రీవ యాచనోచుకొను నాదిమయై యెనింగించి నాఁడు, కావుననే
 నాభక్తియు పంచాక్షరముగా వికలైరించి చెలివీయందను, అది మట్లుంగి.”
 “నీవును నేనును తరళాల శ్రువులమై చక్కఁజనునఁ దెనఁచువాఁడను.
 అమలచేసిన ధియానకృత్యములన్నియు నాయుకు సంబంధించియోక్షుది.
 కాని నీకెంతమాత్రమును సంబంధించియుండలేదు. అయినను మన్ని అంజ
 తలయొకవను నాభతో—వన్నుఁబట్టి ఇంధించి నానాగృహములైరికిస్తఁ
 నొకలయొకను నాభతో నజరవరమున నీవు నాకర్షణవచ్చుచుంటిది.
 ‘ఏందులకు నీప్పు వేధింపవలయు’ నని యంతకాలము మోరకొంటిది. “మను
 యుండునానిగది చాలమిసెట్లును” నన్నట్లు నేను నీవలన నేయవది నాఁడ
 యుంటి ననుకొంటిది. నీకురణము నీవే తెచ్చికొంటిది. ఇందులకు నేనెని
 చేయుదును! అనుభవించకకప్పదు.”

మౌ ప్రధితానందకుటీర సంపదలకుంకాబాత్రంబనైయొన్న నా
 వ్యధపాల్సేయ మనోరమగా నిలిపి, ముఁహ్మాగ్ర్యంబు సర్వంబును
 వ్యధగత్వంబున దానికీచ్చితిది; పాపాత్మా! యింకఁజూచుగా
 మ్ము! ధరిత్రీ! భవదీయ కరమురేపో మాపాపాకార్యదగఁగ
 నుతయోను,

కా! నీమెన్లువకుగా మనోరమను సంధింపంగ నాపించి, నీ
 వామూలమున వర్వసంపదల కర్హత్వంబుఁగాంక్షించి, యే

మేమో చేసినందు బొంగకుము; లోకైకస్థిరప్రాధి ను
దామస్పర కృపాణధార విముక్తింబుం బొంద జేల్చి చెందాడదన్ ॥ గ

దశ—(అత్యర్థముకంటి) కొర! నీకు మహాదము నీకుఁబెట్టి చేయఁదలఁచి
తివట! ఇదిమొట్టు గ నెట్టికా? కనిపింప! చూచితినా దాచుండగఁ
బట్ట? ఈవిషయము మరలఁబ్రయత్నమునఁజేయురా?

శని—(నిస్సహాయము కలలో) ఇదివాకు నుంచియుపకృతిచేసెడిది. (ప్రకా) వి
శ్వమైన నవికొఁజుదు. మియున్నను. ఇందుకు వాస్తవ్యతకరమియైనది.

దశ—నడుపుము! కరుణాక.

శని—(అత్యర్థముకంటి) చూచు! మిగులుచుటకు నడుపుము.

సీ కలకైరవ్రవి యాంధ్రులగర్హద్యమర,

విలయవేళలఁగానివివరఁబడవు

కాలాంబు దాతికర్కశ మనస్తవితములే,

విలయవేళలఁగానివివరఁబడవు

కాలాన్ని విస్మయింపగచ్చటచ్చటలవి,

విలయవేళలఁగానివివరఁబడవు

కాలభ్రమంగ పూర్వకారసంబులు,

విలయవేళలఁగానివివరఁబడవు

తీ కామలసేయ భయంగరాంకుదగర్భ

నములు జేతుండ! చేవత్తివాళమునను

నిశిచీంద్రు వాళముననునీదావాళ,

ముననుగాని వివరఁబడనినుటవివరము

ఈ చెప్పినయంత సేయుటని + చెల్లద యెంతటివానికి? నిముర
ముక్కులముంచి, మిచ్చితులు + ముందుగ భస్మముసేసి, పిమ్మట
దప్పు వాడునందము + దంబునఁ బొందెదఁగాక! కానికొ
మొవ్వకునిముఠం పెదనొంఁదియెంతినుగీయవచ్చుకొలుచున్ ॥ ౭

తే॥ జనుల వ్రాసెలు సన్మేరఁ రములటంచు,
నొక్కనిముసంబు నశ్రద్ధఁ నుండుచోకు!
వీడుగులవి మీదుకలలపైఁ బడును; మీకు,
సంఘమురణంబునూట నీ శ్రమముమెప్పుడొ

ఇట్లు నీవరకత్తిరాని,
కదిలియో.

దేవ—పరిశ్రమ చేయెను నన్నుచో

శబ్ద—ఇక లేదు. ఈయనరహం బట్టిమాత్రం జాతుల ముఖ నడిచి నూ యెంతకన్న
ర్యయనన సాహసించుచు చోటుచున్నది. తప్పక గుణం బుచ్చుచున్నది. పట్టు
కదానది నాకుభిక్షానుభవ.

దేవ—నీకన్న చోరువున్నావా!

శబ్ద—అనుకు. అన్నంతపనియూ లేదుగల మాతాదినయే.

దేవ—అది మామాదినయే యగును. కాని, యిదియనకు కిచ్చుముగ నే పట్టునడఁ
గలదని నాయమాట.

శబ్ద—నిన్నటిరాత్రి నానందపరమేశ్వరీ మనకు బంధించివయదల పెట్టి నంకట
మును లేవండెడిది. ముఖ నాకవిశ్వప్రకృతున్నా నీయనలని వచ్చినది.

దేవ—మనకు పక్కాకొరకటి నడవరమలేదు. అది మనకు బట్టునడి నీయను.

శబ్ద—మీ యానిశ్చయమున నాకు నభ్యుపగమ్యుచున్నది.

దేవ—ఇంతక త్రియన్నింటివో నెలగిడుగానే పట్టకడఁగలదు విశ్వప్రకృతి
త్వముకూడదా?

శబ్ద—చాలపైర్వముతోఁ జెప్పుటంటి. ఇది యొక్కదేవతాదేవి విశ్వప్రకృతి

దేవ—మనకు చాలమనానిమిషానీ—యూగాశ్రమమున నే యుండగలము. కాని
దేవములకుఁ దగినన్ని మందిరములు నూడ మండియందును.

శశి—ప్రకృతముఁ గర్తవ్యమేమి?

శేక—ఇప్పుడు నువము బానికొంటు వదవటమే, మాటుకేదములతోఁ చోవవలయును.

శశి—తేనెక్కడనుఁ చోవవలయును?

శేక—బాంబుగంజిపైపువకుఁ లోయి న్నెంతటను నాగ్నిత్ర గా తెనవము. తేను వకు శబాగుఁడుఁ లోయి గంగానేటిపు నటగును నాదెదను. అదియోడునేవము తే రాక నుగ నేవములుగూడ తేనుగలను. కనుక నాగరూపుఁడైన తెలుఁ గనలయును. పొమ్మ నియివ్వుతువచ్చితే నేనమునోఁ భావ్యు.

శశి—నేనింటును సంసిద్ధుఁడనై యున్నాఁడను. (వివరమును)

శేక—(ప్రవేశించి) నాథా! మనోగను తనయభిప్రాయమును తెల్లఁగా జూపిచిరి నది.

శేక—అదియేమో నీవు జూపిచునరాజా!

శేక—(వత్సరు) తనశరీరించి గొందనే బానిమనసంతయు మన్నది. ఇతఁ లెంద్రియము ను తెయిఁగి.

శేక—కాదుల పట్టునదునటకుఁ లెంద్రియంగతి యిటుంటిను, శచిఁడైన కంఠము నును జాలఁబనియన్నది.

శేక—మియివ్వును. క్వరలోనే వివాహముచేసిన నుంటిది.

శేక—అట్లేలేయదను. నాకుఁ దొందలుననున్నది. ఎంతట మోతునాగ్నిత్ర గా నువమును, కాదుల బ్రతికి యున్నంతయును గంజిఁ గూర్చు నాకుండే నుండవలయును. పొమ్మ!

శేక—మిరెప్పుడు వచ్చెదను?

శేక—ఎప్పుడు వచ్చెదనో యిట్లుచెప్పెదను! ఇంతి కిరువురు రక్షణభటులుఁబాని పాపాన్యాయము నుందురు.

తన—సరే. (నిష్క్రమించును)

దేవ—(తనలో) ఇంక వేరొకరికేమి కాదు. నానందము కలగజేయు కొనినాని నునమనములుగలగదా! ముఖ్యమున నునుకులమున నామలయే యాచారు నానందమును. కావున నిదియెట్లుయినను నాకుఁ జక్కఁగఁబడదు.

తే. నాథులకు నీదనమునఁబడి • శక్తిగఁగఁది
తమకుఁ బోయిగఁ దులువల • గురునిగూడ్చి !
రిసగు కిష్టల పెదఁ • ధింపవలయు
చానమది సోశయింపఁ • బాములఁబు!

(నిష్క్రమించును)

అంతః

రంగముఁ జూపుట శియనమందిరము

(శయ్యపైఁ నుండుచుండి తాము వివరించును)

నామ—(తనలో) ఎట్లయినను, నానిని నియంత్రించవలయును. భూమిపానీయము చేతులకు న్యయముగా సంకలనము చేయవలెను; భాగినవగీతారము చేసికొనవలయును. నామతరుల లోనములేదు, నామగీత లోనములేదు. (తమకు మూసికొని జోగుచుండును.)

(లోలమాలికవచనమున దేవతగీతము పఠింపఁబడును.)

దేవ—(తనలో) పరమేశ్వరా! నాకు వివరించుటఁ బఠింపఁబడును! ఎక్కడనుండి పెదకఁబాటునవచ్చి ఖండించునో నది పొగిగము లుపదేశవికారమునందని. (తామలకులాది) అహో! క్షుధులగనే నింద్యులందరిని ఇది కన్న విముఠ మెలా నునుకొనఁగలదు.

నామ—(దేవతగీతమున) (తనలో) నిదియే నానందము రాగరిసానము. నామల దురదృష్టమునకు నుండును. నామల న్యాయమునకు నుండును.

అయినను దీనిలో బట్టుననుట కాకానాం అన్నింటినీ (నీతిశ్రుతిలనుంచి
యొక కాగితపుచోటనుంచి నోటనుంచుకొనును.)

[illegible]

జాబ్—దేశంవారి! ఒక్క-అడుగు ముందుకి వచ్చిపోయి యింక నీకుం నొక్క.

శక్తి—విజ్ఞానభాగ్యంబింతా పొట్టినాన నేమిగలుగుదు?

కాదు...విద్యను...రాంకూటము...చోటాచిలును. దేవేంద్రా! నాకు బిడ్డ!
యేమిటగా నీవే బంధింపబడుదు ననుకొంటివా?

ਦੇ ਸ਼—ਕੌਰ ਸਾਬਾਨ ਕੋਲ ਨਹਿਰੀ

వాడు—ఏలయంటి? నా స్వార్థకర్తృత్వంకొరకు—నా భావ్యత గౌరవమును నుకొనకు
 తిరిగి నా సేవకై వచ్చుట నీవును నా పక్షిని?

13—**புதுவது பூழிதா? சிலந்தி நுகரக் காண்புடன் அண்டநுகரத்து** **நிலைந.**
அண்டநுக **பரிசு.**

అ.క. - నీనిరతి కన్నించియు నిలువడితి నొండఁబాటకపోయితివి.

దేవ—సత్య చరిత్రంబిగాని పోషించడు.

జాతి—కాశీమనుని లంఠిందిగా పోయినట్లు, దేవేంద్రాద్రి తాళములతో నిజ
కావల దొరకను పేర్కొంటేను దూరము చేయుండి కావల వివరణలకు
గతును, కొన్ని నియమములనుకాకకే పేర్కొ వివరలకు, అత్ర కానబడుండి
యొక్క చూపుటైనను వెలవనను. (వికటముగ నుత్తరు)

నేత్ర—నీ కృతార్థమును వినిపించును. కృతార్థుడో, శాస్త్రము నీ పేరు వార్యమును ననుచుండగలడు.

சங்கம்—புகழ்! (பாடல் முடிந்தது) நம்முடைய கவித்துவத்திற்கு எந்த மனம் உண்டாக வேண்டும்?

రేచే—నిజమిచ్చాను చెప్పుడు.

జాను—నేను పూర్వ సాహెబు వీర్యులాలకు నేను యివ్వకాంక్షను కారకు నాకు
కదానంతరమున నాకు నోరేడ్చింపుడు వచ్చినవరకు నాపై శకున్యముఁ
కావలెనదా!

రేచే—తరువాత!

జాను—నానునూనచేతమున నీకావ్యభోగమున నున్న కర్మదరావ్యమున నీకు
జన్మించినది తెలిసినదా?

రేచే మురిపెములుగుల్కు రతనంపు , మొలకలల్లు
కడునమ్మిత మొల్లు శీతాంకు , కళలయల్లు
వెలయుచుండు మాదేశంపు నలఁడు లెందు
నట్టివారిందు ముందున , నైన లేదు.

రేచే—నిజమేయని యెప్పుడో నుచున్నాను తరువాత.

జాను—అగ్గియొక్క కేరళమున జన్మించిన విదేశముల చట్టోపాధ్యాయుఁడు భీతి
పూర్వ సాహెబునానునూనో మందులు మంచుదించుకొనుటకు మాదేశమునకు
వచ్చెను అంతకుమున్ను మాదేశమునందలి మంత్రయవకులెవలలో నాసాం
దర్భమునకాసింది నాకెనువెంట నుక్కలభంగిఁ నిరసముఁజెడితారు.

రేచే—(వచ్చి) అట్టియవకుల కెల్లవీచోత్తలఁజెల్లుట నీకునుంగిగఁజోయితిన్నదా?

జాను—నీమంతయో కైర్యకంతుఁడవని నీయభిప్రాయము, కాని, ఆకాలమున నీచే
నమ్మఁ జూచినచో నాపాదనవకుఁడై యుండెడివాడవు. అట్టియెప్పుడు
య నీకుఁ గలుగలేదు. నినునీ నేను ముప్పికారివానను.

రేచే—నీకునుంగి!

జాను—నీయొడఁ!

రేచే—(అర్చకములలో) ఏమో ముచ్చది నాహెల్లలో నాకు వచ్చుకనుకను.

జాను—పక్షులారా! పక్షిఁడెచ్చుకొనుచు, చలాలోద్యావ మందిరమున నిద్దంపు న
వైచల్యో నీవు నమ్మఁ—దియంటిని ఇప్పటికేఁదేండ్లయినది. ఇప్పుడును
జాన్చియంటిని ఎవయిన భవముగలదా?

జేత—(వృత్తినివలించి) అవును.

నే! అనుభవ మందహాసము, + వచ్చునోక్షి
వచనర చనయు, సాహిత్యము, + బల్యమును
ఇల్లిలములైఁచుచు రా + కల్లుచుండి
నదివ! మునునలికము నీ + కల్పదయ్యె!

జాను—అట్టిలోతైక మందరినీ నేను ప్రణయ భారమునఁగ్రుంగి, భూలుసాహేలు
నకు నాయంకన నకు రావలెనొందినది, అదివియ్యెట్ల ననేకములను నాకు
ములు నేర్చుకొంటిని, అతఁడు నాచుననునకు నచ్చివచ్చునఁడు. అంతరిత
తరితఁడను భూలుసాహేలు నందినయెడల నీవున బట్టివంటిరి. అతఁ
సాధించుటకే నేనింతకాలమందీయుఁ బ్రయత్నించుచుంటిని. అప్పుటి
నా నీవు. భారతాది, భూలుసాహేలు నమ్ముముభుదేసి భూలీనీ
యనియో, కావల యనియో, నిర్వచించెడివాఁడు, అసంగతి యందయుఁ
దులఁబడినది గదాకాకను ముప్పదిలి నిష్కృతి కొనియును.

జేత—తనకారి నీవు నులలఁ బెండ్లిచేసికొనక పోయితిరా? నీకందము నుగం
న ను నులకలంఘు కాదుకదా!

జాను—నీవోలు చూటలు నన్నెమియోలేదువు. నేను మిఁకాత్రియలర విషయ
లోనునాను, మూల సాంద్యము ప్రధానము, సాంద్యము పెట్టుకొంటు
నొనఁబడునో చూకారి యునకుఁబందలకును తెలియను. కావుననే నా సాం
దర్య మెంతకాలమునకను దులుగనొచ్చి. ఈసాందర్యము నాకు కర
ణము! ఈసాగనుందమే నావర్యమున రుకరణమయ్యెను!

జే! దురకవేయుఁ బల్కులకు + నొల్ల; జగంబున ముద్దులైందము
అట్లుచిల్ల. చాలిలెల్లయును; నాదుకట్టాక్షరరానిదై, వచ్చు
పక్ష

కౌరవులొడవంటయే నిశ్చయము; ముసరిద్రులవైన మోహపుష్కరముఁగూర్చు; నీవొక యుద్ధగ్రుడ్డవంట నెఱుంగుచుండుమున్.

ఈ సంగతులందనఁగ నుత్పలకేశులై యెందఁ జరగావలయునో భక్తి భూతులైరి. కొండఁజేతుల సేవకలయునఁ గాఁగుదునన్నాఁడ. తేనెకా ఘోరవర్ష మెంతకనిసేయఁ గన్న వోయెఱుఁగదువా? తాతానీవు మఱు దితిని. విషవలము తృప్తముమును గాల్పియెదున్నది.

దేవ—ఇంతకు నీవేమిఁజేయఁ జెప్పఁదలఁచితివా?

జను—ఒక్క మాటయొక్కది. నాయుత్తరము తానుగఁ జదివితివా?

దేవ—చదివితిని. సత్తరములుంటి కీర్తనలుగఁ జే వొరకఁగలకని నిశ్చయించి ప్రమాత్నించితిని ప్రయత్నము నభలమయినది.

జను—అందు నేరేనని ప్రతిష్ఠాపనములనుకూర్చి యెదుఱుఁబడితినిగాంచితిని?

దేవ—ఏమియును; నేమిఁజాంపనియే నిశ్చయించుకొంటిని.

జను—నాకుఁదగినంత గడువు నెఱుఁపఁగఁ జే నీవునచ్చితిని. అంతుకలకని ప్రది యుండి చేయఁజాలకపోయితిని. వచ్చియిఁడు కావలెనని నేర్చుకొందును.

దేవ—చచ్చిఁ బిచ్చటవా? వచ్చునకారంధను నుచితకఱ నీవు నదియే చేయవలె.

జను—నేను చేసితి యెదను. పిళివలనై నిన్ను ముప్పతిన్నులపైఁజే మూడు నెలుపులనీరు కాగించెదను. నాకాశ్యము లందర్థములనుగొనెదను. నెదురికఁ జువలెనవచ్చును నీవునదు గడగండ్లఁ గన్నాఁడఁజూచెదను.

దేవ—ఏకాశము నునుపుని యెదుటఁ గలఁదనువా? అనన్యుకము నీవన్నావా?

జను—కలఁబడి యిటును. నేను నిశ్చయముగా నున్నతిని. ఒకవిధమునో ఘోరయుద్ధము చేసితిని.

(తెరలో నవ్వె)

జను—(హియ్యంతి నడి) ఏమో తెలియక వచ్చిరా?

దేవ—తనక్కడనే వచ్చితిని.

బ్రహ్మ—(అ) దేవ! నీవు నాకు వచ్చితి.

దేవ—నీ దేవతలనుండి వచ్చితిమోయి?

బ్రహ్మ—నీకు తానులేమిట? దేవతలు: తనలో నాచియుంటిని. నీకు నీరు
బండియెవరి దేవత వచ్చితిని. నాకేవలము నీవునే నీదేవత బండియెవరి
దేవతలనుండి వచ్చితిని.

జను—(తనలో) నీకు నూడ సామాన్యముగాదు (అ) కా? ఏమీ? నీకు తాను
నీదేవతలనుండి వచ్చితిమోయి? నీ దేవతలనుండి వచ్చి
తిని?

బ్రహ్మ—ఎందుకేదో? ఎందుకు వచ్చితి? నీకు నీకాదునో? నీరాదితి నన్ను
దులకు; నీకునా! నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి, తలగన్ను కాదు నూడ
నుండును. నీకు నీకునీ దేవతలనుండి నీదేవతలనుండి వచ్చితి నీకు
నుండునా, నీ దేవతలనుండి వచ్చితి నీకు నీదేవతలనుండి వచ్చితి నీకు
నుండునా. నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి నీకు నీదేవతలనుండి వచ్చితి
నీకు.

జను—నీదేవతలనుండి వచ్చితి?

బ్రహ్మ—నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి
నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి.

జను—దేవతలనుండి? నీకు నీదేవతలనుండి వచ్చితి?

బ్రహ్మ—నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి
నీకునీ దేవతలనుండి వచ్చితి.

(తనలో)

“నీదేవతలనుండి వచ్చితి”

శ్రీ—(కాశ్యాత్మకముతో ప్రవేశించి) దివ్యమును వెల్పుచున్నాను. కాదుగా!
యారోహణకు సుయోగము? దేవేంద్రునియందులే యాశీస్సునువైచిత్ర్యమును
భయపెట్టెను.

జాన—నేను విశాచముతోఁ బోరాడకుంటే నేని వాసిస్తానునుండలెందుట? నేను
చుక్కను నిలువఁగలఁదా? వట్టిమాట.

దేవ—నీవక్కడదీనియ్యటమంటే, యాసిస్తానులోని నుంట్లకు పీడితైరి వట్టి మా
టలు నింటిరి. కానిధాతామనోబోధయెడలక యనిశ్చిత్తి. భయము
లే మాన్పిల్లిరి. తరువాత నేను నిటఁ గడఁచెదదా? పుట్టకముగ మా
టాడలేదా?

జాన—(కడలో) దాదాదాదాదా పడిపోయితిని. ఎంతమానములైనా? (ప్రకా)
అయినను నేనుచచ్చి విశాచమునకు నిమ్మ పీఠించి పోవెదను. నడుపు మీ
నది. ఇంక మాటాడఁ జాలకు. అయినను—మంట—మితిమీరి పోవుచు
న్నది. తిరగజూచు దాదాన్ని వాదానియలను భయము నేయఁజున్నది.
కాగ్నిత్తగ మందును, పడవలే వెల్పుచున్నాను. నేను—నిమ్మ—పీఠించ
క మానకు. కానియో—కానెడ—శ్రిమతి—అగలగారు. (శ్రింతులది
తన్నికొని) కాపడులే—చేరుచున్నాను. మంటలే—భయము—మంట—
యిచ్చాను—కాగ్నిత్త! కాగ్ని—కా—(కడులు మానికొని పడిపోయినట్లు
చదియించును.)

దేవ—కానయి ఇది యాలోచనను విడిచిపోయినది.

శ్రీ—నీది మరణమునకు నిదారమును, నీది నీలంబునకు నివాసముగలుగుచున్నది.

దేవ—దివ్యమునకు నిది తదిపోయినది వస్తుటకు నిలులేదు. (జానకు కేరము
వృక్షించి) పూర్తిగాఁ జదిపొయినది. నీదికి శోరకట్టించవలయుఁట. తచ్చి
యే సాధించవలసి చెప్పినది. శ్రిశచందా! యేదిచేయువకు?

శ్రిశ—ఈకాశాత్మకముల మరలించినదిగావున, శోరకట్టించుటయే యుక్తము.
ఇంతకన్న మనము చేయవలసివచ్చెను.

దేవ—అయినను నీది శోరవిషయములు యెంత కన్ను నడి యాచుచుండును. తన
రక్షకధిష్టుల నివహింపఁబడి కర్తవ్యమును నెలనెప్పించు పోవుదమునకు!
(యత్నమును విన్నవించుట)

దేవ—ఈయనాదికాఁడ. కిశోరచంద్రరాములు, కాశ్యపుమంతులకు ఈయనాదు
దినములమండియు మా కంఠమో పోయి మెచ్చికకాఁడు. వృద్ధిలోనికి రావ
నివకాఁడు.

అరిం—ఇతని మాటకంటె వినిపింపక దేవోదకానికే దీనియ నృద్ధిలోనికి చేరవలెను.
మనకు కాక పుత్రుత్వవారును నితని నీవెవర్యమన గౌరవించవలయునని
నాయనిపోయెను. కాదుల చనిపోయియుండు ననికొందును.

దేవ—నిజమే. బ్రతికియుండి న్యాయస్థానమున కక్కరవలెను.

అరిం—అదియొక మందని నాయనిపోయెను. అప్పుడు పూలు పోయెను నిప్పుడు
కాదులయఁ జెలపాలకుఁ జేరకుండఁ దప్పించికొని. ఎట్లుండును కారీలో
కనుఁ నుండకపోవు పే తునకును, దైవమునకును, లోకమునకును గానవలెదె

(రామకృష్ణము పుట్టి పోవలెను.)

(అందఱును నమస్కరింతురు.)

రామ—ఇటువన్న పురుషులందఱును మనమోర్తయంతయుఁ జూర్చించి కారణ.
కావున మీరువలంబిన కార్యము లమోమములుగ, నిర్దిష్టములుగఁ గాన
పొందువచ్చు. తనకుండుమీకుఁ జెరాయెలైకృత్యాది పక్షాభియములు
జూసంగఁగావుత.

దేవ—పన్నితకృత్యులయందను మీరలుమీర సర్వములనుఁగావుత.

అరిం—దేవరా! నెఱచి దేవ నీనిచ్చి వివాహమునర్పించి. అట్లేకునోరమను
కనింపెనను మీరిచ్చి వివాహముచేయుఁడు. ఈనాడు నితరులను దీక్షింపు.

దేవ—మీయాత్మ కనెప్పుడును మనసిద్ధుడైయున్నాఁడను.

రామ—అట్లుండుటయే కాకుఁ గావలసివచ్చు.

దేవ—(కనిండు)ని వయయు మనోరథ వయయుఁ గలిగి) రామకృష్ణముతో
పాఠ్యాదు! అరిందమకామును వివాహము నీమాతృ దంపతుల కార్యవింపును.

రామ—అవయోగ్యులతో యైశ్వర్య సిద్ధిరస్తు. విరాయగస్తు. శ్రుతిచిత్రాధిపతి
రస్తు.

అరిం—అవయోగ్యులతో యైశ్వర్య సిద్ధిరస్తు.

దేవ—నాకు సంకాపము లేకున్నను నుమాదేవివలె శరీరముతోఁ జేర్చుతోఁ జెంది
తని. మనోరమను జూచినపుడునుండియు నాకు నాశ్వల్యముధికమైయుండె
ను. ఇట్టి యుత్తరములకు ననుచు నాగమంబునెంచినది. మనోరమకు సంబంధిం
చిన పర్యవంతుడగుచు ననుసరింపబడినది. ఇతరమిందట శరీరముతోఁ నా
యైశ్వర్యమునకును మనోరమైశ్వర్యమునకును పూర్తిగాఁగలదు. మన
కత్తిత్రులందఱును నెఱుంగిపోయిరి. ఇతర మాకుఁ గావలసివచ్చెడిది?

అరిం—అయ్యవఁ నిట్లునుఁగావుత్తి.

శి! భారతదేశమందఱు + భవ్యములై కొనసాగుఁగాత! యీ
భారతఖండవాసుల క + పారయగంబు లభించుఁగాత! యే
మూర్తులులేక సాధుజన + కోటి సుఖమున నుండుఁగాత! ని
స్సారదయానిరౌధి భగవంతుఁడు దేశముఁబ్రోచుఁగావుత! ॥ ౧౦

రామ—శభాస్తు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు)

గద్య:—

ఇది శ్రీమన్నరహదేవ కుమారన తరంగి తరంగదశాంగ ప్రసార
సంపాదితానంద్యకవిరావలిత గాల్గెయగోత్ర చివరవ
రాజ వ్రాధానపాత్ర, శ్రీరామమూర్తి పుత్ర శేష
మాంబా గర్భభక్తిముక్తావల విలుధవిధే
య సూర్యనారాయణాధిదేయ ప్రసాద
మనోరమా నాటకంబున పర్యం
బును సంపూర్ణము.

